

Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs

Vijfde meting in het funderend onderwijs

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Emina van den Berg en Daniel Pritsch (SEO Economisch Onderzoek)

Anja van den Broek (ResearchNed)

Jacob van der Wel (Regioplan)

Amsterdam, 9 november 2023

Publicatienr. 21082e

© 2023 Regioplan, in opdracht van het ministerie van OCW

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

0 Samenvatting	1
0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs	1
0.2 De gemeenten en het NP Onderwijs	5
1 Inleiding	8
1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs	8
1.2 Onderzoeksaanpak	10
1.3 Leeswijzer	11
2 Primair onderwijs	13
2.1 Terugblik op schooljaar 2022-2023	13
2.2 Vooruitblik op schooljaar 2023-2024	21
3 Voortgezet onderwijs	29
3.1 Terugblik op schooljaar 2022-2023	29
3.2 Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in schooljaar 2022-2023	36
3.3 Vooruitblik op schooljaar 2023-2024	38
4 (Voortgezet) speciaal onderwijs	45
4.1 Terugblik op schooljaar 2022-2023	45
4.2 Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in schooljaar 2022-2023	52
4.3 Vooruitblik op schooljaar 2023-2024	54
5 Gemeenten en NP Onderwijs	60
5.1 De uitvoering van het NP Onderwijs	60
5.2 De maatregelen waarvoor gemeenten kiezen	62
5.3 Samenwerking met onderwijs en ander partners	66
5.4 Tevredenheid en het bijhouden van effecten	67
5.5 Aanpassing en borging van de plannen	69
B1 Responsverantwoording	72
Schoolleiders	72
Gemeenten	73

Samenvatting

0

0 Samenvatting

0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs

Scholen in het funderend onderwijs hebben de afgelopen twee jaar aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Doel van deze aanvullende bekostiging is dat scholen hiermee extra geld hebben om de vertragingen ontstaan bij leerlingen door de coronapandemie aan te pakken. Door middel van een verdiepende implementatiemonitor wordt sinds schooljaar 2021-2022 de vinger aan de pols gehouden wat scholen met deze aanvullende middelen doen. In de periode augustus – september 2023 is inmiddels de vijfde meting uitgevoerd, waarbij schoolleiders en gemeenten via een digitale vragenlijst zijn bevestigd. Alle scholen in het funderend onderwijs en alle gemeenten zijn uitgenodigd om deel te nemen. Dit heeft geresulteerd in een totale (netto) respons van 4.248 schoolleiders (50 procent) en 151 gemeenten (44 procent).

Door middel van de vijfde meting is een antwoord verkregen op onderstaande onderzoeksvragen:

A. Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2022-2023

1. In hoeverre is het scholen gelukt om hun plannen en gekozen interventies tot uitvoering te brengen?
2. Hoe is de uitvoering van de plannen en interventies verlopen in verhouding tot wat scholen zich hadden voorgenomen?
3. In hoeverre hebben scholen belemmerende factoren ervaren bij de uitvoering van de interventies?
4. In hoeverre ervaren scholen positieve ontwikkelingen op verschillende aspecten bij leerlingen als gevolg van de ingezette interventies?
5. Welke interventies hebben de meest positieve ontwikkelingen op leerlingen gehad?
6. Welke interventies hebben de minst positieve ontwikkelingen op leerlingen gehad?
7. In hoeverre heeft het NP Onderwijs gevolgen gehad voor het team?
8. In hoeverre ervaren scholen alles overziend verbetering bij leerlingen ten aanzien van verschillende aspecten sinds de start van het NP onderwijs?
9. Is er gebruik gemaakt van externe partijen voor de uitvoering van de interventies en zo ja, welke typen externe partijen betreft dat?
10. Hoe tevreden zijn scholen over de geleverde kwaliteit van ingehuurd externe partijen?
11. Hoeveel geld is er besteed aan de inhuur van externe partijen?

B. Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in het schooljaar 2022-2023 (alleen voor vo en vso)

12. In hoeverre hebben scholen NP Onderwijsmiddelen ingezet voor extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten?
13. Wat voor extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten zijn bekostigd met de NP Onderwijsmiddelen?
14. Voor welke examenkandidaten zijn extra ondersteunende activiteiten ingezet?
15. Zijn de extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten effectief geweest?
16. Waren de NP Onderwijsmiddelen voldoende om de extra ondersteuning voor examenkandidaten te organiseren?

C. Planvorming en vooruitblik NP Onderwijs

17. In hoeverre zijn er (nog) zorgen om leerlingen vanwege de impact van de coronapandemie? Op welke vlakken en voor welke specifieke groepen?
18. Hebben scholen het schoolprogramma van 2022-2023 geëvalueerd?
19. Hebben scholen voor het schooljaar 2023-2024 nog middelen uit het NP Onderwijs? Over welk aandeel van het totaal beschikken zij nog?
20. Wijken de interventies die scholen in het schooljaar 2023-2024 gaan inzetten af van de interventies die zijn ingezet in het schooljaar 2022-2023? Zo ja, waarom?
21. Op welke interventies uit de menukaart zetten scholen in het schooljaar 2023-2024 het zwaarst in (in termen van budget)?

Hieronder beschrijven we op hoofdlijnen de belangrijkste uitkomsten van de vijfde meting.

A. Terugblik op het schooljaar 2022-2023

De realisatie van de plannen is goed gelukt

Bij de meerderheid van de scholen in het funderend onderwijs is het in het schooljaar 2022-2023 (zeer) goed gelukt om de plannen die in het kader van het NP Onderwijs zijn gemaakt tot uitvoering te brengen. Dit geldt voor 76 procent van de ondervraagde po-scholen, 84 procent van de vo-scholen en 76 procent van de (v)so-scholen.

In alle drie de sectoren wordt werkdruk bij het personeel gezien als de grootste belemmering bij de uitvoering van de interventies in het kader van het NP Onderwijs. Andere grote belemmeringen zijn uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen, een tekort aan bevoegde leraren en onvoldoende tijd. In alle sectoren zijn deze knelpunten door minimaal de helft van de schoolleiders benoemd als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering.

In alle sectoren zijn instructie in kleine groepen, onderwijsassistenten/instructeurs en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen de drie interventies die volgens schoolleiders het meest vaak positieve ontwikkelingen hebben op leerlingen. Ouderbetrokkenheid en digitale technologie vinden zij juist de interventies met de minste positieve ontwikkelingen op leerlingen.

Schoolleiders ervaren vooral positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen

Schoolleiders geven het vaakst aan dat ze positieve effecten ervaren op het welbevinden van leerlingen van de in schooljaar 2022-2023 ingezette interventies. In alle sectoren zegt ongeveer twee derde van de schoolleiders dat ze (zeer) veel positieve ontwikkelingen ervaren op dit gebied. In het po en (v)soervaart bijna de helft van de schoolleiders (ook) veel positieve ontwikkelingen op de motivatie van leerlingen. In het vo is dit bij minder dan een derde van de schoolleiders het geval. Schoolleiders in het vo ervaren over het algemeen minder vaak (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de ingezette interventies dan schoolleiders in het po en (v)so.

Ook ten opzichte van twee jaar geleden (voorafgaand aan het NP Onderwijs) zien schoolleiders de meeste verbetering bij leerlingen op het gebied van welbevinden. In alle sectoren zegt minstens twee derde van de schoolleiders dat ze daarin verbetering zien. Ook op de leerprestaties, motivatie en executieve vaardigheden zien schoolleiders in alle sectoren vaker verbetering dan verslechtering, al ziet een aanzienlijk deel van de schoolleiders hierin geen verandering. In het po zien schoolleiders vooral verbetering bij leerprestaties op taal/Nederlands en rekenen/wiskunde (respectievelijk 59 en 53 procent). In het vo geldt dat ook voor leerprestaties op taal/Nederlands, executieve vaardigheden en leerprestaties op rekenen/wiskunde (respectievelijk 40, 38 en 37 procent). In het (v)so zien schoolleiders vooral verbetering op de motivatie van leerlingen, maar ook op executieve vaardigheden en leerprestaties op taal/Nederlands (respectievelijk 50, 42 en 42 procent).

Ook heeft het NPO een positieve uitwerking op de professionele ontwikkeling van het schoolteam

Het merendeel van de schoolleiders is van mening dat hun team door het NP Onderwijs meer mogelijkheden heeft gekregen voor professionele ontwikkeling (po: 66%, vo: 57%, (v)so: 63%). In het po en (v)so zijn schoolleiders ook op andere vlakken positief: ongeveer de helft vindt dat teamleden door het NP Onderwijs beter kunnen worden ingezet op werk waar ze goed in zijn en dat het werkplezier is toegenomen. Schoolleiders in het vo zijn relatief minder positief: 25 procent vindt dat het werkplezier is toegenomen en volgens 41 procent is de werkdruk verhoogd.

Veel scholen maken gebruik van externe partijen voor de uitvoering van de interventies

De overgrote meerderheid van de scholen in het funderend onderwijs heeft in het schooljaar 2022-2023 gebruikgemaakt van externe partijen voor de uitvoering van het NP Onderwijs (po en (v)so: 81%, vo: 89%). Meer dan de helft van de scholen heeft deze externe partijen ingezet voor professionalisering/scholing van het personeel. In het po heeft (ook) ongeveer een kwart van de scholen externe par-

tijen ingezet voor sport of cultuur, voor het ondersteunen van het welbevinden van leerlingen en dergelijke en voor ondersteuning van de leraar in de klas. In het vo heeft ongeveer de helft van de scholen externe partijen ingezet voor het ondersteunen van het welbevinden van leerlingen en dergelijke en voor sport of cultuur. Ook heeft een derde van de vo-scholen gebruik gemaakt van externe partijen voor bijles en huiswerkbegeleiding. In het (v)so heeft bijna de helft van de scholen externe partijen ingezet voor sport of cultuur en/of voor het ondersteunen van het welbevinden van leerlingen en dergelijke. Bij een kwart van de (v)so-scholen hebben externe partijen leraren in de klas ondersteund.

Scholen maken vooral gebruik van publieke externe partijen en commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk. Van de publieke partijen worden culturele instellingen relatief het vaakst ingezet in alle sectoren. Qua commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk gaat het vooral om opleiders voor onderwijspersoneel en om adviesbureaus. In het vo zijn commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk het vaakst ingezet voor huiswerkbegeleiding of extra hulp aan leerlingen. Minder dan 10 procent van alle scholen heeft gebruik gemaakt van commerciële partijen zonder een kwaliteitskeurmerk, met uitzondering van huiswerkbegeleiding/extra hulp aan leerlingen in het vo (18 procent).

Over de geleverde kwaliteit van de externe partijen zijn schoolleiders over het algemeen tevreden. Vooral culturele instellingen en sportverenigingen doen het volgens schoolleiders goed. In alle sectoren is 90 procent of meer van de schoolleiders (zeer) tevreden over deze externe partijen. Datzelfde geldt voor commerciële opleiders voor onderwijspersoneel met een kwaliteitskeurmerk.

De meeste scholen geven minder dan 20 procent van hun budget uit aan de inhuur van externen

De meerderheid van de scholen in het funderend onderwijs heeft maximaal 20 procent van de uitgaven in het schooljaar 2022-2023 besteed aan externe partijen (po: 67%, vo: 67%, (v)so: 61%). Ongeveer 10 procent van de scholen heeft meer dan 80 procent van de middelen uitgegeven aan externe partijen. De overige scholen zitten tussen 20 en 80 procent van hun budget.

Wanneer de totale uitgaven aan externe partijen apart per type externe partij worden bekeken, valt op dat schoolleiders in het po relatief het vaakst NP Onderwijsmiddelen hebben besteed aan commerciële externe partijen met kwaliteitskeurmerk (57%), schoolleiders in het vo aan commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk (51%) en schoolleiders in het (v)so aan zowel publieke externe partijen als commerciële externe partijen zonder kwaliteitskeurmerk (beide 46%). Schoolleiders die externe partijen hebben ingezet, hebben overeenkomstig dat zijn het vaakst tussen 1 en 20 procent van hun NP Onderwijsmiddelen hebben besteed per type externe partij.

B. Inzet van het NP Onderwijs op eindexamens in het schooljaar 2022-2023

Het NP Onderwijs is vaak ook benut voor het ondersteunen van examenkandidaten

In het vo heeft 83 procent van de scholen extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examen-kandidaten in het schooljaar 2022-2023. In het vso is dit 49 procent. Zeventig procent van de vo-scholen heeft de extra ondersteunende activiteiten (deels) gefinancierd met de middelen uit het NP Onderwijs, 13 procent heeft het gefinancierd met andere middelen. Voor het vso zijn deze percentages respectievelijk 20 en 29 procent. Scholen die andere middelen hebben ingezet, gaven hiervoor als voornaamste reden dat de NP Onderwijsmiddelen al besteed waren aan andere activiteiten.

Ruim de helft (54%) van de vo-scholen heeft eigen personeel ingezet voor de extra ondersteunende activiteiten aan examenkandidaten, terwijl een derde (32%) (ook) externe ondersteuning heeft ingehuurd. In het vso is ten opzichte van het vo meer gebruik gemaakt van eigen personeel (80%) en minder van externe hulp (11%). Wat betreft de doelgroep, richtte de meerderheid van de scholen zich op alle examenleerlingen (vo: 75%; vso: 69%). Een deel van de scholen bood specifieke ondersteuning aan examenleerlingen met cognitieve vertragingen (vo: 20%; vso: 17%) en sociaal-emotionele uitdagingen (vo: 15%, vso: 23%).

De middelen waren voldoende en over de effectiviteit oordelen schoolleiders positief

Scholen die NP Onderwijsmiddelen hebben ingezet voor extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten, legden vooral de nadruk op individuele begeleiding (vo: 56%; vso: 74%). Daarnaast financierden de helft van deze vo-scholen commerciële examentraining met NP Onderwijsmiddelen. Ook geeft in het vo een substantieel van de scholen aan kleinere klassen (37%), extra onderwijstijd (36%) of bijlessen (35%) te hebben gefinancierd met NP Onderwijsmiddelen. De NP Onderwijsmiddelen waren voor bijna alle scholen voldoende om de extra ondersteunende activiteiten te financieren

Op de effectiviteit van de extra ondersteunende activiteiten kijken schoolleiders positief terug. Volgens 77 procent van de schoolleiders in het vo en 92 procent van de schoolleiders in het vso waren de extra activiteiten (zeer) effectief. Bovendien is de hoeveelheid aan NP Onderwijsmiddelen hiervoor als voldoende beoordeeld (vo: 94%; vso: 97%).

C. Vooruitblik op het schooljaar 2023-2024

Zorgen over leerlingen zijn groter in het vo dan in po en (v)so

In het po en (v)so bestaan minder zorgen over de impact van de coronapandemie op leerlingen dan in het vo. Aspecten bij leerlingen waar schoolleiders in het po zich relatief het vaakst (veel) zorgen over maken bij de start van schooljaar 2023-2024 zijn leerprestaties op rekenen/wiskunde en op taal/Nederlands, de executieve vaardigheden en het welbevinden. In het vo en het (v)so betreft het vooral de motivatie, het welbevinden en de executieve vaardigheden van leerlingen.

Schoolleiders maken zich vooral zorgen om leerlingen met een migratieachtergrond/taalachterstand, leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen en leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid. In het po zijn leerlingen met een migratieachtergrond/taalachterstand het vaakst genoemd (po: 49%; vo: 46%; (v)so: 37%). In het vo en (v)so zijn dat leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid (po: 44%; vo: 73%; (v)so: 61%).

Het merendeel van de scholen heeft nog NP Onderwijsmiddelen voor het schooljaar 2023-2024

Hoewel scholen het grootste deel van hun NP Onderwijsmiddelen hebben uitgegeven, hebben de meeste scholen aan de start van het schooljaar 2023-2024 nog middelen te besteden (po: 65%; vo: 87%; (v)so: 71%). De mate waarin verschilt, maar scholen in het vo hebben volgens eigen opgave relatief nog het meest te besteden. Bijna de helft (47%) heeft nog tussen 21-40 procent van hun totale toegekende budget. In het po en (v)so is dat aandeel 28 en 38 procent en hebben überhaupt meer scholen hun volledige budget al uitgegeven (po: 35%; vo: 13%; (v)so: 29%).

Voor scholen die alle NP Onderwijsmiddelen hebben uitgegeven betekent dit vooral dat ze de interventies volgens plan hebben uitgevoerd (po: 42%, vo: 58%, (v)so: 57%) en dat ze personeel niet meer kunnen vrijroosteren voor bepaalde interventies (po: 41%, vo: 37%, (v)so: 22%). Een deel van de scholen geeft ook aan dat de (meeste) interventies gecontinueerd kunnen worden (po: 30%; vo: 31%; (v)so: 43%), waarbij tegelijkertijd ook een deel aangeeft dat dit juist niet mogelijk is zonder aanvullende middelen (po: 26%; vo: 28%; (v)so: 11%).

De gekozen interventies variëren weinig over tijd

De meerderheid van de scholen die nog NP Onderwijsmiddelen over heeft zet in schooljaar 2023-2024 dezelfde interventies in als in schooljaar 2022-2023 (po: 75%; vo: 65%; (v)so: 83%). De scholen waarvan de interventies afwijken geven daarvoor vooral als reden dat een deel van de interventies vorig jaar is afgerond, dat dit is wat ze kunnen doen met de overgebleven middelen of dat andere interventies naar verwachting beter aansluiten op hun behoeftes.

In het po zetten schoolleiders in het schooljaar 2023-2024 in termen van budget vooral het zwaarst in op onderwijsassistenten/instructeurs (46%), in het vo en (v)so op interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (respectievelijk 55% en 47%). Ook instructie in kleine groepen en klassenverkleining zullen in alle sectoren relatief vaak worden voortgezet in het schooljaar 2023-2024.

Vrijwel alle scholen borgen de interventies vanuit het NP Onderwijs

Bijna alle scholen zorgen voor duurzame borging van het NP Onderwijs (po en vo: 95%; (v)so: 93%). Het vaakst doen ze dat door interventies onderdeel uit te laten maken van de reguliere manier van werken (po: 70%; vo: 76%; (v)so: 74%). Ook zijn medewerkers bij ruim de helft van de scholen geschoold om de kennis te behouden (po: 60%; vo: 53%; (v)so: 56%). Minder voorkomende manieren om het NP Onderwijs te borgen zijn interventies voortzetten met andere subsidieregelingen, specifieke thema's terug laten komen op leerlingbesprekingen en interventies structureel opnemen in de begroting.

0.2 De gemeenten en het NP Onderwijs

Vrijwel alle gemeenten voeren de plannen voor het NP Onderwijs uit of zijn daar al mee klaar

86 procent van de gemeenten is bezig met de uitvoering van de plannen voor de besteding van de middelen voor het NP Onderwijs. 8 procent van de gemeenten heeft de plannen al volledig uitgevoerd. Het aantal gemeenten dat de plannen al heeft uitgevoerd, is opnieuw licht toegenomen.

Bijna tachtig procent van de gemeenten stelt dat ze er vorig schooljaar (zeer) goed in zijn geslaagd om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren. Een kwart van de gemeenten ziet een tekort aan capaciteit in onderwijs en/of zorg als een (tenminste behoorlijke) belemmering. Ook tijdgebrek bij de gemeente en een tekort aan capaciteit bij de gemeenten aan wordt door een relatief groot deel van de gemeenten als belemmering gezien. Bij drie kwart van de gemeenten verloopt de planning en uitvoering minimaal volgens plan. Ruim een kwart van de gemeente heeft echter minder kunnen doen dan ze hadden voorgenomen.

Gemeenten kiezen vooral voor maatregelen die zijn gericht op zorg en welzijn

Het beeld dat de beantwoording van de vragen over de maatregelen waarvoor de gemeenten kiezen bij de vierde meting oproept, komt in sterke mate overeen met het beeld dat we hebben uit de vorige meting (in het voorjaar van 2023).

Ruim negentig procent van de gemeenten kiest voor maatregelen die zijn gericht op zorg en welzijn in de school of tijdens de verlengde leertijd. Ze zetten daarbij vaak in op de inzet van extra schoolmaatschappelijk werk en extra jeugdhulp in de scholen. Daarnaast kiest twee derde van de gemeenten voor (bovenschoolse) maatregelen om coronagerelateerde vertragingen bij kinderen in te halen. Hierbij noemen ze vooral activiteiten op het terrein van sport, cultuur en natuur. Bijna zestig procent van de gemeenten zet in op maatregelen die zijn gericht op coronavertragingen die zijn opgelopen in de voor-schoolse periode. Daarbij kiezen gemeenten vaak voor extra begeleiding in de groep. De helft van de gemeenten zet de middelen in om de lokale en regionale samenwerking te versterken.

Alle gemeenten hebben plannen ontwikkeld voor het primair onderwijs. Veel gemeenten richten zich bovendien op het voortgezet onderwijs, de voorschoolse educatie en, in iets mindere mate, op het (voortgezet) speciaal onderwijs. Ook deze percentages zijn vergelijkbaar met eerdere metingen. Overigens zijn scholen in het voortgezet en speciaal onderwijs niet in elke gemeente aanwezig.

Gemeenten kiezen vaak voor maatregelen voor leerlingen met problemen rond welbevinden of psychische problemen

Iets meer dan de helft van de gemeenten maakt plannen voor specifieke doelgroepen zoals leerlingen met problemen rond welbevinden en leerlingen met psychische problematiek. Zestig procent van de gemeenten maakt zich zorgen over specifieke groepen leerlingen als leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid en leerlingen met een taalachterstand.

Dit alles bevestigt het beeld uit de eerdere metingen, namelijk dat gemeenten zich vooral concentreren op het welbevinden van de jongeren in de gemeenten en, in iets mindere mate, op vertragingen op het terrein van taal, motorische en sociaal-emotioneel ontwikkeling.

Gemiddeld verwachten gemeenten dat ze in 2023 iets meer dan de helft van hun totale NP Onderwijs-budget zullen besteden. Voor na 2023 verwachten gemeenten nog iets meer dan 30 procent (gemiddeld) te besteden te hebben.

Gemeenten werken bij de uitvoering vaak samen met onderwijs en andere partners

Negentig procent van de gemeenten werkt in het kader van het NP Onderwijs samen met besturen en scholen in de gemeente. Gemeenten zijn doorgaans ook tevreden over hoe deze samenwerking verloopt.

Bij de uitvoering van de plannen werken gemeenten samen met meerdere andere partijen. Ze noemen daarbij vooral buitenschoolse opvang, jongerenwerk, maatschappelijke partners (sport, cultuur, scouting, et cetera), bibliotheken, sociaal werk en jeugdgezondheidszorg. Vaak zijn gemeenten tevreden over deze samenwerking.

Veel gemeenten zijn tevreden over de wijze waarop ze het NP Onderwijs hebben ingevuld

Ruim tachtig procent van de gemeenten is tevreden over de wijze waarop de gemeente invulling heeft gegeven aan het NP Onderwijs. De helft van de gemeenten ziet ook al resultaten van de maatregelen. Een iets groter deel van de gemeenten is bovendien tevreden over de resultaten van de maatregelen.

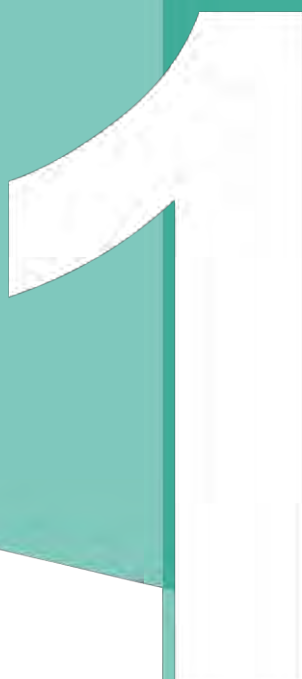
Ruim de helft van de gemeenten beschikt over informatie waarmee de gemeente de effecten van de maatregelen kan volgen. Meestal maken ze hierbij gebruik van informatie afkomstig van de uitvoerders van de maatregelen, van schoolleiders of van organisaties als jeugdzorg, jongerenwerk, maatschappelijk werk. Gemeenten die niet over dergelijke informatie beschikken, vinden het vaak lastig om vast te stellen in hoeverre de interventies effectief zijn.

Een op de vijf gemeenten verwacht de maatregelen de komende periode nog aan te passen. De meest genoemde reden daarvoor is dat ze tot nieuwe inzichten zijn gekomen over de behoeftes die er binnen hun gemeente zijn. Vaak willen gemeenten (nog) meer doen om het welbevinden van de jongeren te bevorderen.

De helft van de gemeenten verwacht (een deel van) maatregelen na het NP onderwijs voort te zetten

Meer dan de helft van de gemeenten heeft het voornemen om (delen of onderdelen van) maatregelen voort te zetten na de beëindiging van het NP Onderwijs. Grotere gemeenten (met meer dan 50.000 inwoners) zijn dat vaker van plan dan kleine gemeenten. Veelal gaat het om voortzetting van maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd om coronavertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen.

Inleiding

1 Inleiding

1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs

Via het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) is 5,8 miljard euro voor het funderend onderwijs beschikbaar gesteld om de door corona veroorzaakte leervertragingen in te halen en te werken aan het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.¹ Ook gemeenten ontvingen extra middelen in het kader van het NP Onderwijs. Dat budget is bedoeld om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. In februari 2022 heeft voormalig minister Wiersma besloten om de periode waarin scholen en gemeenten het budget uit het NP Onderwijs mogen inzetten te verlengen tot en met het schooljaar 2024-2025.² Om de doelen van het NP Onderwijs te monitoren en evalueren, wordt aan scholen en gemeenten gevraagd inzicht te geven in wat zij met deze middelen doen en wat zij daarmee (hopen te) bereiken. Dit gebeurt op verschillende momenten in de tijd en via verschillende instrumenten.

De monitoring en evaluatie van het NP Onderwijs bestaat uit drie hoofdonderdelen:

1. Een implementatiemonitor: hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?
2. Een resultaatmonitor: welke meetbare resultaten worden behaald?
3. Een effectmeting: quasi-experimenteel effectonderzoek naar 13 kansrijke interventies.

De implementatie- en de resultaatmonitor zijn bedoeld als input voor scholen en om de Tweede Kamer gedurende het verloop van het programma te informeren en om zo nodig tussentijds te kunnen bijsturen. Beide onderdelen lopen grotendeels parallel aan elkaar over tijd en zijn niet altijd strikt van elkaar te onderscheiden. Dit houdt in dat beschikbare informatie over de voortgang en resultaten voor beide onderdelen bruikbaar zal zijn. De voorbereidingen voor de effectmeting zijn in september 2022 van start gegaan. Vanaf schooljaar 2023-2024 worden de interventies geïmplementeerd in het onderwijs en wordt de effectmeting uitgevoerd.

In de voorliggende tussenrapportage beschrijven we de bevindingen uit de vijfde meting van de verdiepende *implementatiemonitor*. Deze monitor wordt uitgevoerd door een consortium van drie onderzoeksbureaus: RegioPlan, ResearchNed en SEO Economisch Onderzoek. Halverwege schooljaar 2022-2023 voerden zij de vierde meting³ uit, aan de start van schooljaar 2022-2023 de derde meting⁴ en begin kalenderjaar 2022 de tweede meting⁵. Het eerste deelonderzoek is aan de start van het schooljaar 2021-2022 uitgevoerd door ResearchNed.⁶

De hoofdvraag van de verdiepende implementatiemonitor luidt:

Hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?

Het verdiepende implementatieonderzoek bestaat voornamelijk uit een aantal herhaalde enquêtes onder scholen in het funderend onderwijs en gemeenten en heeft tot doel na te gaan wat de stand van zaken is met betrekking tot de vormgeving en de uitvoering van de interventies, welke partijen hierbij betrokken zijn, wat wel en niet goed gaat en wat (volgens het oordeel van betrokkenen) de resultaten zijn van het programma. Dit rapport bevat de resultaten van de vijfde (tussentijdse) meting. In deze meting staan de volgende deelvragen centraal:

¹ Het betreft hier alle scholen voor basisonderwijs (bao), speciaal basisonderwijs (sbao), (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)(so) en voortgezet onderwijs (vo).

² Scholen krijgen door de verlenging van de looptijd de ruimte om het programma over een langere periode uit te smeren, maar zijn daartoe niet verplicht.

³ Berg, E. van den, I. van Eijkern, A. van den Broek & J. van der Wel (2023). *Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Vierde meting in het funderend onderwijs*. Amsterdam: RegioPlan (i.s.m. SEO Economisch Onderzoek en ResearchNed).

⁴ Berg, E. van den, I. van Eijkern, A. van den Broek & J. van der Wel (2023). *Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Derde meting in het funderend onderwijs*. Amsterdam: RegioPlan (i.s.m. SEO Economisch Onderzoek en ResearchNed).

⁵ Berg, E. van den, I. van Eijkern, A. van den Broek & J. van der Wel (2022). *Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Tweede deelonderzoek funderend onderwijs*. Amsterdam: RegioPlan (i.s.m. SEO Economisch Onderzoek en ResearchNed).

⁶ Cuppen, J., A. van den Broek & A. Muja (2021). *Eerste deelonderzoek implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Resultaten inventariserende vragenlijst funderend onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.

Scholen

A. Terugblik op de uitvoering van het NP Onderwijs in het schooljaar 2022-2023

1. In hoeverre is het scholen gelukt om hun plannen en gekozen interventies tot uitvoering te brengen?
2. Hoe is de uitvoering van de plannen en interventies verlopen in verhouding tot wat scholen zich hadden voorgenomen?
3. In hoeverre hebben scholen belemmerende factoren ervaren bij de uitvoering van de interventies?
4. In hoeverre hebben scholen positieve ontwikkelingen ervaren op verschillende aspecten bij leerlingen als gevolg van de ingezette interventies?
5. Welke interventies hebben de meest positieve ontwikkelingen op leerlingen gehad?
6. Welke interventies hebben de minst positieve ontwikkelingen op leerlingen gehad?
7. In hoeverre heeft het NP Onderwijs effect gevolgen gehad voor het team?
8. Heeft er alles overziend verbetering opgetreden bij leerlingen ten aanzien van verschillende aspecten sinds de start van het NP onderwijs?
9. Is er gebruik gemaakt van externe partijen voor de uitvoering van de interventies en zo ja, welke typen externe partijen betreft dat?
10. Hoe tevreden zijn scholen over de geleverde kwaliteit van ingehuurde externe partijen?
11. Hoeveel geld is er besteed aan de inhuur van externe partijen?

B. Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in schooljaar 2022-2023 (alleen voor vo en vso)

12. In hoeverre hebben scholen NP Onderwijsmiddelen ingezet voor extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten?
13. Wat voor extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten zijn bekostigd met de NP Onderwijsmiddelen?
14. Voor welke examenkandidaten zijn extra ondersteunende activiteiten ingezet?
15. Zijn de extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten effectief geweest?
16. Waren de NP Onderwijsmiddelen voldoende om de extra ondersteuning voor examenkandidaten te organiseren?

C. Planvorming en vooruitblik NP Onderwijs

17. In hoeverre zijn er (nog) zorgen om leerlingen vanwege de impact van de coronapandemie? Op welke vlakken en voor welke specifieke groepen?
18. Hebben scholen het schoolprogramma van 2022-2023 geëvalueerd?
19. Hebben scholen voor het schooljaar 2023-2024 nog middelen uit het NP Onderwijs? Over welk aandeel van het totaal beschikken zij nog?
20. Wijken de interventies die scholen in het schooljaar 2023-2024 gaan inzetten af van de interventies die zijn ingezet in schooljaar 2022-2023? Zo ja, waarom?
21. Op welke interventies uit de menukaart zetten scholen in schooljaar 2023-2024 het zwaarst in (in termen van budget)?
22. Hoe geven scholen vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs?

Gemeenten

In de vragenlijst onder gemeenten zijn de volgende deelvragen aan bod gekomen:

1. Hoe ver zijn de gemeenten met de uitvoering van het NP Onderwijs?
2. Voor welke maatregelen kiezen de gemeenten?
3. Werken gemeenten in het kader van het NP Onderwijs samen met besturen, scholen en andere partijen? Zo ja, hoe verloopt deze samenwerking?
4. In hoeverre zijn gemeenten tevreden over de maatregelen? Zien gemeenten al effecten van de maatregelen?
5. Heeft de gemeenten plannen om de maatregelen aan te passen? Zijn gemeenten van plan maatregelen na afronding van NP Onderwijs?

1.2 Onderzoeksaanpak

Digitale vragenlijst onder schoolleiders en gemeenten

Deze vijfde meting binnen de verdiepende implementatiemonitor bouwt voort op de eerste meting onder schoolleiders in het funderend onderwijs afgenomen in september 2021 en de tweede meting onder schoolleiders, onderwijspersoneel, gemeenten en schoolbesturen afgenomen in januari-februari 2022. Voor de eerste meting zijn alle scholen in het funderend onderwijs benaderd, waarvan in totaal 56 procent meedeed. Voor de tweede meting zijn alleen de scholen benaderd die hadden deelgenomen aan de eerste vragenlijst, alsook alle schoolbesturen en alle gemeenten. Voor de huidige vijfde meting – afgenomen in augustus-september 2023 – zijn wederom alle scholen benaderd, alsook alle gemeenten.

Tabel 1.1 geeft een overzicht van de verschillende metingen binnen de implementatiemonitor.

Tabel 1.1 Overzicht van de verschillende metingen van de Implementatiemonitor

	Eerste meting	Tweede Meting	Derde meting	Vierde meting	Vijfde meting
Periode	Start schooljaar 2021-2022 (aug-sept 2021)	Start kalenderjaar 2022 (jan-feb 2022)	Start schooljaar 2022-2023 (sept-okt 2023)	Midden schooljaar 2022-2023 (feb-mrt 2023)	Start schooljaar 2023-2024 (aug-sept 2023)
Bereik scholen	Alle scholen; n=7.896	Responderende scholen op eerste meting; n=4.404	Alle scholen; n=8.697	Alle scholen; n=8.511	Alle scholen; n=8.447
Doelgroep(en)	Schoolleiders	Schoolleiders; onderwijspersoneel; gemeenten; schoolbesturen	Schoolleiders; onderwijspersoneel; gemeenten	Schoolleiders en gemeenten	Schoolleiders en gemeenten
Respons Schoolleiders	56%; n=4.428	59%; n=2.589	46%; n=4.024	49%; n=4.198	50%; n=4.248
Respons onderwijspersoneel	-	n=1.857	n=6.896	-	-
Respons Gemeenten	-	43%; n=148	41%; n=140	36%, n=131	44%; n=151
Respons Besturen	-	36%; n=265	-	-	-

Benadering van schoolleiders

Voor de benadering van de scholen is gebruikgemaakt van de vestigingsinformatie die is gedownload op 12 augustus 2023 via DUO open onderwijsdata.⁷ Aan de gemeentecodes van deze scholen zijn CBS-regio-indelingen toegevoegd (o.a. landsdeel, stedelijkheid); aan de vestigingscodes zijn de CBS-achterstandsscores⁸ toegevoegd (zonder drempel). Van de achterstandsscores (zonder drempel) zijn kwintielen per onderwijssector berekend door de totale populatie scholen precies in vijf gelijke delen (van 20% van de populatie) op te splitsen. Alle schoolvestigingen voor basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs zijn in augustus 2023 per e-mail uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. Vanwege de zomervakantie zijn de uitnodigingen gefaseerd per regio verstuurd. Alle schoolleiders ontvingen daarna vier keer (wekelijks) een reminder per e-mail. Naast directe benadering door de onderzoekers zijn schoolleiders ook via diverse nieuwsbrieven opgeroepen

⁷ https://duo.nl/open_onderwijsdata/primair-onderwijs/ en https://duo.nl/open_onderwijsdata/voortgezet-onderwijs/

⁸ Deze achterstandsscores zijn gedownload via de CBS-website (<https://www.cbs.nl/-/media/excel/2022/26/achterstandsscores-scholen-2022.xlsx> en <https://www.cbs.nl/-/media/excel/2022/14/achterstandsscores-scholen-vo-2021.xlsx>) en betreffen de scores per 1-10-2022 (po) en 1-10-2021 (vo). Er is zowel gebruikgemaakt van ongecorrigeerde scores (zonder drempel) als van gecorrigeerde scores (achterstandscore gedeeld door het leerlingaantal). Op basis van beide indicatoren (met en zonder correctie) zijn kwintielen berekend door binnen primair onderwijs en voortgezet onderwijs de verdeling op te delen in vijf gelijke delen. De scholen waarvan geen informatie bekend was, zijn in een aparte categorie ingedeeld.

om deel te nemen aan de vijfde meting van de implementatiemonitor. De enquêteresultaten waarover in deze rapportage is gerapporteerd zijn verkregen tussen 21 augustus en 26 september 2023.

Benadering van gemeenten

Voor de benadering van de gemeenten is gebruikgemaakt van het gemeentebestand op Overheid.nl.⁹ Aan dit bestand zijn de e-mailadressen en gegevens uit de NP Onderwijstool voor gemeenten¹¹ toegevoegd. Vervolgens zijn recente gemeentefusies verwerkt (CBS, stand van zaken per 1 januari 2023).

Op 17 augustus 2023 hebben we alle 342 gemeenten in Nederland per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de enquête over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs. De vragenlijst kon tot begin oktober 2023 worden ingevuld. De gemeenten die de vragenlijst nog niet (volledig) hadden ingevuld hebben we tot twee keer toe een herinnering gestuurd. De laatste herinnering was specifiek gericht op gemeenten in de regio's West (Utrecht, Noord- en Zuid-Holland) waar de respons in eerste instantie wat achterbleef. De respons in die regio is hierdoor bijgetrokken.

Responsverantwoording en dataverwerking scholen

In totaal vulden 4.871 schoolleiders de vragenlijst in. Dit komt overeen met een respons van 58 procent. Van 623 scholen kon de informatie niet worden verwerkt, omdat een te klein deel van de vragenlijst was ingevuld (onvolledige respons). Tabel 1.2 toont de valide responsaantallen en -percentages. De totale valide (verwerkte) respons bedraagt 50 procent.

Tabel 1.2 Responspercentages vragenlijst NP Onderwijs, vierde meting naar sector

	Bruto respons		Netto respons		Populatie*
	Totale respons	Responspercentage	Verwerkte respons	Responspercentage	
PO	3.534	55%	3.073	48%	6.427
VO	995	69%	875	60%	1.450
(V)SO	342	60%	300	53%	570
Totaal	4.871	58%	4.248	50%	8.447

* Scholen zonder leerlingen zijn niet meegeteld.

Een nadere verantwoording van de respons en de representativiteit van de respons is weergegeven in Bijlage 1.

Responsverantwoording en dataverwerking gemeenten

De vragenlijst van de vierde meting is door 151 gemeenten ingevuld. Het responspercentage ligt daarmee op 44 procent. Om te bepalen hoe representatief de respons is, hebben we gekeken naar de vertegenwoordiging van de respons op gemeentegrootte, achterstandsscore en regio (Noord, Oost, West en Zuid). Op geen van deze kenmerken week de respons significant af van de gehele populatie. In de analyse hebben we daarom, net als bij de vorige metingen, geen weging toegepast.

1.3 Leeswijzer

Het voorliggende rapport bevat in separate hoofdstukken allereerst de resultaten van het primair onderwijs (hoofdstuk 2), het voortgezet onderwijs (hoofdstuk 3) en het (voortgezet) speciaal onderwijs (hoofdstuk 4). In deze eerste drie hoofdstukken wordt ingegaan op de terugblik op schooljaar 2022-2023 en de vooruitblik op schooljaar 2023-2024. Voor het vo en vso wordt ook ingegaan op de eventuele inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamenkandidaten in het schooljaar 2022-2023. Hoofdstuk 5 beschrijft de bevindingen van het NP Onderwijs bij gemeenten. De bijlage bevat enkele aanvullende responstabellen.

⁹ <https://organisaties.overheid.nl/Gemeenten/>

¹⁰ Tijdens de tweede meting (begin 2022) hebben we van een deel van de gemeenten actuele e-mailadressen ontvangen. Deze mailadressen zijn in het panel aangepast.

¹¹ Het gaat om de achterstandsscore en het bedrag dat de gemeente uit NP Onderwijs ontvangt.

Primair onderwijs

2

2 Primair onderwijs

Aan de start van schooljaar 2023-2024 (augustus-september) is wederom een enquête uitgezet onder alle scholen in het primair onderwijs¹² (po) in het kader van het NP Onderwijs. Dit betreft de vijfde meting onder schoolleiders met als doel zicht te krijgen op wat scholen doen met de aanvullende middelen vanuit het NP Onderwijs. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van informatie verzameld bij 3.073 schoolleiders in het po (48 procent van het totaal). Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met eerdere metingen van de implementatiemonitor NP Onderwijs onder schoolleiders in het po.

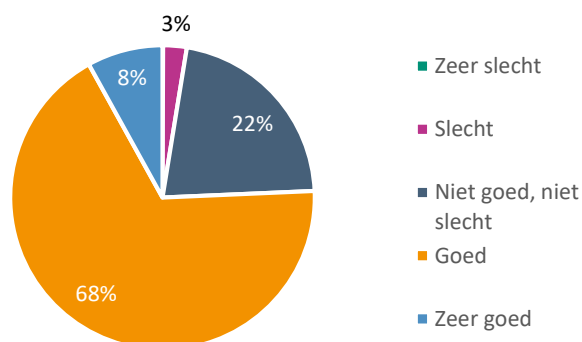
2.1 Terugblik op het schooljaar 2022-2023

Realisatie van de plannen en ervaren knelpunten

Een grote meerderheid van de schoolleiders in het po (76%) heeft naar eigen zeggen vorig schooljaar (2022-2023) de plannen en de gekozen interventies goed tot zeer goed tot uitvoering weten te brengen (Figuur 2.1). Dat aandeel is groter dan bij de derde meting (64 procent), waarbij aan de start van schooljaar 2022-2023 teruggekeken werd op schooljaar 2021-2022.

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2022/2023 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Figuur 2.1 In hoeverre is in het in het afgelopen schooljaar (2022-2023) gelukt om uw plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (n=3.073)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Het merendeel van de schoolleiders (65%) heeft qua uitvoering van de plannen en interventies gedaan wat ze zich hadden voorgenomen. Een substantieel deel (27%) heeft echter minder gedaan dan ze hadden voorgenomen. Relatief weinig schoolleiders hebben meer of andere dingen gedaan dan voorgenomen (respectievelijk 5 en 3 procent).

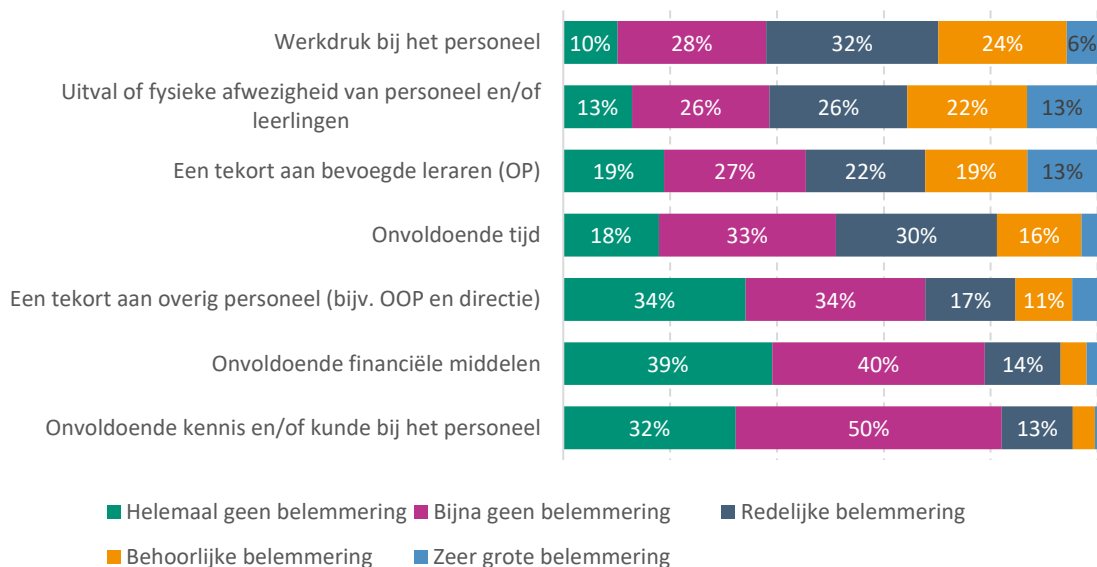
Schoolleiders hebben vorig schooljaar vooral knelpunten ervaren op het gebied van werkdruk en personeelsbezetting als belemmeringen voor de uitvoering van interventies. Zo benoemt 62 procent van de schoolleiders de werkdruk bij het personeel als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering. Ten aanzien van uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen en een tekort aan bevoegde leraren, is dit respectievelijk 61 en 54 procent. De overige knelpunten getoond in Figuur 2.2 beschouwt de meerderheid van de schoolleiders als (bijna) geen belemmering.

149 schoolleiders hebben ook andere knelpunten ervaren. Daaruit komt naar voren dat er meerdere redenen zijn waarom po-scholen knelpunten ervaren in het besteden van de NP Onderwijsmiddelen. Een deel van deze antwoorden komt (deels) overeen met de antwoordmogelijkheden, zoals het tekort aan leraren of invallers, een te grote werkdruk bij het personeel -vooral het bestuur/directie -, het hebben

¹² Het primair onderwijs omvat scholen voor basisonderwijs en scholen voor speciaal basisonderwijs.

van financiële tekorten, of onvoldoende kennis bij de leraren/invallers. Ook geven sommige schoolleiders aan dat het wisselen van de directie óf het uitvallen van directie of externe docenten en begeleiders een belangrijk knelpunt is geweest. Bovendien laten scholen weten dat zij andere prioriteiten hadden, zoals het veranderen van hun doelgroep of inspectiebezoeken, en dat ze geen lange termijn- of structurele plannen kunnen maken met de NP Onderwijsgelden, waardoor het eigenlijk niet veel helpt.

Figuur 2.2 In hoeverre zijn onderstaande knelpunten in het afgelopen schooljaar (2022-2023) een belemmering geweest voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs? (n=3.073)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de meest en minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Schoolleiders ervaren het vaakst positieve ontwikkelingen op leerlingen door instructie in kleine groepen, onderwijsassistenten/instructeurs en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen. Deze drie interventies zijn door respectievelijk 61, 51 en 38 procent van de schoolleiders aangewezen als interventies die de meeste positieve ontwikkelingen bewerkstelligen (Tabel 2.1). Dit komt overeen met de top 3 beste interventies van de derde meting, waarbij destijds elk van deze interventies door een vergelijkbaar aandeel van de schoolleiders werd genoemd (respectievelijk 62, 52 en 40 procent).

Tabel 2.1 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=3.073)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen	1.876	61%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	1.566	51%
3. Interventies gericht op welbevinden leerlingen	1.158	38%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Net als in de derde meting is ouderbetrokkenheid relatief het vaakst genoemd als interventie waarvan schoolleiders de minste positieve ontwikkelingen ervaren bij leerlingen (Tabel 2.2). In tegenstelling tot de derde meting bevat de top 3 in de huidige meting daarnaast ook de interventies 'digitale technologie' en 'één-op-één-begeleiding', waar dat bij de derde meting de interventies 'zomer- of lentescholen' en 'metacognitie en zelfregulerend leren' waren. Hierbij moet worden opgemerkt dat het om relatief lage aandelen gaat en dat de verschillen tussen de interventies klein zijn. Alle genoemde interventies zijn door maximaal 8 procent van de schoolleiders genoemd. Het vaakst kiezen schoolleiders geen interventies die de minste ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen (33%) of zeggen ze dat ze het niet weten (23%).

Tabel 2.2 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de minste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=3.073)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	243	8%
2. Digitale technologie	225	7%
3. Eén-op-één-begeleiding	199	6%

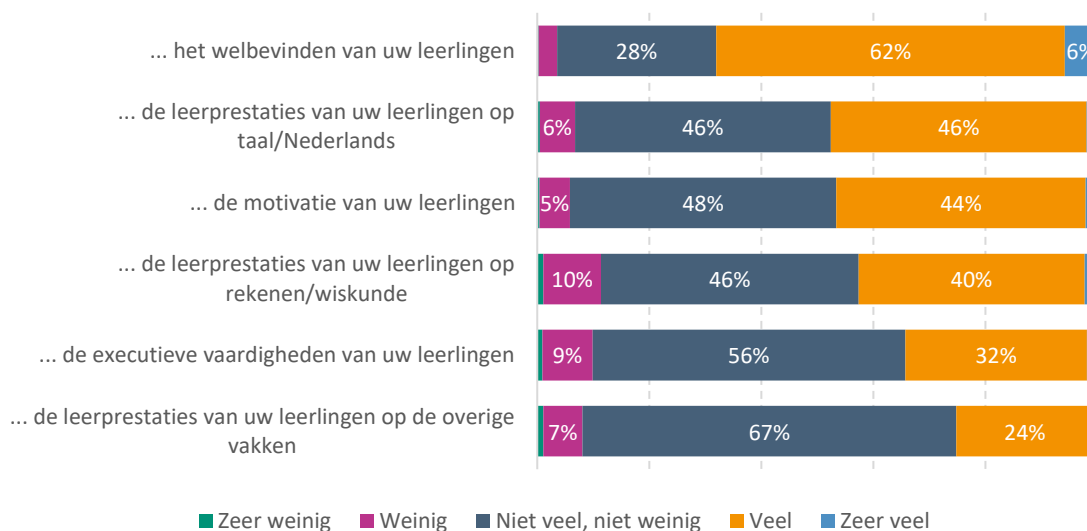
Bron: vragenlijst schoolleiders

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen en de impact op de werkomstandigheden van schoolteams

Schoolleiders zien de meeste positieve ontwikkelingen bij leerlingen op het gebied van welbevinden. Daarop zegt namelijk 68 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen te ervaren (Figuur 2.3). Ook ervaart bijna de helft van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het gebied van de leerprestaties op taal, de motivatie en de leerprestaties op rekenen (respectievelijk 48, 47 en 43 procent). Op de executieve vaardigheden en de leerprestaties op overige vakken ervaren respectievelijk een derde en een kwart van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen. Bovenstaande uitkomsten komen grotendeels overeen met de resultaten van de derde meting.

Nader onderzocht is of positieve ontwikkelingen op de leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands samenhangen met positieve ontwikkelingen op de leerprestaties op rekenen/wiskunde en met positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen. Die samenhang blijkt er inderdaad te zijn. Ongeveer de helft van de schoolleiders die (zeer) veel positieve ontwikkeling ervaren op het gebied van taal, ervaren dit ook op rekenen en op welbevinden. De meerderheid van de andere helft ervaart positieve ontwikkelingen op taal en rekenen of op taal en welbevinden. De correlatie tussen taal en rekenen is het hoogst.

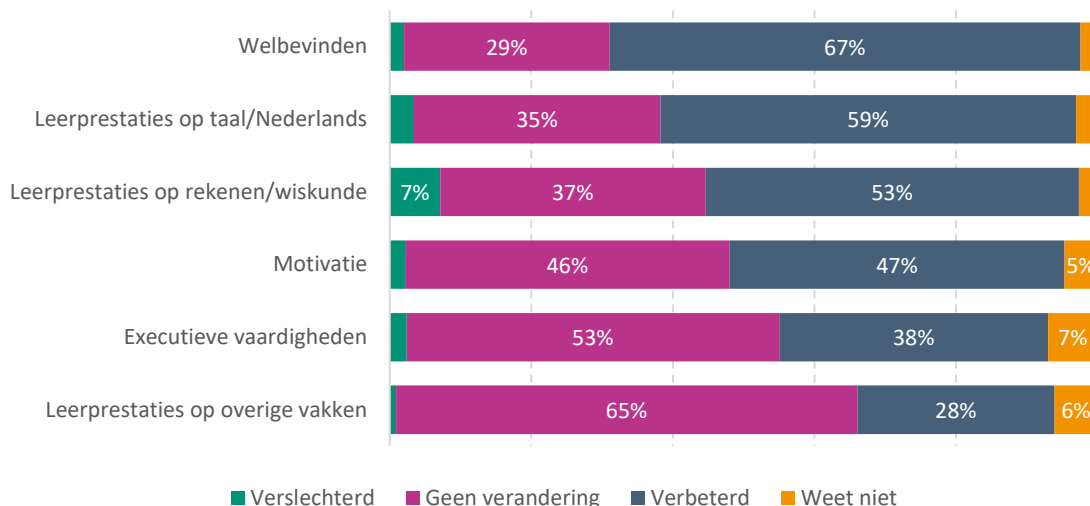
Figuur 2.3 In hoeverre ervaart u positieve ontwikkelingen van de in het afgelopen schooljaar (2022-2023) ingezette interventies op ...? (n=3.073)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Ten opzichte van de situatie twee jaar geleden voordat het NP Onderwijs van start ging, zien schoolleiders vooral op dezelfde gebieden verbetering. De rangschikking van vlakken waar de meeste schoolleiders verbetering zien (zie Figuur 2.4), komt nagenoeg overeen met de rangschikking in Figuur 2.3. Wel ziet op bijna elk van deze gebieden een relatief groter deel van de schoolleiders verbetering dan bij Figuur 2.3 aangaf (zeer) veel positieve ontwikkelingen te zien.

Figuur 2.4 In hoeverre ziet u (alles overziende) op de volgende vlakken verslechtering of verbetering bij uw leerlingen in vergelijking met de situatie twee jaar geleden toen de uitvoering van het NP Onderwijs van start ging? (n=3.073)

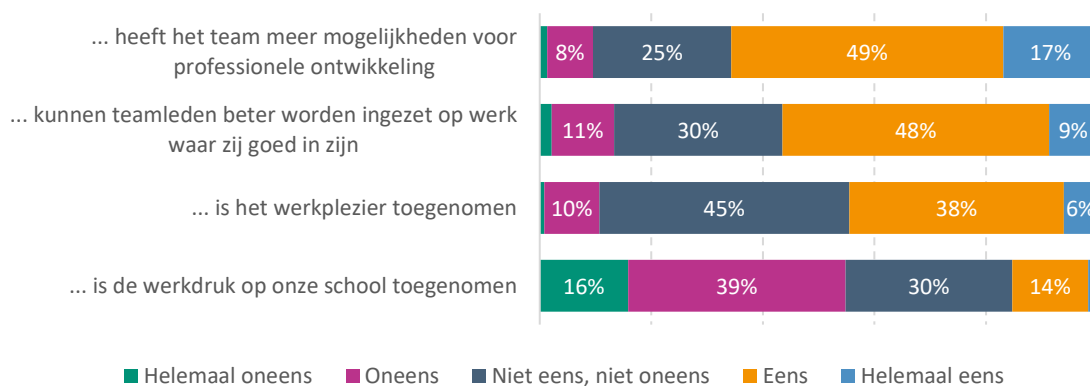

Bron: vragenlijst schoolleiders

Over de gevolgen voor het team oordelen de meeste schoolleiders positief. Twee derde van hen (66%) is het er (zeer) mee eens dat er door het NP Onderwijs meer mogelijkheden zijn voor professionele ontwikkeling (Figuur 2.5). Ook zijn ze het er vaak (zeer) mee eens dat teamleden beter kunnen worden ingezet op werk waar zij goed in zijn (57 procent). Mogelijk mede daardoor geeft ook 44 procent van de schoolleiders aan dat het werkplezier is toegenomen door het NP Onderwijs. Bovendien heeft het NP Onderwijs volgens schoolleiders niet tot meer werkdruk geleid: 16 procent van de schoolleiders vindt dat de werkdruk op hun school is toegenomen, de rest is het daar niet mee eens.

Figuur 2.5 In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs in het schooljaar 2022-2023 op uw werk en dat van uw collega's? (n=3.073)

Door het NP Onderwijs ...

Bron: vragenlijst schoolleiders

Inzet van externe partijen voor de uitvoering van de interventies

Negentien procent van de schoolleiders heeft geen externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs en 81 procent dus wel. Bijna twee derde van de schoolleiders (63%) heeft externe partijen ingezet voor professionalisering/scholing van het onderwijspersoneel (Tabel 2.3). Ook heeft ruim een kwart van de scholen externe partijen ingezet voor sport of cultuur, het ondersteunen van o.a. het welbevinden van leerlingen en voor de ondersteuning van de leraar in de klas

(respectievelijk 28, 28 en 27 procent). Relatief minder vaak zijn externe partijen ingezet voor het verzorgen van regulier onderwijs, beleidsmatig advies, bijles, huiswerkbegeleiding en voor andere activiteiten. Uit de bijna 150 open antwoorden blijkt dat po-scholen externe partijen voor verschillende activiteiten hebben ingezet. Veel scholen zetten externe partijen in om hun leerlingen te begeleiden of ondersteunen, voornamelijk om achterstand op vakken in te halen, individuele leerlingen te helpen of bij instructies voor kleine groepen. Hierbij krijgen leerlingen die extra hulp of juist extra uitdaging nodig hebben de meeste begeleiding van externen. Daarnaast zijn externen ingezet om lezen (o.a. bibliotheken, taalspecialisten, NT2), cognitieve vakken, zoals rekenen, spelling en taal, en creatieve vakken – vooral muziek – te geven of te begeleiden. Sommige schoolleiders geven ook aan externen in te huren om de sociale vaardigheden en welbevinden van leerlingen te bevorderen, studenten in te huren, logopedisten aan te nemen en het schoolplein te verbeteren.

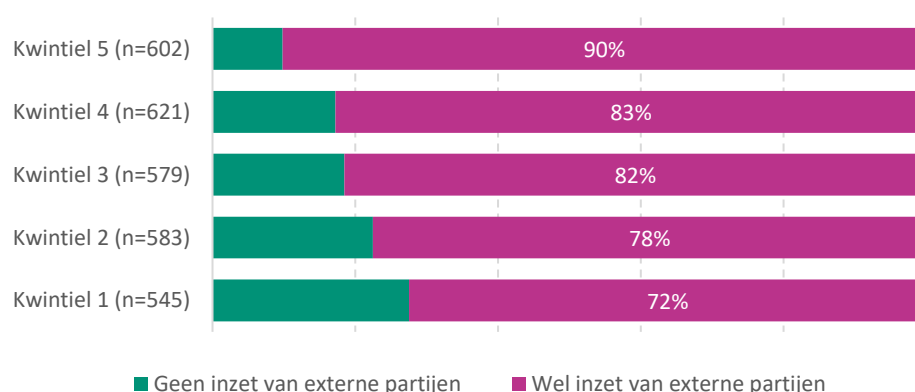
Tabel 2.3 Heeft uw school in het schooljaar 2022-2023 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=3.073)

Interventie	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	1.936	63%
Sport of cultuur	864	28%
Ondersteunen welbevinden, motivatie, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	848	28%
Ondersteuning leraar in de klas	815	27%
Verzorgen regulier onderwijs	319	10%
Beleidsmatig advies	274	9%
Bijles	228	7%
Huiswerkbegeleiding	58	2%
Andere activiteiten [open antwoord]	146	5%
Nee	576	19%

Bron: vragenlijst schoolleiders

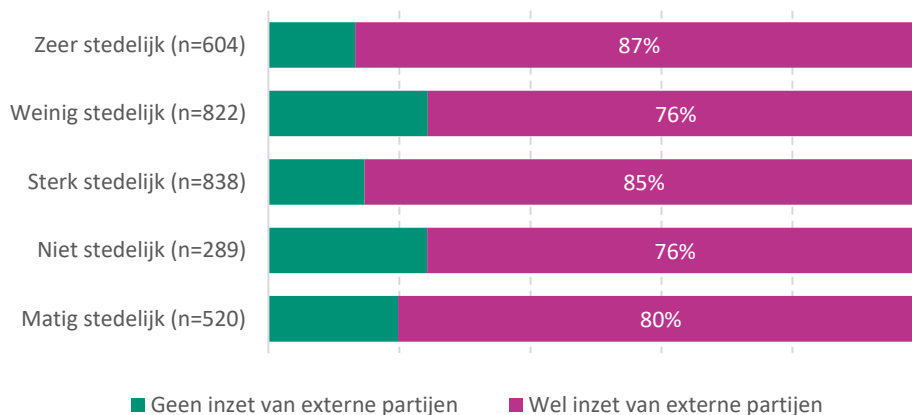
Aanvullend is onderzocht of de inzet van externe partijen verschilt gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Op alle drie de aspecten zijn statistisch significante verschillen gevonden. De inzet van externe partijen neemt toe naarmate de achterstandsscore hoger is en de vestigingsgemeente stedelijker. In Zuid- en West-Nederland is de inzet van externe partijen hoger dan in Oost- en Noord-Nederland.

Figuur 2.6 Mate van inzet van externe partijen uitgesplitst naar achterstandsscore

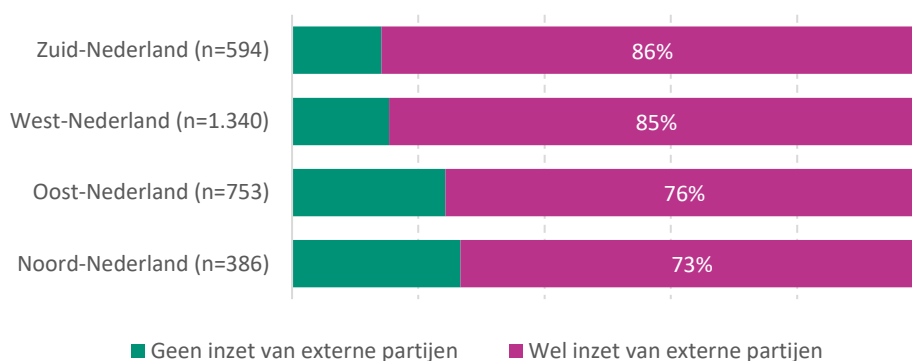
Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.7 Mate van inzet van externe partijen uitgesplitst naar stedelijkheid

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.8 Mate van inzet van externe partijen uitgesplitst naar landsdeel

Bron: vragenlijst schoolleiders

Scholen zetten een breed scala aan externe partijen in (Figuur 2.9). Qua publieke partijen zijn dat vooral culture instellingen (29%), maar ook bibliotheken (19%) en sportverenigingen (13%). Bij commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk gaat het vooral om opleiders voor onderwijspersoneel (34%) en adviesbureaus (30%). Dat zijn ook meteen de twee meest ingezette typen externe partijen in het algemeen. Commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk worden relatief weinig ingezet. Dat gaat om maximaal 6 procent van de scholen.

Uit de 255 open antwoorden kwamen veel verschillende soorten typen externe partijen naar voren. De meest voorkomende ingehuurde publieke partijen zijn onderwijsassistenten of onderwijsondersteuners, vakdocenten (o.a. voor muziek) en externe organisaties/stichtingen, zoals 'Facet Ridderkerk, Durf te dromen, GrowWizzKid'. Daarnaast zijn veel externe partijen ingezet om beweging of lichamelijke opvoeding te organiseren; hierbij horen ook dansscholen en bewegingsorganisaties. Ook sociale werkers, die gebruikelijk worden ingezet voor het verbeteren van sociale vaardigheden, zijn populair. Ook meerdere keren genoemd zijn:

- Externe specialisten, bijvoorbeeld gedrags- of rekenspecialisten;
- GGD;
- Jongerenwerk;
- Kindercoaches, kindertherapeuten;
- Logopedisten;
- Oud-collega's;
- ZZP'ers;
- Gemeentelijke partners.

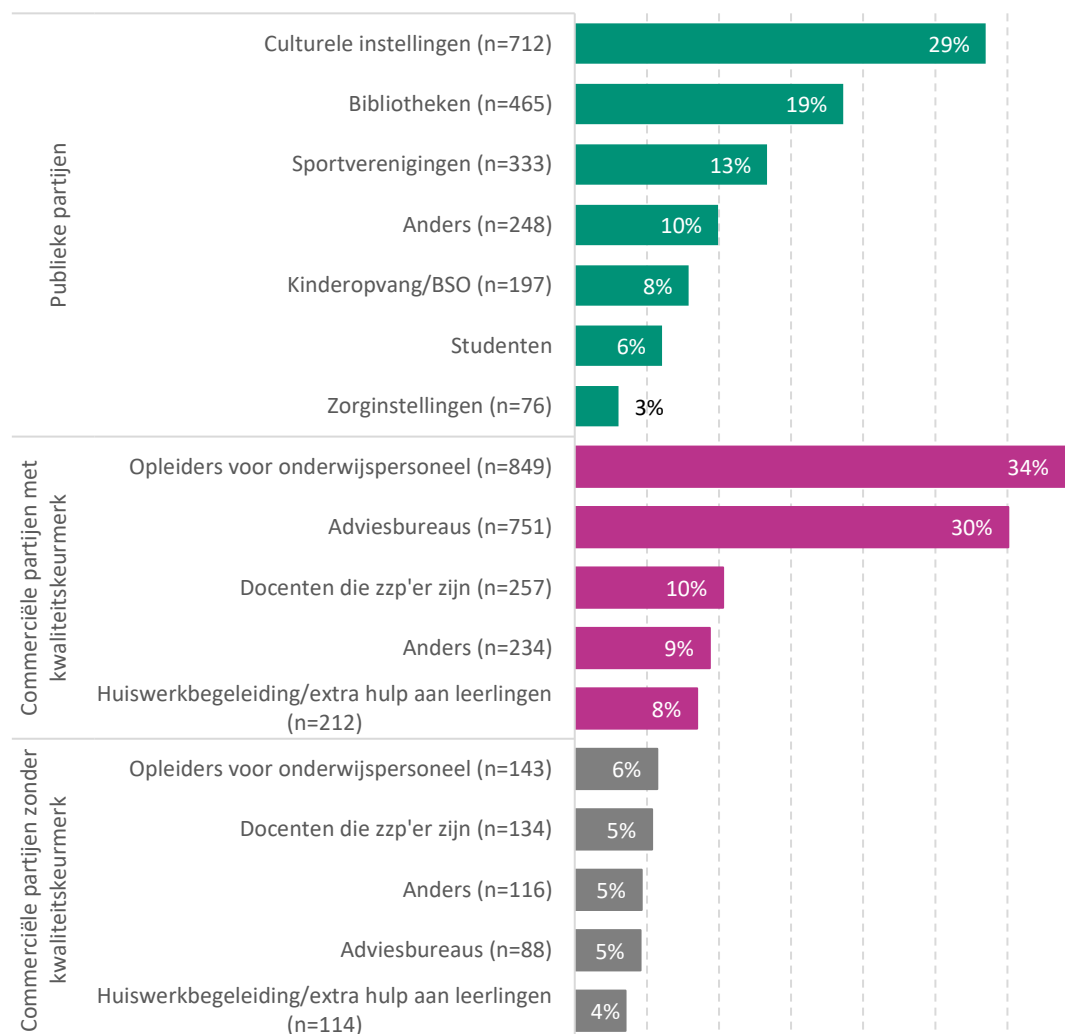
De 239 open antwoorden voor commerciële externe partijen (met keurmerk) komen veel overeen met de antwoorden van publieke externe partijen. Uit de antwoorden blijkt dat onderwijsondersteuning of begeleidingsdiensten vaak ingehuurd worden door po-scholen. Daarnaast zijn ook vakdocenten of bedrijven die sport organiseren populair, o.a. judo is vaak genoemd. Tevens zijn orthopedagogen en organisaties die sociaal emotionele ontwikkeling waarborgen, zoals 'HiRo' en de 'Rots en Water training', vaak genoemd.

Ook:

- Verschillende bureaus voor vakdocenten, groepsdynamiek;
- Kindercoaches;
- Digitalisering organisaties, zoals 'E-wise';
- Expertisecentra;
- Stichtingen, zoals Growl, HALO-jobbing, Malmberg, Mad science, stichting LEERkracht, het Leeshuis;
- Zzp'ers.

De 118 open antwoorden over commerciële partijen zonder keurmerk komen redelijk overeen met die van commerciële partijen met keurmerk. Er zijn vooral onderwijsondersteuners, bijvoorbeeld in de vorm van oud-leraren, externen en onderwijsassistenten, ingehuurd. Daarnaast zijn vakdocenten voor muziek en beweging populair, zowel als kindercoaches. Tevens zetten sommige scholen specialisten, zoals orthopedagogen, logopedisten of taalspecialisten in.

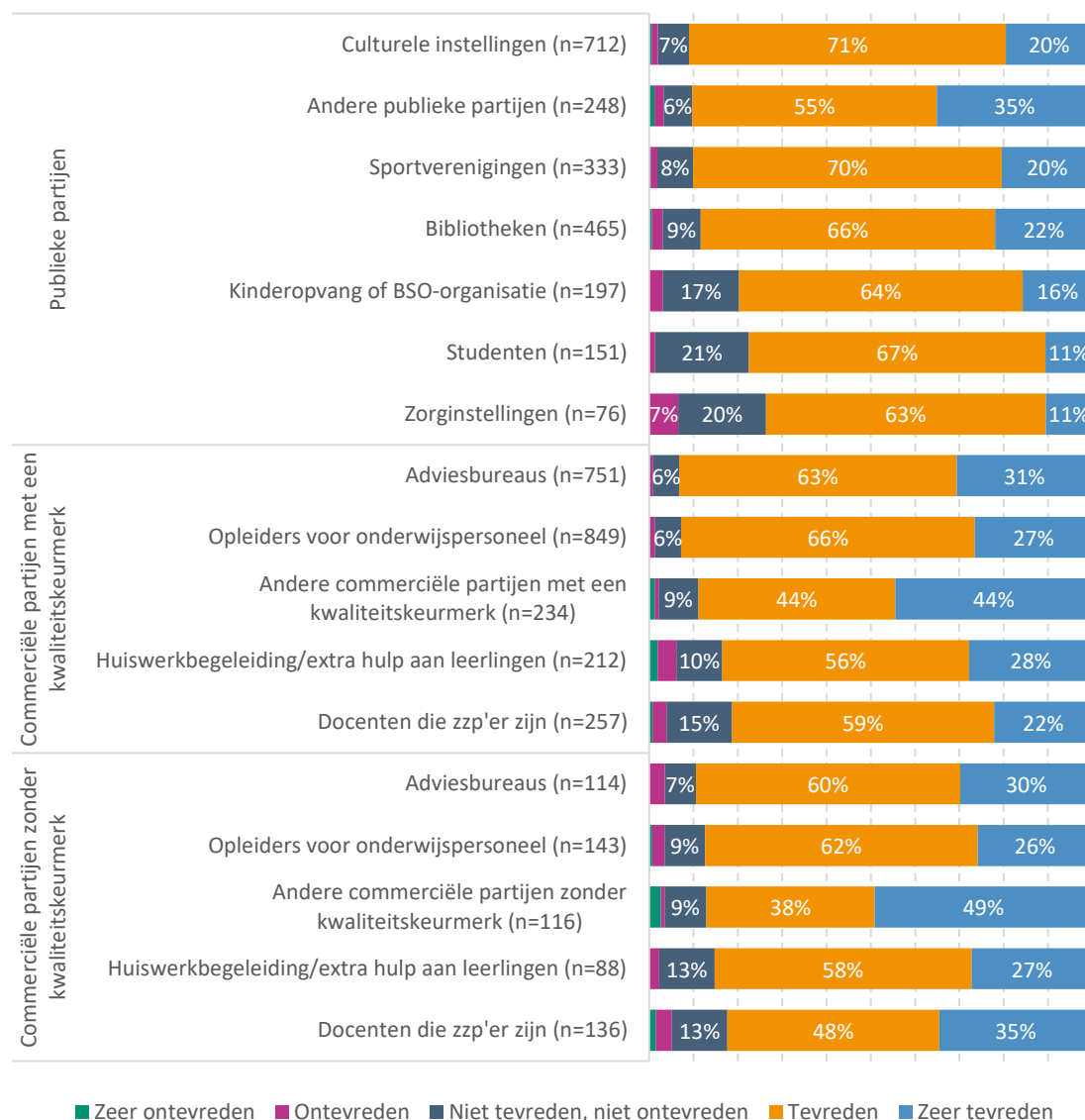
Figuur 2.9 Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=2.498)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders zijn over het algemeen tevreden over de geleverde kwaliteit van ingezette externe partijen (Figuur 2.10). Voor elk van de soorten externe partijen geeft minimaal driekwart van de schoolleiders aan (zeer) tevreden te zijn over de geleverde kwaliteit. Bij commerciële partijen is dat zelfs altijd minstens 80 procent. Over zorginstellingen, studenten en kinderopvang of BSO-organisaties zijn schoolleiders relatief het minst (zeer) tevreden, maar ook daar gaat het nog steeds om respectievelijk 74, 78 en 80 procent van de schoolleiders die (zeer) tevreden zijn met de geleverde kwaliteit.

Figuur 2.10 Hoe tevreden bent u over de geleverde kwaliteit van ...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

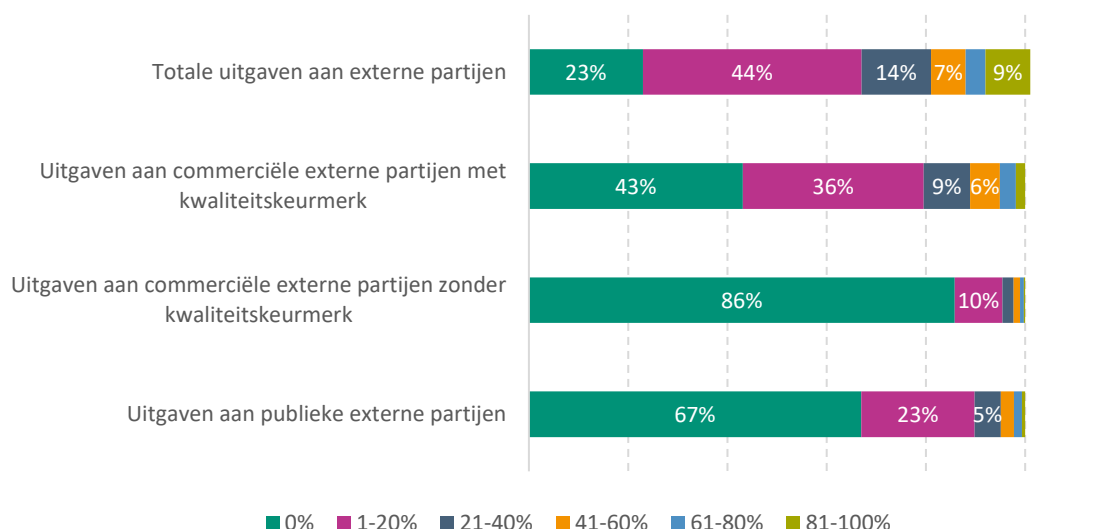
Het grootste deel van de po-scholen (44%) heeft minder dan een vijfde deel van hun NP Onderwijsbudget uitgegeven aan externe partijen. Bijna een kwart (23%) heeft geen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen¹³. Daarentegen heeft 9 procent van de scholen 81 tot 100 procent van alle NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen.

¹³ Dit betreft een groter aandeel dan de eerdergenoemde 19 procent van de po-scholen die geen externe partijen heeft ingehuurd. Dit heeft twee mogelijke oorzaken: 1. Een deel van de scholen maakt gebruik van externe partijen zonder daarvoor te betalen of betaalt externe partijen vanuit andere middelen; 2. De vragenlijst is niet consistent ingevuld.

Van de drie typen externe partijen (publiek, commercieel met kwaliteitskeurmerk, commercieel zonder kwaliteitskeurmerk) hebben de meeste scholen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan één type. Dat geldt voor 54 procent van de scholen, naast 23 procent die aan geen enkel type externe partijen NP Onderwijsmiddelen heeft uitgegeven. Ongeveer 21 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan twee typen externe partijen en 3 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan alle typen externe partijen.

Wanneer de totale uitgaven aan externe partijen apart per type externe partij wordt bekeken, valt op dat schoolleiders in het po relatief het vaakst NP Onderwijsmiddelen hebben besteed aan commerciële externe partijen met kwaliteitskeurmerk (57%), gevolgd door publieke externe partijen (33%) en commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk (14%). Schoolleiders die externe partijen hebben ingezet hebben het vaakst tussen 1 en 20 procent van hun NP Onderwijsmiddelen besteed per type externe partij.

Figuur 2.11 Welk percentage van de uitgaven die u in het schooljaar 2022-2023 in het kader van het NP Onderwijs heeft gedaan, zijn uitgaven voor externe inhuur geweest? (n=3.073)

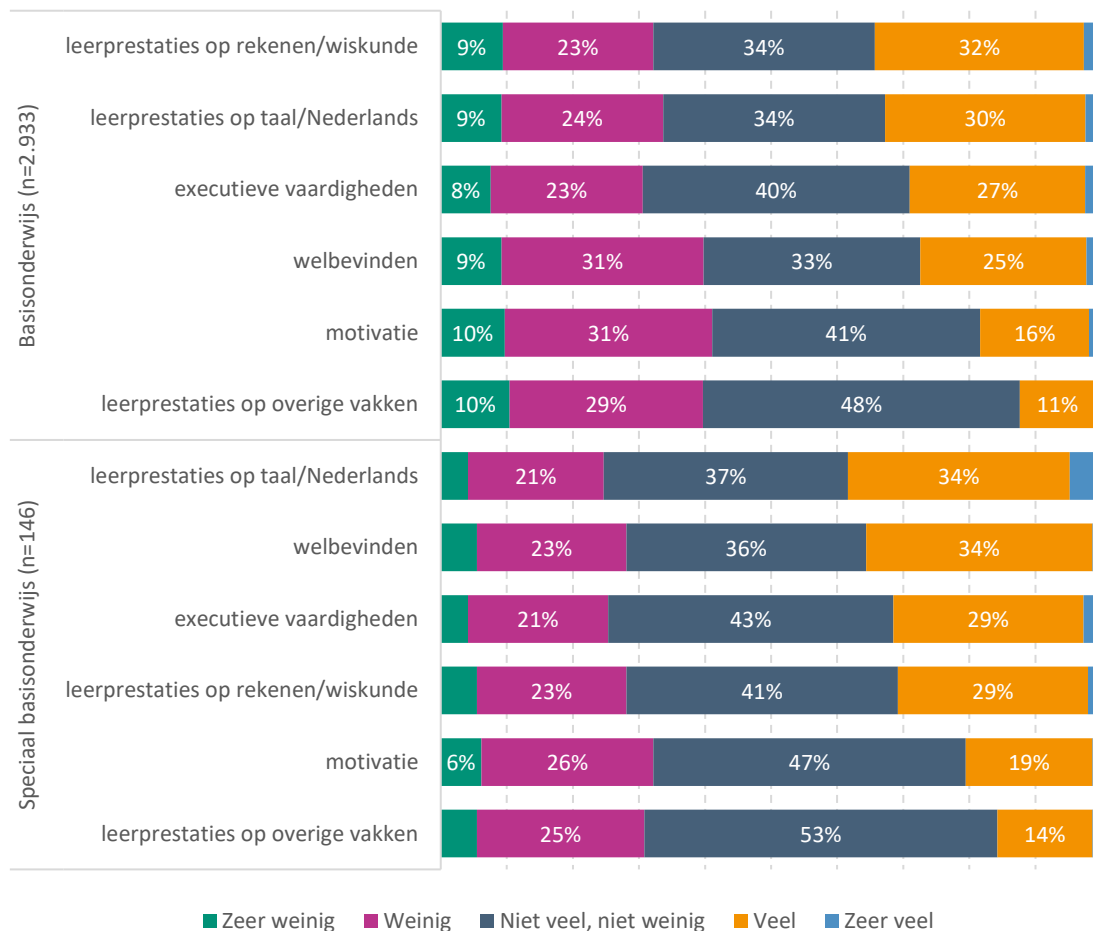
Bron: vragenlijst schoolleiders

2.2 Vooruitblik op het schooljaar 2023-2024

Zorgen over leerlingen

In het reguliere basisonderwijs maken schoolleiders zich vooral zorgen over de impact van de coronapandemie op de leerprestaties van leerlingen op rekenen/wiskunde en op taal/Nederlands. Op die gebieden geven respectievelijk 35 en 32 procent van de schoolleiders aan zich (zeer) veel zorgen te maken (Figuur 2.12). In het speciaal basisonderwijs maken de meeste schoolleiders zich (zeer) veel zorgen over de leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands (39%) en het welbevinden van leerlingen (35%). Op de overige gebieden in Figuur 2.12 geeft minder dan een derde van de schoolleiders aan zich (zeer) veel zorgen te maken.

Figuur 2.12 In hoeverre maakt u zich (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

Bijna de helft van de schoolleiders maakt zich met name (nog) zorgen over leerlingen met een migratieachtergrond/taalachterstand, leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen en leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid. Dat gaat om respectievelijk 49, 49 en 44 procent van de schoolleiders (Figuur 2.13). Ook de minst presterende leerlingen (36%) en leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte (27%) noemen schoolleiders relatief vaak. In de derde meting gaf voor elk van deze groepen leerlingen een relatief groter aandeel schoolleiders aan zich zorgen te maken om deze groepen. Ook het aandeel schoolleiders dat 'geen van bovenstaande' antwoordde, is verbeterd: van 8 procent in de derde meting naar 19 procent in de huidige meting.

Uit de 386 open antwoorden blijkt dat veel scholen zich zorgen maken om de leerlingen die kleuter waren (groep 1 tot groep 3/4) tijdens de coronapandemie. Deze kinderen konden niet naar school vanwege de lockdowns en hebben hierdoor cruciale (speel)tijd gemist in de kleuterklassen. Hierdoor konden zij zich emotioneel en sociaal niet goed ontwikkelen. Daarnaast maken schoolleiders zich druk om de bovenbouw en de middenbouw, aangezien deze kinderen veel cruciale informatie hebben misgelopen om succesvol naar het vo te gaan. Het antwoord: 'alle leerlingen' was dan ook erg populair. Daarnaast maken de scholen zich druk om kinderen die zijn opgegroeid in armoede of instabiele thuissituaties, voornamelijk tijdens covid.

Figuur 2.13 Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name (nog) zorgen over maakt? (n=3.073)

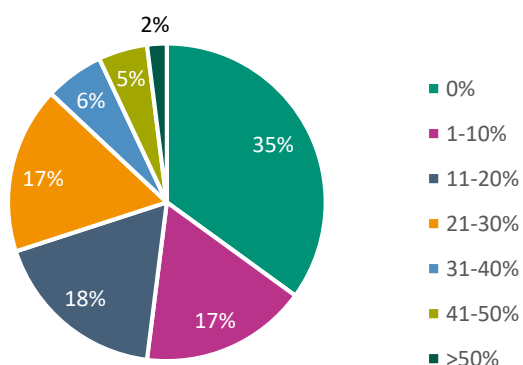

Bron: vragenlijst schoolleiders

Middelen voor schooljaar 2023-2024

De meeste scholen hebben het grootste deel van hun NP Onderwijsmiddelen besteed: 35 procent beschikt aan de start van schooljaar 2023-2024 nog over 20 procent of minder van de totale middelen, 28 procent beschikt nog over 21-50 procent en 2 procent heeft nog meer dan de helft van de totale middelen te besteden. Ruim een derde (35%) van de scholen heeft geen middelen meer aan de start van het schooljaar 2023-2024 (Figuur 2.14). Van de scholen die nu wel nog middelen over hebben, verwacht 32 procent dat ze ook voor het schooljaar 2024-2025 nog NP Onderwijsmiddelen zullen hebben.

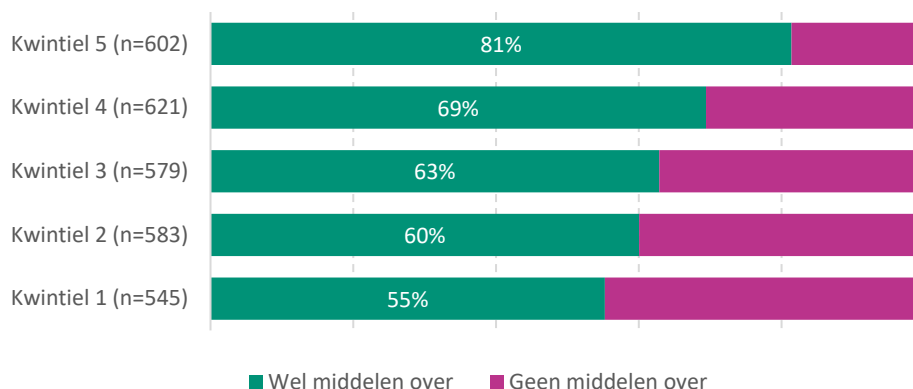
Figuur 2.14 Over welk deel van het totale subsidiebedrag dat uw schoolvestiging heeft ontvangen in het kader van het NP Onderwijs beschikt u nog bij de start van het schooljaar 2023-2024? (n=3.073)

Bron: vragenlijst schoolleiders

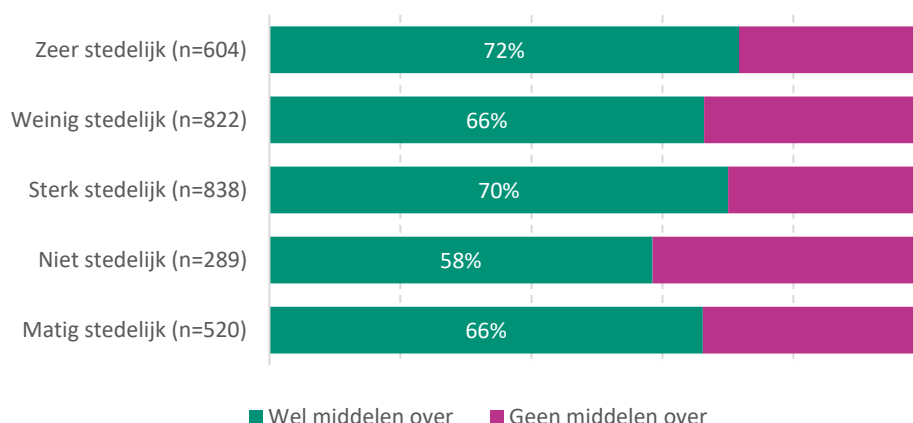
Aanvullend is onderzocht het aandeel scholen dat wel of geen middelen over heeft voor schooljaar 2023-2024 verschildt gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Op alle drie de aspecten zijn statistisch significante verschillen gevonden. Het aandeel scholen met middelen voor schooljaar 2023-2024 neemt toe naarmate de achterstandsscore hoger is en de vestigingsgemeente stedelijker. In Zuid- en West-Nederland hebben scholen relatief vaker middelen over dan scholen in Oost- en Noord-Nederland.

Figuur 2.15 Aandeel van de scholen die geld over hebben voor schooljaar 2023-2024, uitgesplitst naar achterstandsscore

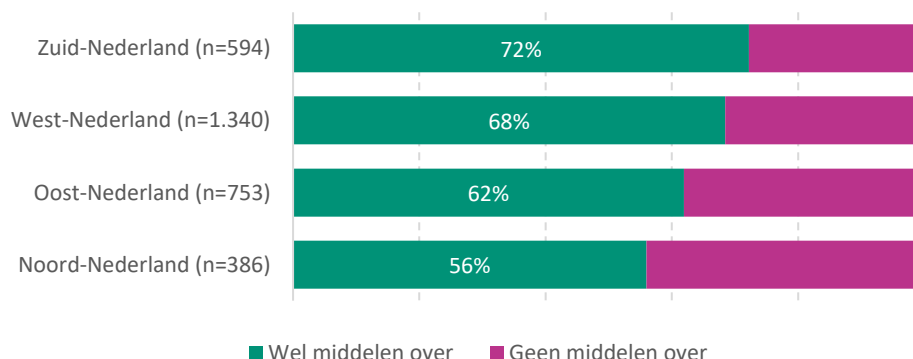
Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.16 Aandeel van de scholen die geld over hebben voor schooljaar 2023-2024, uitgesplitst naar stedelijkheid

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.17 Aandeel van de scholen die geld over hebben voor schooljaar 2023-2024, uitgesplitst naar landsdeel

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders die alle NP Onderwijsmiddelen hebben besteed geven verschillende signalen af over de betekenis daarvan voor hun school. 42 procent geeft aan dat het betekent dat de interventies volgens plan zijn uitgevoerd en 41 procent kan geen personeel meer vrijroosteren voor bepaalde interventies (Tabel 2.4). Ook geeft 39 procent aan dat ze hierdoor tijdelijk personeel niet langer aan hun school kunnen binden. Bijna een derde van de schoolleiders geeft (ook) aan dat ze de (meeste) interventies ook in

schooljaar 2023-2024 kunnen continueren. Bij ruim een kwart van de scholen is dit juist niet het geval vanwege gebrek aan middelen. Voor 132 schoolleiders heeft het ook andere gevolgen. Uit de 131 open antwoorden blijkt dat de meeste basisscholen hun ingezette interventies kunnen doorzetten, dit komt voornamelijk doordat ze de subsidie Verbetering basisvaardigheden hebben gekregen van de overheid. Daarnaast geven sommige scholen aan dat zij de interventies kunnen doorzetten omdat ze hebben geïnvesteerd in duurzame maatregelen, zoals trainingen of scholing van leraren, of doordat ze zuinig met het NP Onderwijsbudget zijn omgegaan. Hierbij zijn er ook scholen die bezuinigen op andere dingen, zodat ze de ingezette interventies voort kunnen zetten. Daarnaast zijn er scholen die met het wegvallen van de NP Onderwijssubsidies hun interventies moeten afschalen. Dit betekent voor deze scholen dat ze minder begeleiding hebben, last hebben van leraren te kort, weer grotere klassen hebben en minder onderwijsassistenten hebben, waardoor de werkdruk weer hoger wordt.

Tabel 2.4 U heeft aangegeven dat uw school voor het schooljaar 2023-2024 geen middelen meer heeft uit het NP Onderwijs. Wat betekent dit voor uw school? (n=1.044)

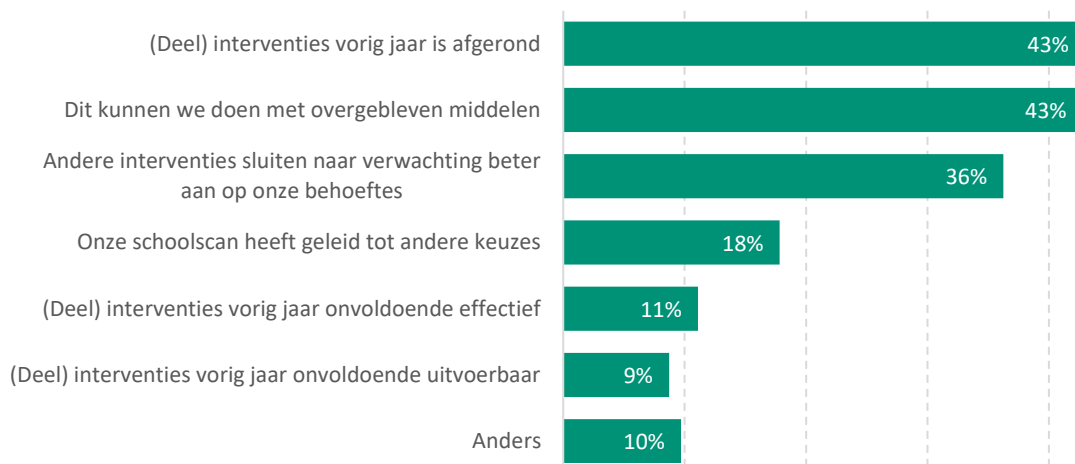
	Aantal	Percentage
Interventies volgens plan uitgevoerd	434	42%
Personeel niet meer vrijroosteren voor bepaalde interventies	426	41%
Tijdelijk personeel niet langer binden	410	39%
(Meeste) interventies ook continueren volgend jaar	309	30%
Programma intern geëvalueerd en plan voor borging opbrengsten	275	26%
Interventies niet voortzetten	273	26%
Externe partijen niet langer inhuren	204	20%
Anders	132	13%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gekozen interventies

Ongeveer 70 procent van de vo-scholen heeft het schoolprogramma van schooljaar 2022-2023 geëvalueerd en bij het merendeel van de overige scholen wordt de evaluatie nog gedaan of loopt nog. Van de scholen die nog NP Onderwijsmiddelen hebben voor schooljaar 2023-2024, geeft 25 procent aan dat de interventies die ze dit schooljaar gaan inzetten afwijken van de interventies in schooljaar 2022-2023. Voornaamste redenen hiervoor zijn dat (een deel van) de interventies vorig jaar zijn (is) afgerond, dat dit is wat ze kunnen doen met de overgebleven middelen of omdat andere interventies naar verwachting beter aansluiten op hun behoefte (Figuur 2.18). Minder voorkomende redenen zijn wijzigingen vanwege de schoolscan (18%), (ervaren) ineffectiviteit van de interventies (11%) en problemen met de uitvoerbaarheid (9%) van de interventies vorig jaar. Tien procent van de schoolleiders gaf (ook) een andere reden op. Uit de 49 open antwoorden blijkt dat er verschillende redenen zijn voor het veranderen van de interventies. Sommige scholen hebben de interventies moeten stilzetten vanwege het wegvallen van de NP Onderwijsmiddelen. Daarnaast hebben andere scholen een directiewisseling doorgemaakt of nieuw schoolplan opgesteld, waardoor prioriteiten op andere dingen liggen dan voorheen. Ook bij andere scholen die dezelfde directie hebben ligt het accent soms op iets anders, bijvoorbeeld op lezen. Daarnaast zijn er scholen die de oude plannen evalueren en hierop door ontwikkelen of hun gezette plannen vooruitschuiven.

Figuur 2.18 Waarom kiest uw school (deels) voor andere interventies? (n=505)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders geven het vaakst aan in schooljaar 2023-2024 het zwaarst in te gaan zetten (in termen van budget) op onderwijsassistenten/instructeurs (46%) en instructie in kleine groepen (45%). Ook klassenverkleining wordt door 23 procent van de schoolleiders genoemd (Tabel 2.5).

Tabel 2.5 Op welke interventies zet uw school in het schooljaar 2023-2024 het zwaarst in (in termen van budget)? (n=2.028)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Onderwijsassistenten/instructeurs	942	46%
2. Instructie in kleine groepen	919	45%
3. Klassenverkleining	475	23%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Borging

Het merendeel van de po-scholen geeft vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs door enkele interventies onderdeel te maken van de reguliere manier van werken (70%) en/of doordat medewerkers geschoold zijn om de kennis te behouden (60%), zie Tabel 2.6. Ook worden de interventies door een deel van de scholen op een andere manier voortgezet: ofwel door andere subsidieregelingen te gebruiken (25%) en/of door ze structureel op te nemen in de begroting (18%). In totaal 175 schoolleiders geven hier (ook) op een andere manier vorm aan. Uit de 175 open antwoorden blijkt dat veel po-scholen niet de mogelijkheid hebben om de interventies die betaald zijn met de NP Onderwijsmiddelen duurzaam te waarborgen. Zij hebben dit geld vaak gebruikt voor extra begeleiding en onderwijsassistenten en moeten dit nu afschalen. Tevens geven ze aan dat ze deze subsidies (structureel) erg hard nodig hebben, aangezien het onderwijs er nu op achteruit gaat en de werkdruk juist omhooggaat. Daarnaast zijn er ook scholen die wel een duurzame borging van het NP Onderwijs hebben kunnen waarmaken, voornamelijk door te investeren in het aanschaffen van nieuwe materialen/onderwijsprogramma's of door de interventies op te nemen in hun schoolplan. Hierdoor betalen de scholen of de reserves van de scholen zelf voor de interventies. Daarnaast geven schoolleiders aan dat ze hun interventies tijdelijk nog kunnen doorzetten door andere subsidies, zoals de subsidie Basisvaardigheden. Vijf procent van de schoolleiders zegt dat er (nog) niet wordt gewerkt aan duurzame borging, waarvan een deel dat ook niet van plan is.

Tabel 2.6 Hoe geeft uw school vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs? (n=3.046)

	Aantal	Percentage
Enkele interventies worden onderdeel van reguliere manier van werken	2.130	70%
Medewerkers geschoold om de kennis te behouden	1.816	60%
Specifieke thema's blijven terugkomen op leerlingbesprekingen	1.113	37%
Interventies voortzetten met andere subsidieregelingen	760	25%
Interventies structureel opnemen in begroting	546	18%
Anders	175	6%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt, maar we zijn dit wel van plan	111	4%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt en we zijn dit ook niet van plan	43	1%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Voortgezet onderwijs

3

3 Voortgezet onderwijs

Aan de start van schooljaar 2023-2024 (augustus-september) is wederom een enquête uitgezet onder alle scholen in het voortgezet onderwijs (vo) in het kader van het NP Onderwijs. Dit betreft de vijfde meting onder schoolleiders met als doel zicht te krijgen op wat scholen doen met de aanvullende middelen vanuit het NP Onderwijs. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van informatie verzameld bij 875 schoolleiders in het vo (60 procent van het totaal). Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met eerdere metingen van de implementatiemonitor NP Onderwijs onder schoolleiders in het vo.

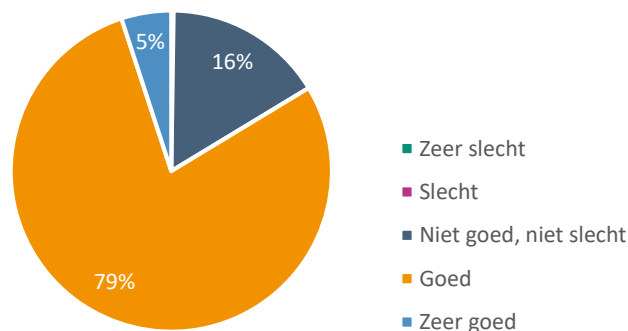
3.1 Terugblik op het schooljaar 2022-2023

Realisatie van de plannen en ervaren knelpunten

Een grote meerderheid van de schoolleiders in het vo (84%) heeft naar eigen zeggen vorig schooljaar (2022-2023) de plannen en de gekozen interventies goed tot zeer goed tot uitvoering weten te brengen (Figuur 3.1). Dat aandeel is groter dan bij de derde meting (73 procent), waarbij aan de start van schooljaar 2022-2023 teruggekeken werd op schooljaar 2021-2022.

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2022/2023 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Figuur 3.1 In hoeverre is in het in het afgelopen schooljaar (2022-2023) gelukt om uw plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (n=875)

Bron: vragenlijst schoolleiders

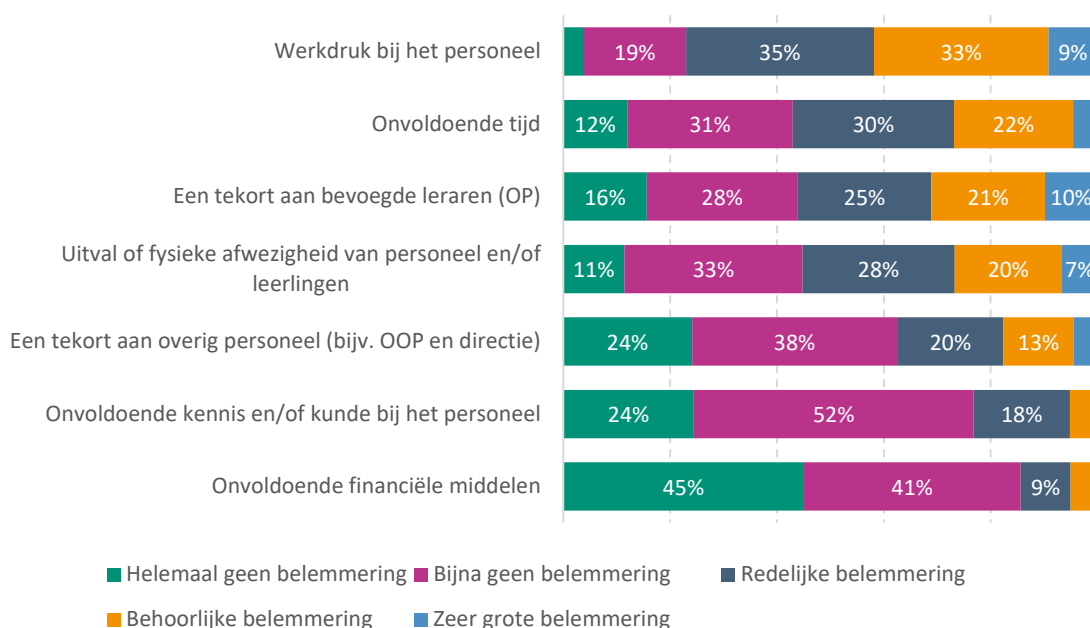
Het merendeel van de schoolleiders (70%) heeft qua uitvoering van de plannen en interventies gedaan wat ze zich hadden voorgenomen. Een substantieel deel (18%) heeft echter minder gedaan dan ze hadden voorgenomen. Relatief weinig schoolleiders hebben meer of andere dingen gedaan dan voorgenomen (respectievelijk 8 en 4 procent).

Schoolleiders hebben vorig schooljaar vooral knelpunten ervaren op het gebied van werkdruk en personeelsbezetting als belemmeringen voor de uitvoering van interventies. Zo benoemt 77 procent van de schoolleiders de werkdruk bij het personeel als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering. Ook benoemt 57 procent van de schoolleiders onvoldoende tijd als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering. Ten aanzien van een tekort aan bevoegde leraren, en uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen is dit respectievelijk 56 en 55 procent. De overige knelpunten getoond in Figuur 3.2 beschouwt de meerderheid van de schoolleiders als (bijna) geen belemmering.

Ruim 60 schoolleiders hebben ook andere knelpunten ervaren. In de 63 open antwoorden komt naar voren dat de beschikbaarheid van externe expertise en docenten erg laag is, waardoor de scholen niet het juiste onderwijs kunnen geven. Daarnaast is het aantal leerlingen dat hulp nodig heeft hoger dan verwacht. De druk bij deze scholen is hoog en het is lastig om alles goed te organiseren. Daarnaast is uitval van docenten, wisseling van de directie en het feit dat de NP Onderwijsmiddelen incidenteel zijn is

een probleem. Een knelpunt dat bij het voortgezet onderwijs in het bijzonder is genoemd, is het tijdstekort in de week, waarbij schoolleiders aangeven niet genoeg tijd in de week te hebben om de achterstanden goed bij te werken, zonder dat dit de werkdruk van de leerlingen flink verhoogt.

Figuur 3.2 In hoeverre zijn onderstaande knelpunten in het afgelopen schooljaar (2022-2023) een belemmering geweest voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs? (n=875)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de meest en minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Schoolleiders ervaren het vaakst positieve ontwikkelingen op leerlingen door interventies gericht op welbevinden van leerlingen, instructie in kleine groepen en onderwijsassistenten/instructeurs. Deze drie interventies zijn door respectievelijk 68, 38 en 38 procent van de schoolleiders aangewezen als interventies die de meeste positieve ontwikkelingen bewerkstelligen (Tabel 3.1). De top 2 komt overeen met de top 2 beste interventies van de derde meting, en werden toen door respectievelijk 73 en 43 procent van de schoolleiders genoemd. De top 3 werd destijds aangevuld door klassenverkleining, wat door 35 procent van de schoolleiders werd genoemd.

Tabel 3.1 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=875)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op welbevinden leerlingen	598	68%
2. Instructie in kleine groepen	330	38%
3. Onderwijsassistenten/instructeurs	329	38%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Net als in de derde meting wordt ouderbetrokkenheid relatief het vaakst genoemd als interventie waarvan schoolleiders de minste positieve ontwikkelingen ervaren bij leerlingen (Tabel 3.2). Digitale technologie stond in de derde meting nog niet in de top 3, maar staat nu op plek 2. Tenslotte wordt 'Uitbreiding onderwijs' door 10 procent van de schoolleiders genoemd als interventie met de minste positieve ontwikkelingen op leerlingen. In de derde meting stond dit nog op plek 2. Hierbij moet worden opgemerkt dat het om relatief lage aandelen gaat en dat de verschillen tussen de interventies klein zijn. Alle genoemde interventies zijn door maximaal 11 procent van de schoolleiders genoemd. Het vaakst kiezen schoolleiders geen interventies die de minste ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen (25%) of zeggen ze dat ze het niet weten (21%).

Tabel 3.2 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de minste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=875)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	95	11%
2. Digitale technologie	91	10%
3. Uitbreiding onderwijs	85	10%

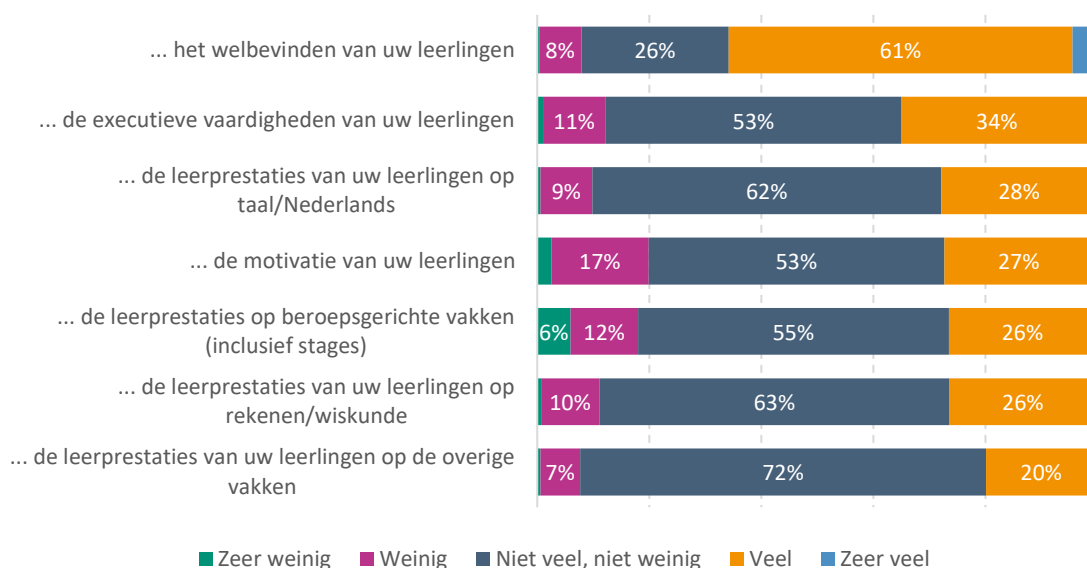
Bron: vragenlijst schoolleiders

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen en de impact op de werkomstandigheden van schoolteams

Schoolleiders zien de meeste positieve ontwikkelingen bij leerlingen op het gebied van welbevinden. Daarop zegt namelijk 65 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen te ervaren (Figuur 3.3). Ook ervaart ongeveer een derde van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het gebied van de executieve vaardigheden van leerlingen. Meer dan een kwart van de schoolleiders ervaart (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de leerprestaties op Nederlands, beroepsgerichte vakken en wiskunde, en de motivatie van leerlingen. Voor de leerprestaties op overige vakken geldt dat voor 20 procent van de schoolleiders. Bovenstaande uitkomsten komen grotendeels overeen met de resultaten van de derde meting.

Nader onderzocht is of positieve ontwikkelingen op de leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands samenhangen met positieve ontwikkelingen op de leerprestaties op rekenen/wiskunde en met positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen. Die samenhang blijkt er inderdaad te zijn. De helft van de schoolleiders die (zeer) veel positieve ontwikkeling ervaren op het gebied van taal, ervaren dit ook op rekenen en op welbevinden. De meerderheid van de andere helft ervaart positieve ontwikkelingen op taal en rekenen of op taal en welbevinden. De correlatie tussen taal en rekenen is het hoogst.

Figuur 3.3 In hoeverre ervaart u positieve ontwikkelingen van de in het afgelopen schooljaar (2022-2023) ingezette interventies op ...? (n=875)

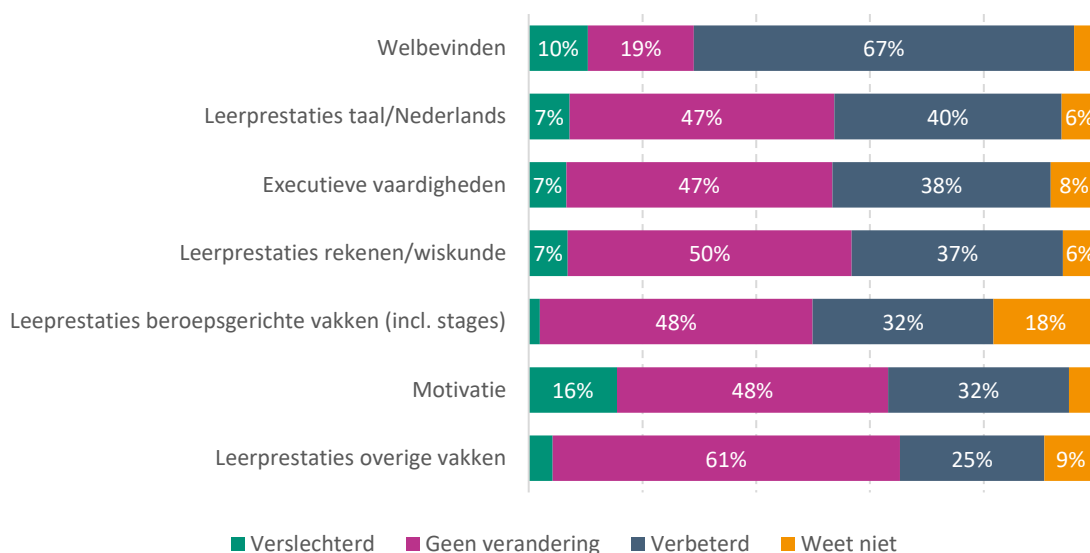

Bron: vragenlijst schoolleiders

Ten opzichte van de situatie twee jaar geleden voordat het NP Onderwijs van start ging, zien schoolleiders vooral op dezelfde gebieden verbetering. De rangschikking van vlakken waar de meeste schoolleiders verbetering zien (zie Figuur 3.4), komt grotendeels overeen met de rangschikking in Figuur 3.3. Een uitzondering daarop is de leerprestaties van leerlingen op rekenen/wiskunde. Daarvan zei maar 26 procent van de schoolleiders dat ze (zeer) veel positieve ontwikkelingen zien van de ingezette interventies. Desondanks zegt 37 procent van de schoolleiders dat er op dit vlak verbetering is bij leerlingen ten opzichte van de situatie twee jaar geleden. Hetzelfde geldt voor de leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands. Daarvan zei 28 procent van de schoolleiders dat ze (zeer) veel positieve ontwikkelingen

ervaren van ingezette interventies, terwijl 40 procent zegt dat leerlingen op dit vlak zijn verbeterd ten opzichte van twee jaar geleden.

Figuur 3.4 In hoeverre ziet u (alles overziende) op de volgende vlakken verslechtering of verbetering bij uw leerlingen in vergelijking met de situatie twee jaar geleden toen de uitvoering van het NP Onderwijs van start ging? (n=875)

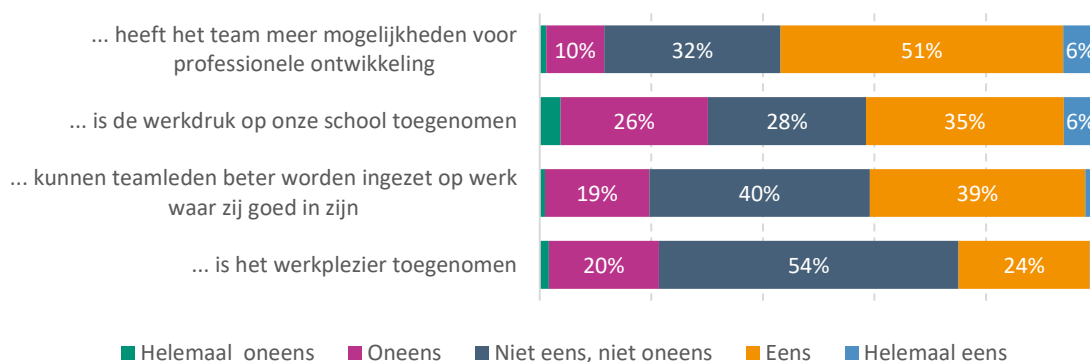

Bron: vragenlijst schoolleiders

Over de gevolgen voor het team oordelen schoolleiders wisselend. In totaal 57 procent van hen is het er (zeer) mee eens dat er door het NP Onderwijs meer mogelijkheden zijn voor professionele ontwikkeling (Figuur 3.5). Ook zijn ze het er relatief vaak (zeer) mee eens dat teamleden beter kunnen worden ingezet op werk waar zij goed in zijn (41 procent). Desondanks geeft ook 41 procent aan dat de werkdruk op hun school is toegenomen door het NP Onderwijs. Ook geeft maar een kwart van de schoolleiders aan dat het werkplezier is toegenomen door het NP Onderwijs.

Figuur 3.5 In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs in het schooljaar 2022-2023 op uw werk en dat van uw collega's? (n=875)

Door het NP Onderwijs ...

Bron: vragenlijst schoolleiders

Inzet van externe partijen voor de uitvoering van de interventies

Elf procent van de schoolleiders heeft geen externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs en 89 procent dus wel. Bijna twee derde van de schoolleiders (60%) heeft externe partijen ingezet voor professionalisering/scholing van het onderwijspersoneel (Tabel 3.3). Ook heeft ongeveer de helft van de scholen externe partijen ingezet op het gebied van sport of cultuur

en het ondersteunen van onder andere het welbevinden van leerlingen (respectievelijk 49 en 48 procent). Een derde van de scholen heeft externe partijen ingezet voor bijles en huiswerkbegeleiding (respectievelijk 33 en 31 procent). Relatief minder vaak zijn externe partijen ingezet voor het ondersteunen van leraren in de klas, voor het verzorgen van regulier onderwijs, voor beleidsmatig advies en voor andere activiteiten. Externen partijen worden in het laatste geval voornamelijk gebruikt voor examenbegeleiding of -training. Daarnaast is het begeleiden van projecten of workshops populair en surveillance tijdens toetsen. Sommige schoolleiders geven aan dat zij externe partijen inhuren om tussenuren in te vullen en verbindende activiteiten tussen leerlingen te organiseren.

Aanvullend is onderzocht of de inzet van externe partijen verschilt gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Tabel 3.3 Heeft uw school in het schooljaar 2022-2023 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=875)

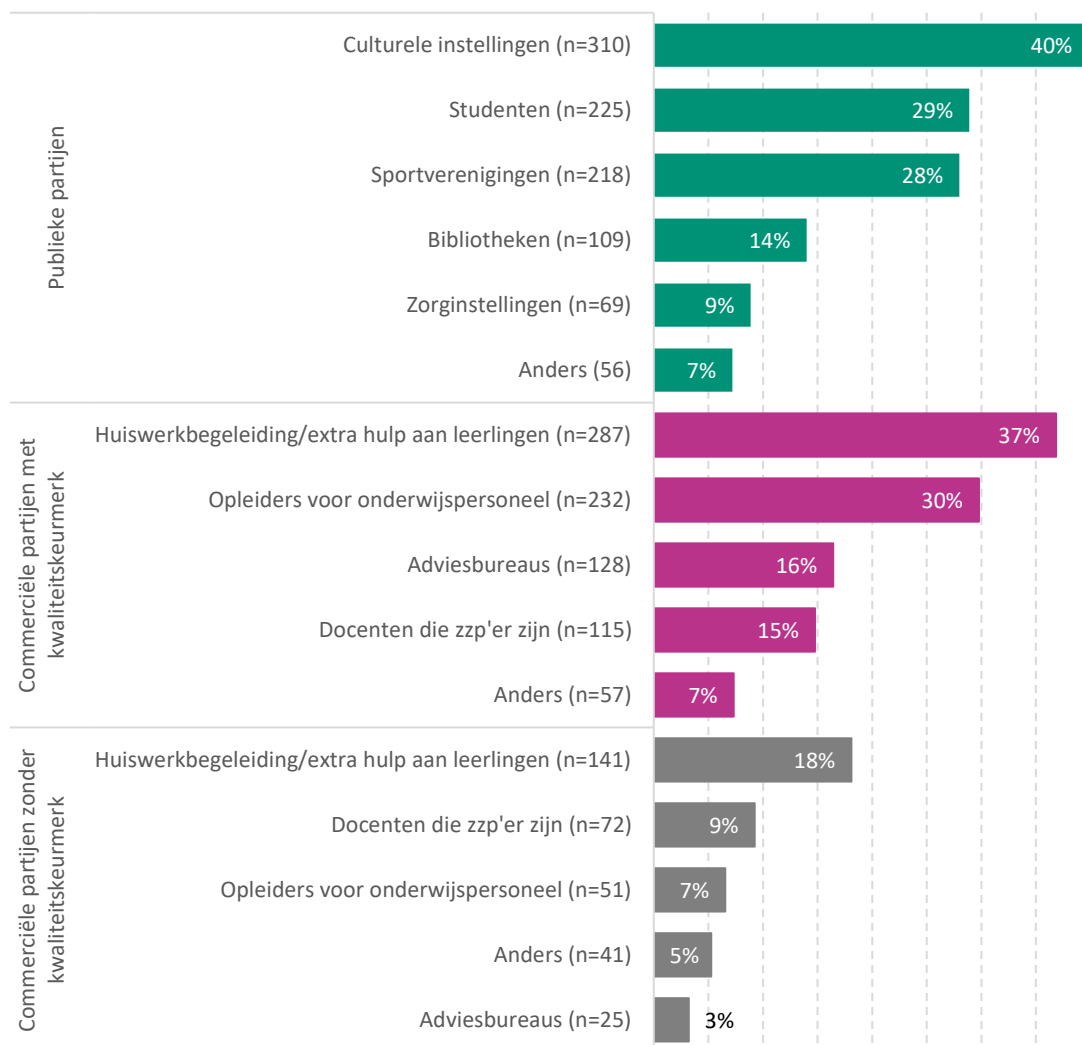
Interventie	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	526	60%
Ondersteunen welbevinden, motivatie, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	428	49%
Sport of cultuur	416	48%
Bijles	285	33%
Huiswerkbegeleiding	269	31%
Ondersteuning leraar in de klas	167	19%
Verzorgen regulier onderwijs	134	15%
Beleidsmatig advies	101	12%
Andere activiteiten [open antwoord]	73	8%
Nee	96	11%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Scholen zetten een breed scala aan externe partijen in (zie Figuur 3.6). Qua publieke partijen zijn dat vooral culture instellingen (40%), maar ook studenten (29%) en sportverenigingen (28%). Bij commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk gaat het vooral om huiswerkbegeleiding of extra hulp aan leerlingen (37%) en opleiders voor onderwijspersoneel (30%). Bij commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk gaat het vooral om huiswerkbegeleiding of extra hulp aan leerlingen.

Uit voorbeelden van genoemde andere externe partijen blijkt dat de gemeente een populair type externe partij is. Deze wordt voornamelijk gebruikt voor jongerenwerk, maar ook om sport te organiseren. Daarnaast worden stichtingen, zoals de 'Gelijke Kansen Alliantie', 'Remind' en 'stichting Fitmakers', redelijk vaak ingehuurd. Ten slotte zijn bedrijven, voornamelijk die leerlingen samenbrengen, genoemd. Voorbeelden van andere commerciële externe partijen met keurmerk zijn onderwijsbegeleiding of extra hulp in de klas/voor leraren; hiervoor worden onder andere (ortho)pedagogen en onderwijsassistenten genoemd. Daarnaast worden organisaties ingehuurd die workshops organiseren of coaching geven aan docenten. Tevens is het inhuren van jongerenorganisaties, o.a. voor het welzijn van de leerlingen, en organisaties die examentrainingen regelen populair. Bij commerciële partijen zonder keurmerk gaat het voornamelijk om bureaus voor examentrainingen te voorzien of leerlingbegeleiding. Daarnaast worden ook partijen ingezet om activiteiten buiten school te organiseren of vakdocenten die sport en/of theater geven. Tevens huren sommige scholen externen in voor talentontwikkeling.

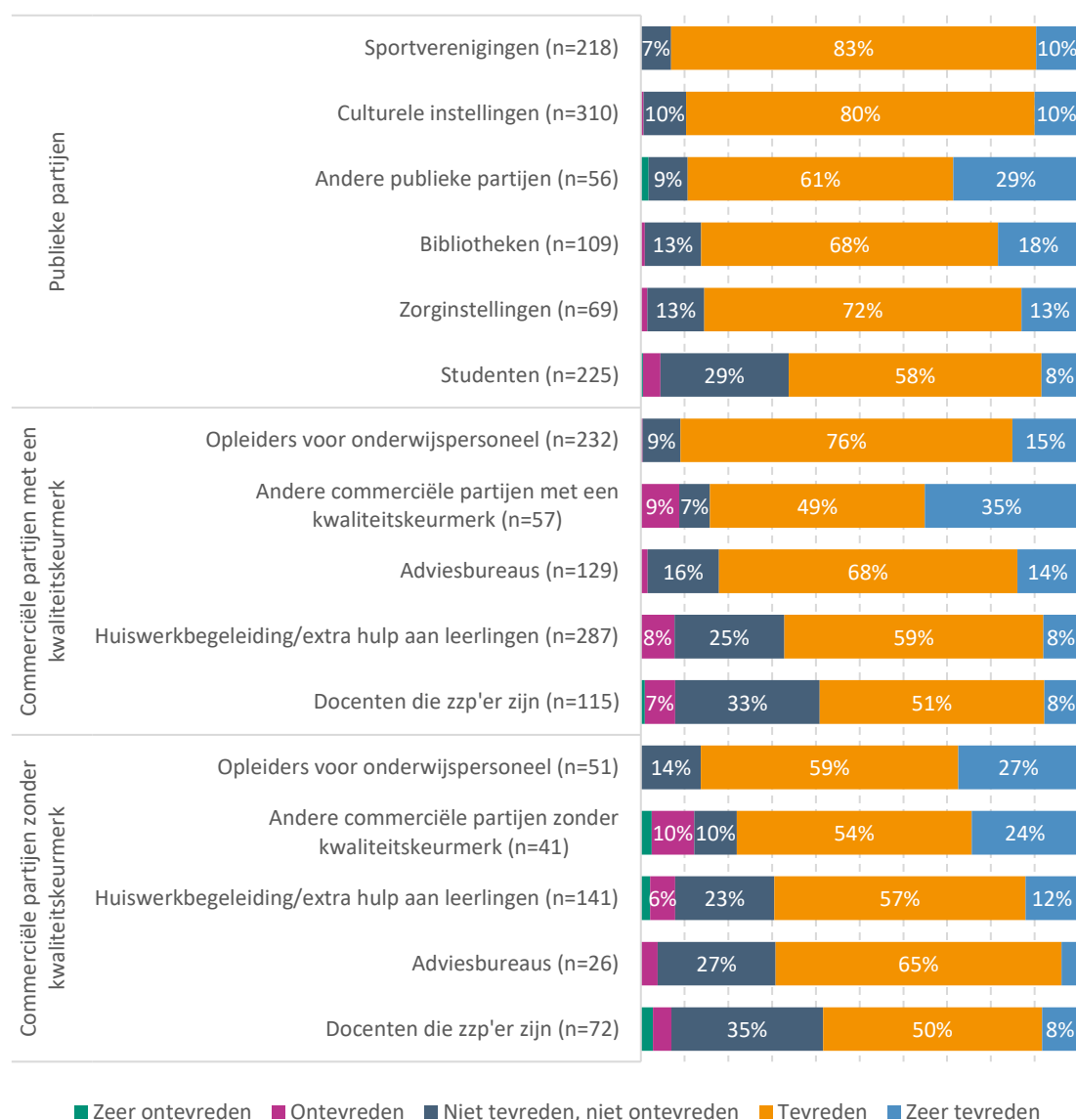
Figuur 3.6 Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=779)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders zijn over het algemeen tevreden over de geleverde kwaliteit van ingezette externe partijen (Figuur 3.7). Voor elk van de soorten externe partijen geeft minimaal de helft van de schoolleiders aan (zeer) tevreden te zijn over de geleverde kwaliteit. Bij publieke partijen is dat zelfs altijd minstens twee derde van de schoolleiders, en buiten studenten zelfs minstens 85 procent. Bij commerciële partijen valt op dat schoolleiders het meest positief zijn over de geleverde kwaliteit van opleiders voor onderwijspersoneel. Bij commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk is zelfs 91 procent van de schoolleiders daar (zeer) tevreden over. Het minst positief zijn schoolleiders over de geleverde kwaliteit van docenten die zzp'er zijn, maar ook daar is meer dan de helft van de schoolleiders (zeer) tevreden.

Figuur 3.7 Hoe tevreden bent u over de geleverde kwaliteit van ...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

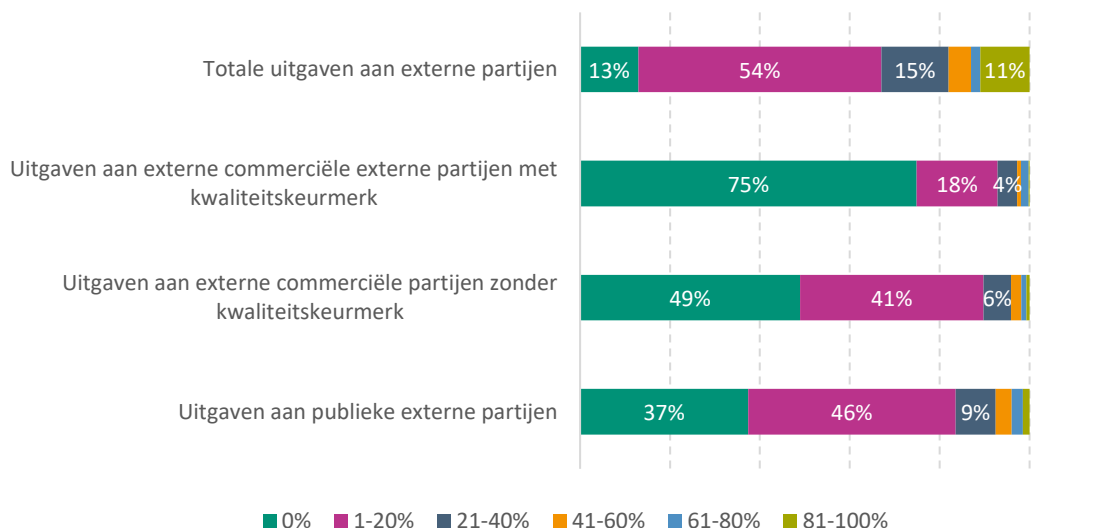
Het grootste deel van de scholen (54%) heeft minder dan een vijfde van de NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen. Dertien procent heeft zelfs geen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen¹⁴. Daarentegen heeft ook ongeveer 11 procent van de scholen 81 tot 100 procent van alle NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen.

Van de drie typen externe partijen (publiek, commercieel met kwaliteitskeurmerk, commercieel zonder kwaliteitskeurmerk) heeft een groot deel van de scholen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan één type. Dat geldt voor 44 procent van de scholen, naast 13 procent die aan geen enkel type externe partijen NP Onderwijsmiddelen heeft uitgegeven. Ongeveer 35 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan twee typen externe partijen en 9 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan alle typen externe partijen.

¹⁴ Dit betreft een groter aandeel dan de eerdergenoemde 11 procent van de vo-scholen die geen externe partijen heeft ingehuurd. Dit heeft twee mogelijke oorzaken: 1. Een deel van de scholen maakt gebruik van externe partijen zonder daarvoor te betalen of betaalt de externe partijen vanuit andere middelen; 2. De vragenlijst is niet consistent ingevuld.

Wanneer de totale uitgaven aan externe partijen apart per type externe partij wordt bekeken, valt op dat schoolleiders in het vo relatief het vaakst NP Onderwijsmiddelen hebben besteed aan publieke externe partijen (63%), gevolgd door commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk (51%) en commerciële partijen met kwaliteitskeurmerk (25%). Schoolleiders die externe partijen hebben ingezet hebben het vaakst tussen 1 en 20 procent van hun NP Onderwijsmiddelen besteed per type externe partij.

Figuur 3.8 Welk percentage van de uitgaven die u in het schooljaar 2022-2023 in het kader van het NP Onderwijs heeft gedaan, zijn uitgaven voor externe inhuur geweest? (n=875)

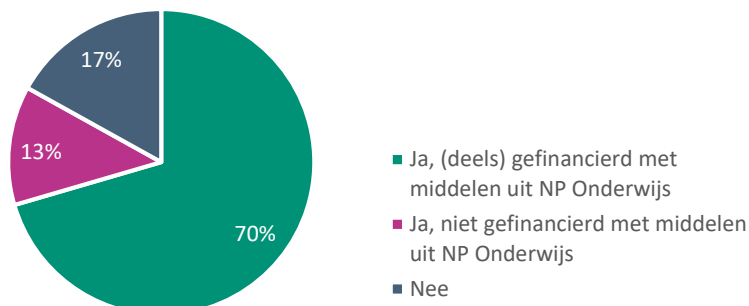
Bron: vragenlijst schoolleiders

3.2 Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in het schooljaar 2022-2023

De meeste scholen in het vo (70%) hebben in schooljaar 2022-2023 extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten die (deels) gefinancierd zijn met middelen uit het NP Onderwijs (Figuur 3.9). Dertien procent heeft wel extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten, maar met andere middelen gefinancierd. Meer dan de helft van die scholen geeft daarvoor als reden dat de NP Onderwijsmiddelen al besteed waren aan andere activiteiten of dat zij extra ondersteunende activiteiten voor de examenleerlingen al standaard aanbieden in hun eigen programma; middelen van het NP Onderwijs waren voor deze scholen niet nodig. Daarnaast zien we ook dat sommige scholen hiervoor andere subsidie hebben gebruikt of dat de NP Onderwijsmiddelen niet toereikend waren om dit (ook nog) aan te bieden. Tevens zijn er scholen die geen geschikte partijen hiervoor konden vinden.

De resterende 17 procent van de vo-scholen heeft geen extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten. Een deel van die scholen geeft daarvoor als reden dat er geen sociaal-emotionele problemen (2%) of cognitieve vertragingen waren (10%), dat er geen interesse was (7%), dat er onvoldoende personeel beschikbaar was (9%) of dat de werkdruk onder personeel te hoog was (3%). Het grootste deel (79%) geeft echter aan dat er een andere reden voor die keuze was. Uit de 118 open antwoorden blijkt dat voor 84 schoollocaties deze vraag niet van toepassing was omdat de betreffende locatie geen examenleerlingen heeft of geen examens afneemt (omdat er alleen onderbouwleerlingen of brugklasleerlingen zitten, omdat het een ISK-locatie betreft of omdat het praktijkonderwijs betreft). De overige 34 scholen gaven aan dat zij de (extra) ondersteuning al standaard aanbieden in hun programma, dat de ondersteuning niet nodig was of dat zij de middelen op een andere manier hebben ingezet (bijv. voor andere schoolbrede activiteiten).

Figuur 3.9 Heeft uw school extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten in het schooljaar 2022-2023? (n=874)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De meerderheid van de scholen die extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten heeft aangeboden, heeft dit georganiseerd door extra (eigen) personeel in te zetten. Dat gaat om 54 procent van de scholen, ten opzichte van 32 procent die externe ondersteuning heeft ingehuurd. Twaalf procent van de scholen heeft het op een andere manier georganiseerd. Uit de 103 open antwoorden blijkt dat bijna alle voortgezet onderwijs scholen zowel eigen/intern personeel inzet als externe ondersteuning inhuurt (*dus beide*). Daarnaast geven enkele scholen andere mogelijkheden, zoals het gebruiken van een digitale ondersteuning en online lessen, het inzetten van oud-collega's of een coachgroep.

De doelgroep van de extra ondersteunende activiteiten bestond bij driekwart van de scholen uit alle examenleerlingen. Twintig procent van de scholen richtte zich op examenleerlingen met cognitieve vertragingen en 15 procent op examenleerlingen die het sociaal-emotioneel zwaar hebben/hadden. Vijf procent van de scholen zette de extra ondersteunende activiteiten in voor examenleerlingen met andere problemen. Uit de 36 open antwoorden blijkt dat het voortgezet onderwijs extra ondersteuning op verschillende manieren inzet, hierbij is er geen groot unaniem besluit. Leerlingen met weinig motivatie en achterstand worden door de scholen redelijk vaak extra geholpen, daarnaast is er ook extra begeleiding voor leerlingen die gezakt zijn of leerlingen met faalangst of examenvrees. Tevens krijgen leerlingen met een slechte thuissituatie of leerlingen met mentale problemen extra ondersteuning.

De scholen die NP Onderwijsmiddelen hebben ingezet voor examenkandidaten, hebben dat vooral gedaan met meer individuele begeleiding en door commerciële examentraining te financieren (Tabel 3.4). Respectievelijk 56 en 50 procent van de schoolleiders geeft aan dat te hebben bekostigd met NP Onderwijsmiddelen. Ook heeft meer dan een derde van de scholen kleinere klassen (37%), extra onderwijstijd (36%) of het financieren van bijlessen (35%) bekostigd. Bij 52 vo-scholen zijn (ook) andere ondersteunende activiteiten bekostigd. Andere ondersteunende activiteiten zijn bijvoorbeeld extra (digitale) ondersteuning aanbieden (bijv. in de vorm van extra examenbundels). Daarnaast proberen de scholen de leerlingen extra te ondersteunen op sociaal-emotioneel vlak en rekening te houden met hun welzijn. Dit houdt ook in dat sommige scholen extra examenvrees- of faalangsttrainingen aanbieden. Daarnaast maken enkele scholen gebruik van onderwijsondersteuners.

Ten aanzien van specifieke eindexamenvakken noemden scholen onder andere de bètavakken, zoals natuurkunde en scheikunde. Daarnaast de drie kernvakken wiskunde, Engels en Nederlands, waar ook veel aandacht aan wordt gegeven. Hierbij is vooral wiskunde populair. Ten slotte komt economie soms aan bod. De scholen bieden dit voornamelijk aan met examentraining of extra begeleiding op maat.

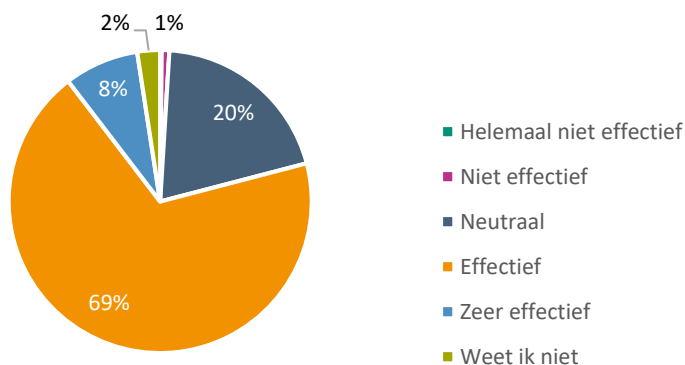
Tabel 3.4 Wat voor extra ondersteunende activiteiten voor de examenkandidaten heeft uw school bekostigd met de NP Onderwijsmiddelen in het schooljaar 2022-2023? (n=616)

Interventie	Aantal	Percentage
Meer individuele begeleiding	345	56%
Financieren van commerciële examentraining	307	50%
Kleinere klassen	225	37%
Extra onderwijstijd	219	36%
Financieren van bijlessen	216	35%
Financieren van niet-commerciële examentraining	105	17%
Specifieke inzet op één of meer eindexamenvakken	91	15%
Anders	52	8%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders die NP Onderwijsmiddelen hebben ingezet voor extra ondersteunde activiteiten voor examenkandidaten zijn erg positief over de effectiviteit daarvan. In totaal 77 procent van hen geeft aan dat deze activiteiten (zeer) effectief zijn geweest voor het goed voorbereiden van examenkandidaten op hun examens (Figuur 3.10). Ook zijn schoolleiders tevreden over de hoeveelheid NP Onderwijsmiddelen: 94 procent van hen zegt dat de NP Onderwijsmiddelen voldoende waren om extra ondersteuning voor examenkandidaten te organiseren. Voor 6 procent van de vo-scholen waren de middelen onvoldoende. Belangrijkste opmerkingen hadden te maken met de illusie dat corona-vertragingen in korte tijd en met de beperkte middelen effectief aangepakt kunnen worden. Verder noemt men personeelstekorten als hardnekkig knelpunt en het feit dat de ondersteuning vooral is uitgegaan naar andere leerjaren. Sommige scholen kozen voor extra middelen vanuit de lumpsum of voor het laten meebetalen van ouders.

Figuur 3.10 Zijn de extra ondersteunende activiteiten volgens u effectief geweest voor het goed voorbereiden van uw examenkandidaten op hun examens in 2023? (n=616)

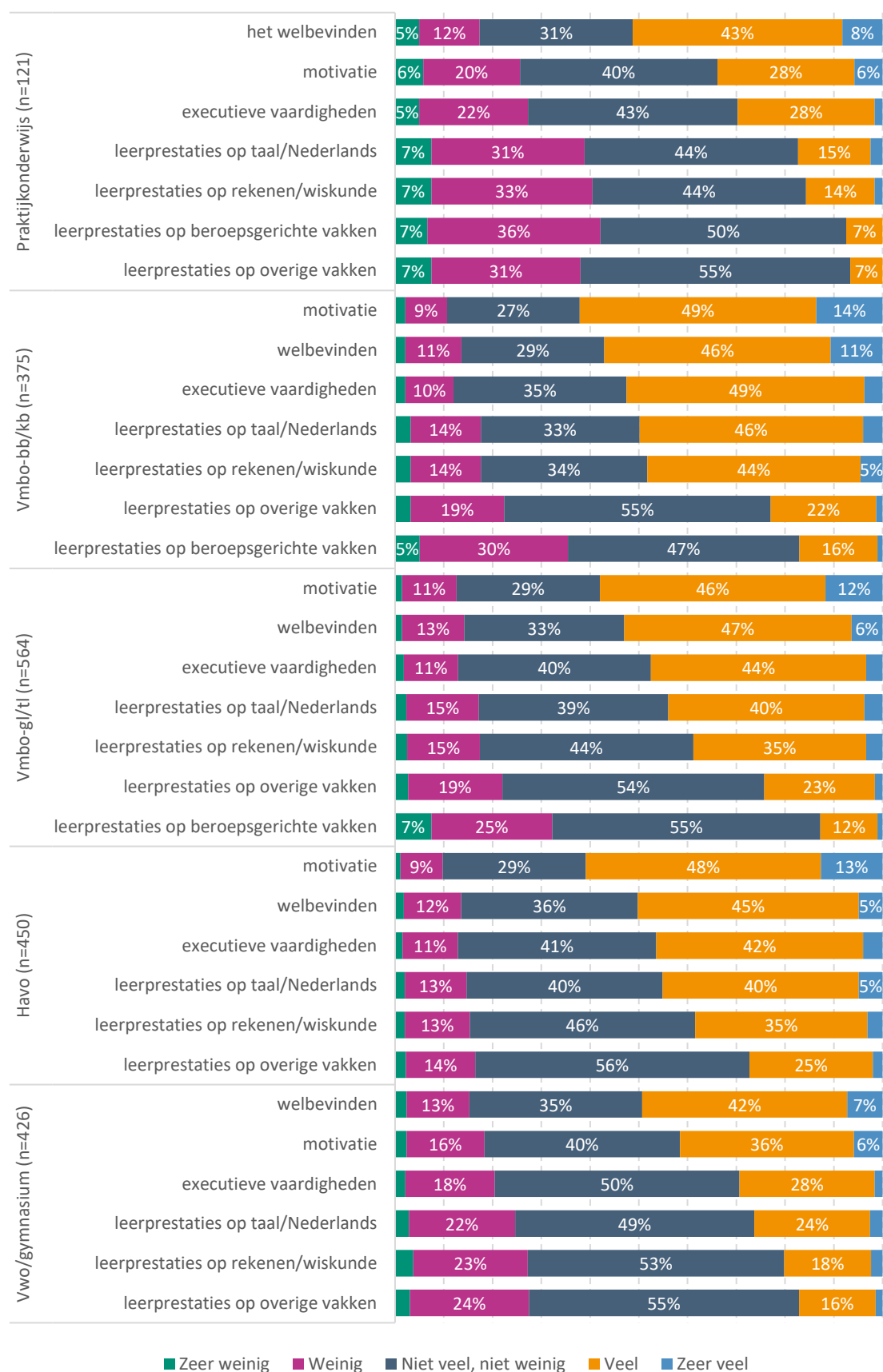
Bron: vragenlijst schoolleiders

3.3 Vooruitblik op het schooljaar 2023-2024

Zorgen over leerlingen

Bij alle vo-niveaus maken schoolleiders zich het vaakst (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op het welbevinden en de motivatie van leerlingen (Figuur 3.11). Daarnaast worden ook de executieve vaardigheden van leerlingen relatief vaak genoemd. Over het algemeen maken schoolleiders op alle niveaus zich juist het minste zorgen om de leerprestaties van leerlingen. Opvallend is ook dat schoolleiders in het praktijkonderwijs zich minder vaak zorgen lijken te maken over de impact van de coronapandemie dan bij andere niveaus. Datzelfde geldt in mindere mate voor het vwo.

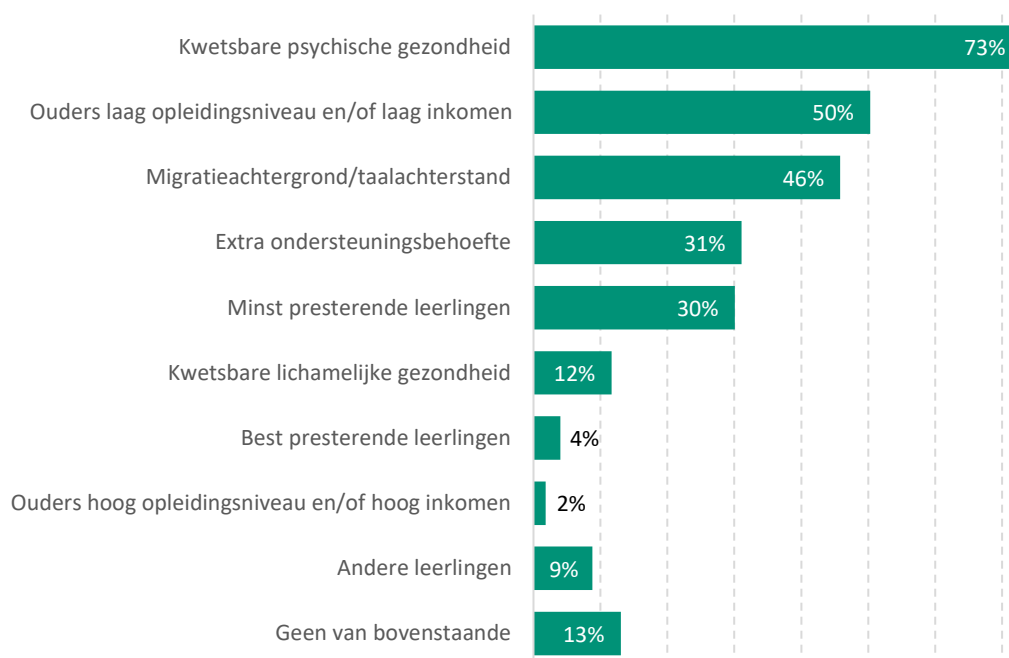
Figuur 3.11 In hoeverre maakt u zich (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

Bijna driekwart van de schoolleiders maakt zich met name (nog) zorgen over leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid (Figuur 3.12). Ook maakt ongeveer de helft zich zorgen om leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen, en leerlingen met een migratieachtergrond/taalachterstand. Leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte en de minst presterende leerlingen worden ook genoemd door respectievelijk 31 en 30 procent van de schoolleiders. In de derde meting gaf voor elk van deze groepen leerlingen een groter aandeel van de schoolleiders aan dat ze zich zorgen maakten om deze groep. Het aandeel schoolleiders dat 'geen van bovenstaande' antwoordde, is ook gestegen: 13 procent in de huidige meting, ten opzichte van 6 procent in de derde meting. Andere groepen leerlingen die genoemd worden zijn leerlingen die in armoede leven of een kwetsbare gezinssituatie hadden, vooral tijdens corona. Verder maken schoolleiders zich zorgen om leerlingen van alle lagen op de middelbare school, maar voornamelijk de leerlingen die tijdens corona zijn begonnen aan het voortgezet onderwijs. De scholen geven aan dat de leerlingen moeite hebben met sociaal gedrag en dat leerlingen vaak eenzaam zijn en motivatieproblemen hebben.

Figuur 3.12 Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name (nog) zorgen over maakt? (n=875)

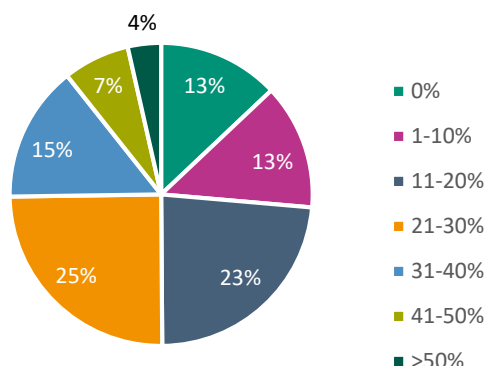

Bron: vragenlijst schoolleiders

Middelen voor schooljaar 2023-2024

De meeste scholen hebben het grootste deel van hun NP Onderwijsmiddelen besteed: 36 procent beschikt aan de start van schooljaar 2023-2024 nog over 20 procent of minder van de middelen, 47 procent beschikt nog over 21-50 procent en 4 procent heeft nog meer dan de helft van de totale middelen te besteden. Dertien procent van de scholen heeft geen middelen meer over aan de start van het schooljaar 2023-2024 (Figuur 3.13). Van de scholen die nu nog middelen over hebben, verwacht 54 procent dat ze ook voor het schooljaar 2024-2025 nog NP Onderwijsmiddelen zullen hebben.

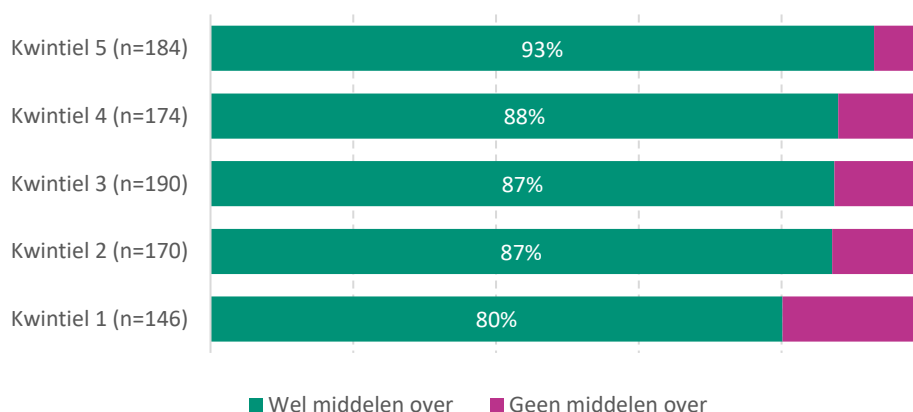
Figuur 3.13 Over welk deel van het totale subsidiebedrag dat uw schoolvestiging heeft ontvangen in het kader van het NP Onderwijs beschikt u nog bij de start van het schooljaar 2023-2024? (n=875)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Aanvullend is onderzocht het aandeel scholen dat wel of geen middelen over heeft voor schooljaar 2023-2024 verschildt gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Dit blijkt significant te verschillen naar achterstandsscore: hoe hoger de achterstandsscore, hoe vaker er middelen over zijn.

Figuur 3.14 Aandeel van de scholen die geld over hebben voor schooljaar 2023-2024, uitgesplitst naar achterstandsscore

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders die alle NP Onderwijsmiddelen hebben besteed benadrukken geven verschillende signalen af over de betekenis daarvan voor hun school. Ruim de helft (58%) geeft aan dat het betekent dat de interventies volgens plan zijn uitgevoerd. Daarentegen geeft 37 procent aan geen personeel meer vrij te kunnen roosteren voor bepaalde interventies (Tabel 3.5). Ook geeft ongeveer een derde van de schoolleiders aan dat ze niet langer externe partijen kunnen inhuren, niet langer tijdelijk personeel aan hun school kunnen binden en/of dat ze de (meeste) interventies ook in schooljaar 2023-2024 kunnen continueren. Bij ruim een kwart van de scholen is dit laatste juist niet mogelijk vanwege een gebrek aan middelen.

Uit de 13 antwoorden in de categorie 'anders' komt naar voren dat scholen de interventies kunnen doorzetten doordat ze de subsidie Verbetering basisvaardigheden hebben gekregen. Daarnaast moeten enkele scholen afschalen, waardoor docenten meer verantwoordelijkheden krijgen en er weer grotere klassen zijn. Er is daarnaast minder ruimte voor welbevinden en sport op school.

Tabel 3.5 U heeft aangegeven dat uw school voor het schooljaar 2023-2024 geen middelen meer heeft uit het NP Onderwijs. Wat betekent dit voor uw school? (n=113)

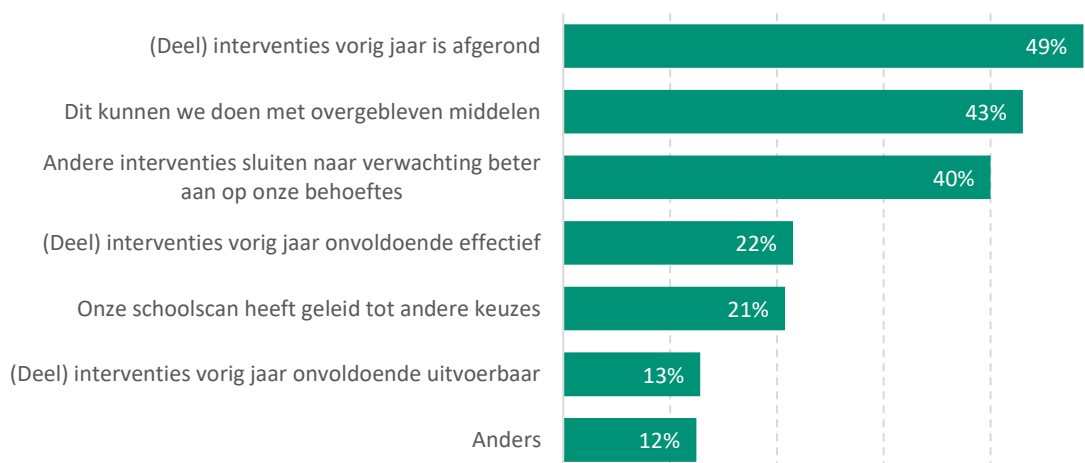
	Aantal	Percentage
Interventies volgens plan uitgevoerd	65	58%
Personeel niet meer vrijroosteren voor bepaalde interventies	42	37%
Externe partijen niet langer inhuren	40	35%
Tijdelijk personeel niet langer binden	38	34%
(Meeste) interventies ook continueren volgend jaar	35	31%
Interventies niet voortzetten	32	28%
Programma intern geëvalueerd en plan voor borging opbrengsten	27	24%
Anders	13	12%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gekozen interventies

Ongeveer 60 procent van de vo-scholen heeft het schoolprogramma van schooljaar 2022-2023 geëvalueerd en bij het merendeel van de overige scholen wordt de evaluatie nog gedaan of loopt nog. Van de scholen die nog NP Onderwijsmiddelen hebben voor schooljaar 2023-2024, geeft 35 procent aan dat de interventies die ze dit schooljaar gaan inzetten afwijken van de interventies in schooljaar 2022-2023. Voornaamste redenen hiervoor zijn dat (een deel van) de interventies vorig jaar zijn (is) afgerond, dat dit is wat ze kunnen doen met de overgebleven middelen of omdat andere interventies naar verwachting beter aansluiten op hun behoefte (Figuur 3.15). Minder voorkomende redenen zijn (ervaren) ineffectiviteit van de interventies (22%), wijzigingen vanwege de schoolscan (21%) en problemen met de uitvoerbaarheid (13%) van de interventies vorig jaar. Tien procent van de schoolleiders gaf (ook) een andere reden op. Uit de 33 open antwoorden zien we dat scholen vaker hun plannen doorzetten met nieuwe prioriteiten, bijvoorbeeld het welzijn van leerlingen, duurzame ontwikkelingen of basisvaardigheden, dan de basisscholen. Het veranderen van de interventies kan ook komen door het wisselen van de schoolleiding. Daarnaast hebben ook scholen op het vo nieuwe subsidies gekregen (o.a. basisvaardigheden subsidie) om hun interventies voort te zetten. Tevens moeten sommige scholen hun interventies afschalen of uitstellen, omdat de financiële middelen op zijn.

Figuur 3.15 Waarom kiest uw school (deels) voor andere interventies? (n=265)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders geven het vaakst aan in schooljaar 2023-2024 het zwaarst in te gaan zetten (in termen van budget) op interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (55%) en onderwijsassistenten/instructeurs (38%). Ook klassenverkleining wordt door 31 procent van de schoolleiders genoemd (Tabel 3.6).

Tabel 3.6 Op welke interventies zet uw school in het schooljaar 2023-2024 het zwaarst in (in termen van budget)? (n=762)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	419	55%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	291	38%
3. Klassenverkleining	235	31%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Borging

Het merendeel van de vo-scholen geeft vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs door enkele interventies onderdeel te maken van de reguliere manier van werken (75%) en/of doordat medewerkers geschoold zijn om de kennis te behouden (53%), zie Tabel 3.7. Ook worden de interventies door een deel van de scholen op een andere manier voortgezet: ofwel door andere subsidieregelingen te gebruiken (31%) en/of door ze structureel op te nemen in de begroting (29%). In totaal 46 schoolleiders geven hier (ook) op een andere manier vorm aan. Deze scholen nemen vaker interventies structureel op in hun programma, wat ervoor zorgt dat docenten kunnen blijven. Tevens zijn er scholen die aangeven dat ze een deel van de interventies kunnen houden. Dit komt doordat ze of prioriteiten maken in hun budget of doordat ze andere subsidies gebruiken. Daarentegen is er ook een grote groep die aangeeft dat ze hun interventies niet structureel kunnen aanbieden, omdat de NP Onderwijsmiddelen incidenteel waren. Vijf procent van de schoolleiders zegt dat er (nog) niet wordt gewerkt aan duurzame borging, waarvan een deel dat ook niet van plan is.

Tabel 3.7 Hoe geeft uw school vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs? (n=871)

	Aantal	Percentage
Enkele interventies worden onderdeel van reguliere manier van werken	659	76%
Medewerkers geschoold om de kennis te behouden	465	53%
Specifieke thema's blijven terugkomen op leerlingbesprekingen	330	38%
Interventies voortzetten met andere subsidieregelingen	269	31%
Interventies structureel opnemen in begroting	251	29%
Anders	46	5%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt, maar we zijn dit wel van plan	37	4%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt en we zijn dit ook niet van plan	7	1%

Bron: vragenlijst schoolleiders

(Voortgezet) speciaal onderwijs

4

4 (Voortgezet) speciaal onderwijs

Aan de start van schooljaar 2023-2024 (augustus-september) is wederom een enquête uitgezet onder alle scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) in het kader van het NP Onderwijs. Dit betreft de vijfde meting onder schoolleiders met als doel zicht te krijgen op wat scholen doen met de aanvullende middelen vanuit het NP Onderwijs. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van informatie verzameld bij 300 schoolleiders¹⁵ in het (v)so (53 procent van het totaal). Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met eerdere metingen van de implementatiemonitor NP Onderwijs onder schoolleiders in het (v)so.

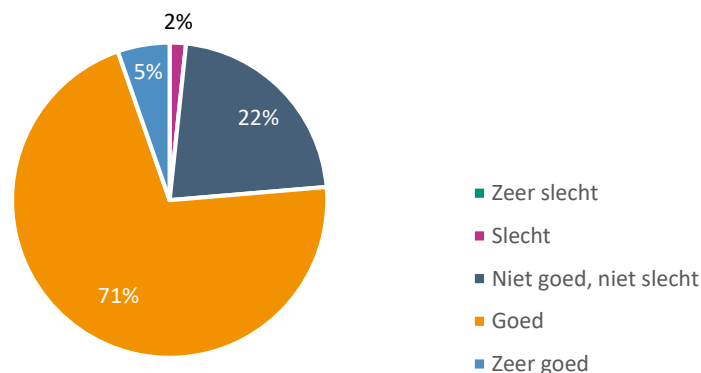
4.1 Terugblik op het schooljaar 2022-2023

Realisatie van de plannen en ervaren knelpunten

Een grote meerderheid van de schoolleiders in het (v)so (76%) heeft naar eigen zeggen vorig schooljaar (2022-2023) de plannen en de gekozen interventies goed tot zeer goed tot uitvoering weten te brengen (Figuur 4.1). Dat aandeel is groter dan bij de derde meting (66 procent), waarbij aan de start van schooljaar 2022-2023 teruggekeken werd op schooljaar 2021-2022.

Onderzocht is of de mening van schoolleiders over de realisatie van de plannen in schooljaar 2022/2023 verschilt gegeven de achterstandsscore van hun school, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Figuur 4.1 In hoeverre is in het in het afgelopen schooljaar (2022-2023) gelukt om uw plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren? (n=300)

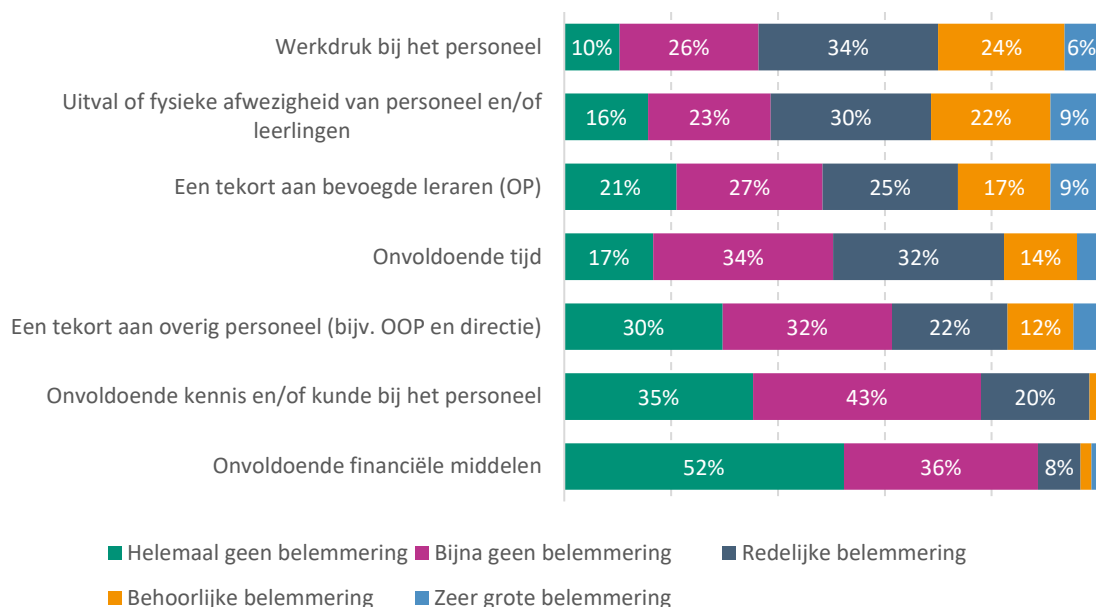
Bron: vragenlijst schoolleiders

Het merendeel van de schoolleiders (67%) heeft qua uitvoering van de plannen en interventies gedaan wat ze zich hadden voorgenomen. Een substantieel deel (25%) heeft echter minder gedaan dan ze hadden voorgenomen. Relatief weinig schoolleiders hebben meer of andere dingen gedaan dan voorgenomen (respectievelijk 4 en 3 procent).

Schoolleiders hebben vorig schooljaar vooral knelpunten ervaren op het gebied van werkdruk en personeelsbezetting als belemmeringen voor de uitvoering van interventies. Zo benoemt 64 procent van de schoolleiders de werkdruk bij het personeel als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering. Ook benoemt 61 procent van de schoolleiders uitval of fysieke afwezigheid van personeel en/of leerlingen als redelijke, behoorlijke of zeer grote belemmering. Ten aanzien van een tekort aan bevoegde leraren en onvoldoende tijd is dit respectievelijk 51 en 50 procent. De overige knelpunten getoond in Figuur 4.2 beschouwt de meerderheid van de schoolleiders als (bijna) geen belemmering. Twaalf scholen noemden een ander knelpunt. Zij gaven aan dat externe bedrijven afhaakten of niet genoeg hulp/personeel konden bieden. Daardoor moesten plannen aangepast worden of is er vertraging opgelopen. Daarnaast ervaren ze op het (voortgezet) speciaal onderwijs ook druk om goed onderwijs te leveren en achterstanden van vroeger in te halen.

¹⁵ Dit betreft 113 schoolleiders van een so-school, 121 schoolleiders van een vso-school en 66 schoolleiders van een (v)so-school.

Figuur 4.2 In hoeverre zijn onderstaande knelpunten in het afgelopen schooljaar (2022-2023) een belemmering geweest voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs? (n=300)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Interventies die de meest en minst positieve ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen

Schoolleiders ervaren het vaakst positieve ontwikkelingen op leerlingen door interventies gericht op welbevinden van leerlingen, onderwijsassistenten/instructeurs en instructie in kleine groepen. Deze drie interventies zijn door respectievelijk 55, 44 en 36 procent van de schoolleiders aangewezen als interventies die de meeste positieve ontwikkelingen bewerkstelligen (Tabel 4.1). Deze top 3 komt volledig overeen met de top 3 bij de derde meting.

Tabel 4.1 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de meeste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=300)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op welbevinden leerlingen	164	55%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	131	44%
3. Instructie in kleine groepen	108	36%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Net als in de derde meting wordt ouderbetrokkenheid relatief het vaakst genoemd als interventie waarvan schoolleiders de minste positieve ontwikkelingen ervaren bij leerlingen (Tabel 4.2). Digitale technologie stond in de derde meting ook al in de top 3. Tenslotte wordt 'Technieken voor begrijpend lezen' door 10 procent van de schoolleiders genoemd als interventie met de minste positieve ontwikkelingen op leerlingen. In de derde meting stond dit nog niet in de top 3. Hierbij moet worden opgemerkt dat het om relatief lage aandelen gaat en dat de verschillen tussen de interventies klein zijn. Alle genoemde interventies zijn door maximaal 8 procent van de schoolleiders genoemd. Het vaakst kiezen schoolleiders geen interventies die de minste ontwikkelingen bewerkstelligen bij leerlingen (32%) of zeggen ze dat ze het niet weten (26%).

Tabel 4.2 Welke interventies hebben in het afgelopen schooljaar (2022-2023) de minste positieve ontwikkelingen op uw leerlingen gehad? (n=300)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid	25	8%
2. Digitale technologie	21	7%
3. Technieken voor begrijpend lezen	19	6%

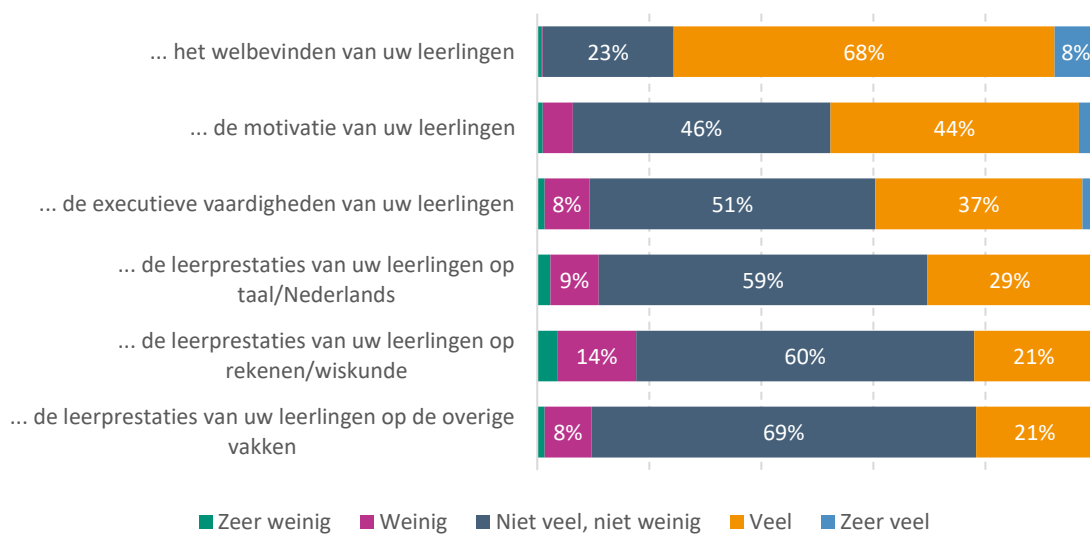
Bron: vragenlijst schoolleiders

Ervaren ontwikkelingen op leerlingen en de impact op de werkomstandigheden van schoolteams

Schoolleiders zien de meeste positieve ontwikkelingen bij leerlingen op het gebied van welbevinden. Daarop zegt namelijk 76 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen te ervaren (Figuur 4.3). Ook ervaart 44 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het gebied van de motivatie van leerlingen. Meer dan een derde van de schoolleiders (37%) ervaart (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de executieve vaardigheden van leerlingen. Op de leerprestaties op Nederlands/taal, rekenen/wiskunde en beroepsgerichte vakken ervaren de minste schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen (respectievelijk 30, 22 en 22 procent). Bovenstaande uitkomsten komen grotendeels overeen met de resultaten van de derde meting, maar schoolleiders lijken nu minder vaak positieve ontwikkelingen te zien op de leerprestaties van leerlingen.

Nader onderzocht is of positieve ontwikkelingen op de leerprestaties van leerlingen op taal/Nederlands samenhangen met positieve ontwikkelingen op de leerprestaties op rekenen/wiskunde en met positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen. Die samenhang blijkt er inderdaad te zijn. Ongeveer de helft van de schoolleiders die (zeer) veel positieve ontwikkeling ervaren op het gebied van taal, ervaren dit ook op rekenen en op welbevinden. De meerderheid van de andere helft ervaart positieve ontwikkelingen op taal en rekenen of op taal en welbevinden. De correlatie tussen taal en rekenen is het hoogst.

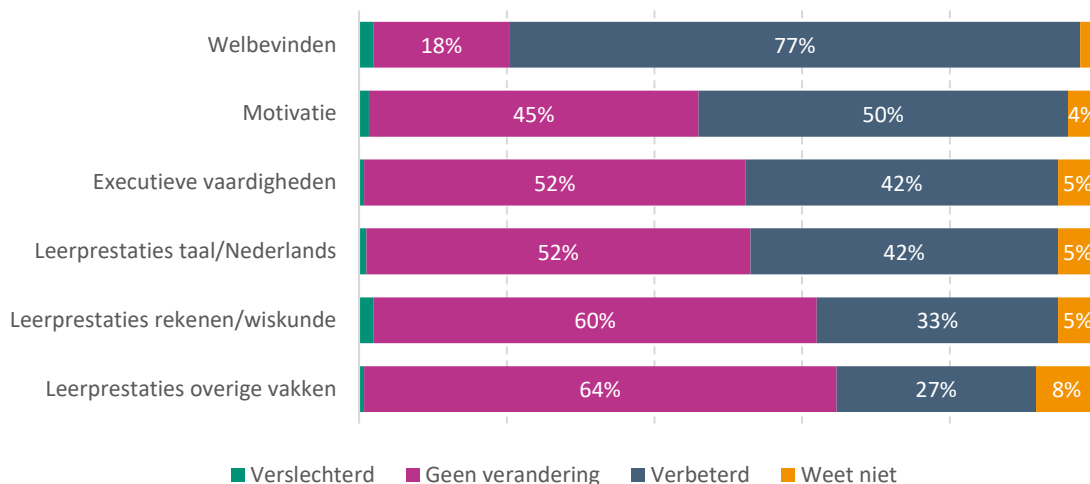
Figuur 4.3 In hoeverre ervaart u positieve ontwikkelingen van de in het afgelopen schooljaar (2022-2023) ingezette interventies op ...? (n=300)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Ten opzichte van de situatie twee jaar geleden voordat het NP Onderwijs van start ging, zien schoolleiders vooral op dezelfde gebieden verbetering. De rangschikking van vlakken waar de meeste schoolleiders verbetering zien (zie Figuur 4.4), komt volledig overeen met de rangschikking in Figuur 4.3. Wel ziet op elk van deze gebieden een relatief groter deel van de schoolleiders verbetering dan bij Figuur 4.3 aangaf (zeer) veel positieve ontwikkelingen te zien.

Figuur 4.4 In hoeverre ziet u (alles overziende) op de volgende vlakken verslechtering of verbetering bij uw leerlingen in vergelijking met de situatie twee jaar geleden toen de uitvoering van het NP Onderwijs van start ging? (n=300)

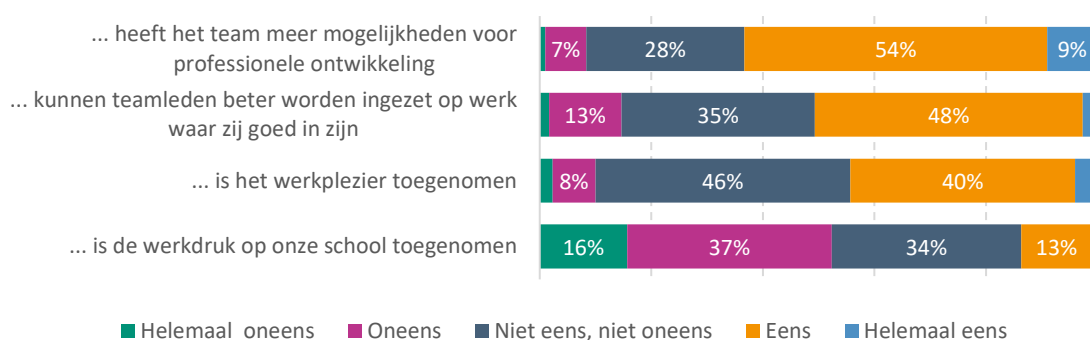

Bron: vragenlijst schoolleiders

Over de gevolgen voor het team oordelen schoolleiders over het algemeen positief. Zo'n 63 procent van hen is het er (zeer) mee eens dat er door het NP Onderwijs meer mogelijkheden zijn voor professionele ontwikkeling (Figuur 4.5). Ook zijn ze het er relatief vaak (zeer) mee eens dat teamleden beter kunnen worden ingezet op werk waar zij goed in zijn (51 procent). Mogelijk mede daardoor geeft ook 44 procent van de schoolleiders aan dat het werkplezier is toegenomen door het NP Onderwijs. Bovendien heeft het NP Onderwijs volgens schoolleiders niet tot meer werkdruk geleid: 14 procent van de schoolleiders vindt dat de werkdruk op hun school is toegenomen, de rest is het daar niet mee eens.

Figuur 4.5 In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over de impact van het NP Onderwijs in het schooljaar 2022-2023 op uw werk en dat van uw collega's? (n=300)

Door het NP Onderwijs ...

Bron: vragenlijst schoolleiders

Inzet van externe partijen voor de uitvoering van de interventies

Negentien procent van de schoolleiders heeft geen externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs en 81 procent dus wel. Meer dan de helft van de scholen (56%) heeft externe partijen ingezet voor professionalisering/scholing van het onderwijspersoneel (Tabel 4.3). Ook heeft bijna de helft van de scholen (42%) externe partijen ingezet voor sport of cultuur. Op het ondersteunen van o.a. het welbevinden van leerlingen en ondersteuning van de leraar in de klas hebben respectievelijk 31 en 23 procent van de scholen externe partijen ingezet. Relatief minder vaak zijn externe partijen ingezet voor het verzorgen van regulier onderwijs, beleidsmatig advies, bijles, huiswerkbegeleiding en voor andere activiteiten. Uit de 24 open antwoorden blijkt dat externe partijen

voornamelijk zijn ingehuurd voor het geven van creatieve of culturele lessen, onderwijsondersteuning (logopedie, therapie) en het ontwikkelen van dashboards waarmee leerresultaten worden gevisualiseerd. Daarbij is ook genoemd: praktijkvakken, rijkere schooldag en schoolmaatschappelijk werk.

Aanvullend is onderzocht of de inzet van externe partijen verschilt gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

Tabel 4.3 Heeft uw school in het schooljaar 2022-2023 externe partijen ingezet voor de uitvoering van interventies? (n=300)

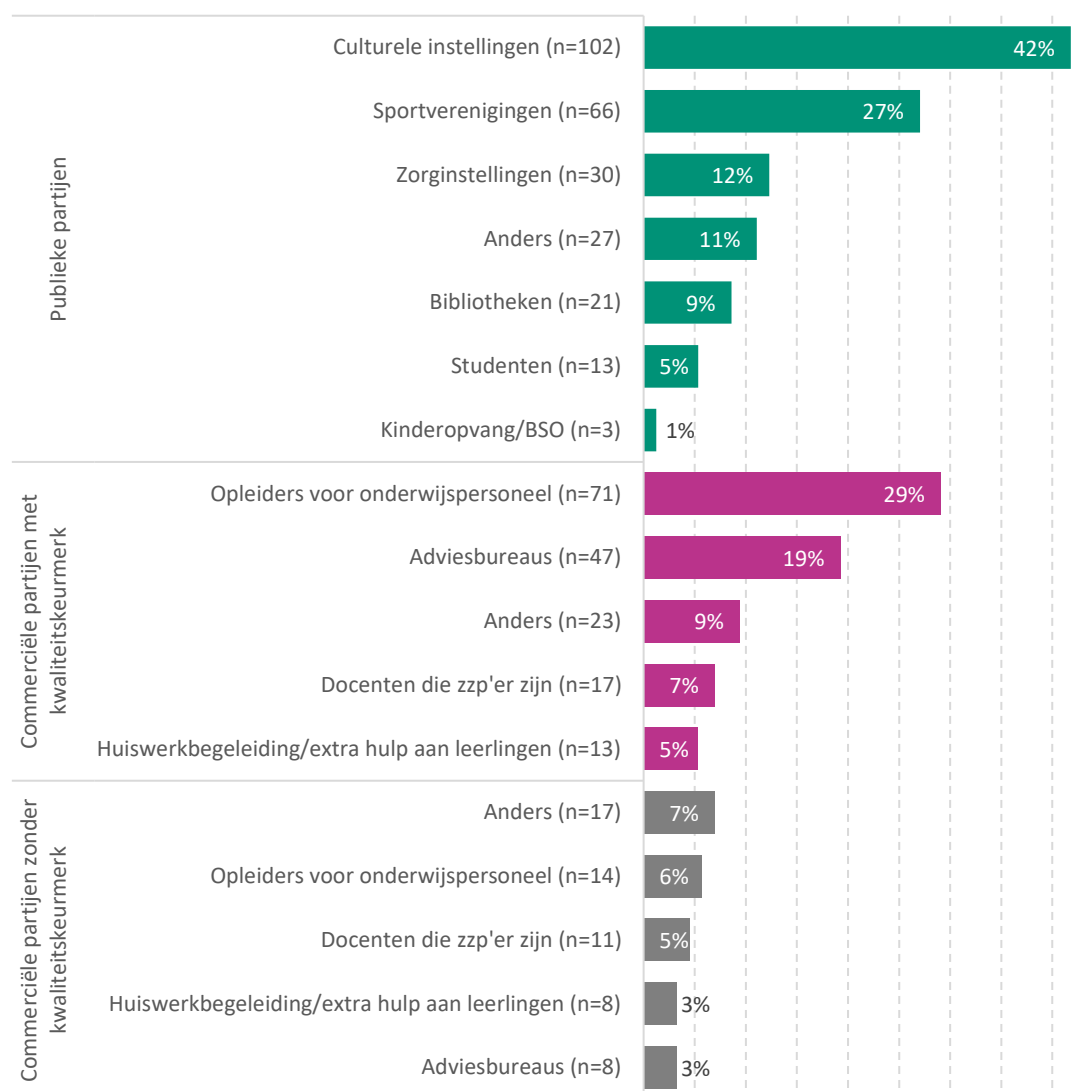
Interventie	Aantal	Percentage
Professionalisering/scholing van onderwijspersoneel	167	56%
Sport of cultuur	125	42%
Ondersteunen welbevinden, motivatie, sociaal-emotionele ontwikkeling of executieve vaardigheden	94	31%
Ondersteuning leraar in de klas	68	23%
Verzorgen regulier onderwijs	28	9%
Beleidsmatig advies	21	7%
Bijles	11	4%
Huiswerkbegeleiding	7	2%
Andere activiteiten [open antwoord]	24	8%
Nee	56	19%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Scholen zetten een breed scala aan externe partijen in (zie Figuur 4.6). Qua publieke partijen zijn dat vooral culture instellingen (42%) en sportverenigingen (27%). Bij commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk gaat het vooral om opleiders voor onderwijspersoneel (29%) en adviesbureaus (19%). Commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk worden niet vaak ingezet.

Voorbeelden van genoemde andere externe partijen zijn externen die worden ingehuurd voor bewegingsonderwijs en culturele/creatieve lessen. Daarnaast zijn stichtingen die helpen met leerlingen met leer- of gedragsproblemen populair, zoals 'MEE samen' of 'Special Heroes'. Daarnaast noemt men organisaties die specialistische hulp aan de kinderen geven, trainingsbureaus en logopedisten.

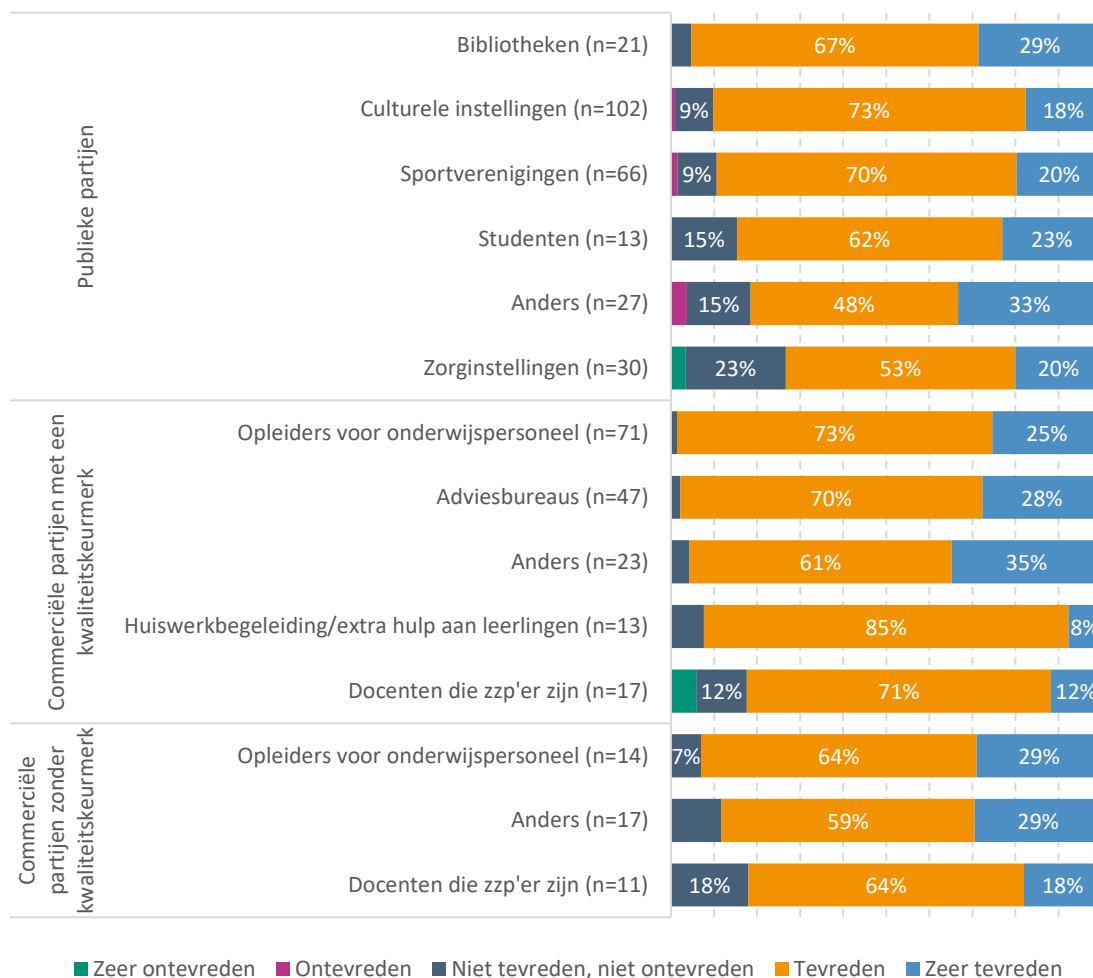
Figuur 4.6 Welke type externe partijen heeft u ingezet voor deze activiteiten? (n=244)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders zijn over het algemeen tevreden over de geleverde kwaliteit van ingezette externe partijen (Figuur 4.7). Voor elk van de soorten externe partijen geeft minimaal twee derde van de schoolleiders aan (zeer) tevreden te zijn over de geleverde kwaliteit. Bij commerciële partijen met een kwaliteitskeurmerk is dat zelfs altijd minstens 83 procent van de schoolleiders. Over zorginstellingen en kinderopvang of BSO-organisaties zijn schoolleiders relatief het minst (zeer) tevreden, maar ook daar gaat het nog steeds om respectievelijk 73 en 67 procent van de schoolleiders die (zeer) tevreden zijn met de geleverde kwaliteit. Bij kinderopvang of BSO-organisatie is het aantal respondenten ook zeer laag.

Figuur 4.7 Hoe tevreden bent u over de geleverde kwaliteit van ...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

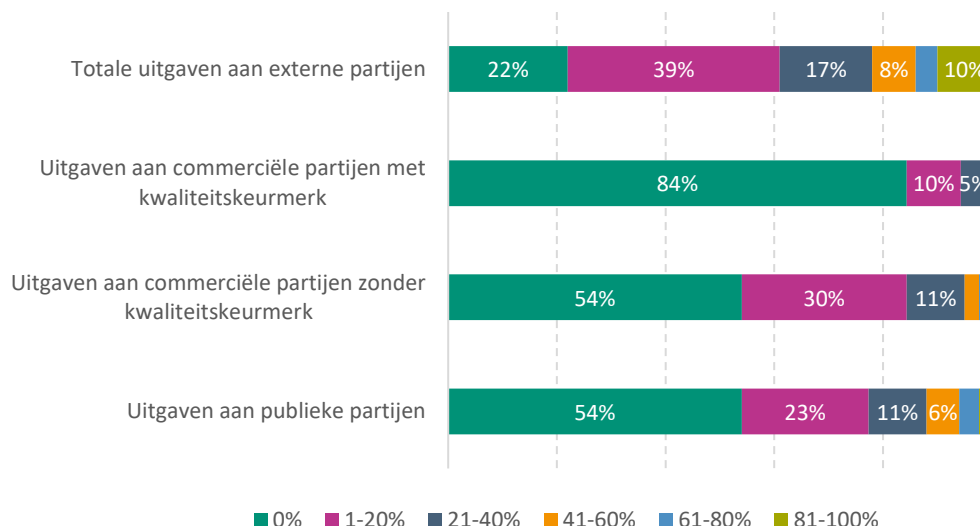
Het grootste deel van de scholen (61%) heeft minder dan een vijfde van de NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen en 22 procent heeft geen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen¹⁶. Daarentegen heeft ongeveer 10 procent van de scholen 81 tot 100 procent van alle NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan externe partijen.

Van de drie typen externe partijen (publiek, commercieel met kwaliteitskeurmerk, commercieel zonder kwaliteitskeurmerk) heeft de meerderheid van de scholen NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan één type. Dat geldt voor 52 procent van de scholen, naast 22 procent die aan geen enkel type externe partijen NP Onderwijsmiddelen heeft uitgegeven. Ongeveer 23 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan twee typen externe partijen en 3 procent van de scholen heeft NP Onderwijsmiddelen uitgegeven aan alle typen externe partijen.

Wanneer de totale uitgaven aan externe partijen per type externe partij wordt bekeken, valt op dat schoolleiders in het (v)so relatief het vaakst NP Onderwijsmiddelen hebben besteed aan publieke externe partijen (46%) en commerciële partijen zonder kwaliteitskeurmerk (46%), gevolgd door commerciële partijen met kwaliteitskeurmerk (16%). Schoolleiders die externe partijen hebben ingezet hebben het vaakst tussen 1 en 20 procent van hun NP Onderwijsmiddelen besteed per type externe partij.

¹⁶ Dit betreft een groter aandeel dan de eerdergenoemde 19 procent van de (v)so-scholen die geen externe partijen heeft ingehuurd. Dit heeft twee mogelijke oorzaken: 1. Een deel van de scholen maakt gebruik van externe partijen zonder daarvoor te betalen of betaalt externe partijen vanuit andere middelen; 2. De vragenlijst is niet consistent ingevuld.

Figuur 4.8 Welk percentage van de uitgaven die u in het schooljaar 2022-2023 in het kader van het NP Onderwijs heeft gedaan, zijn uitgaven voor externe inhuur geweest? (n=300)

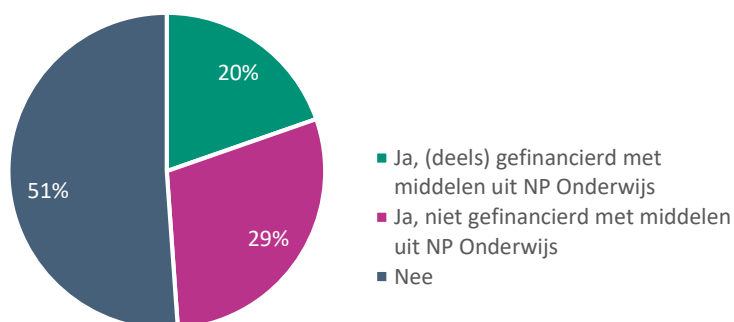

Bron: vragenlijst schoolleiders

4.2 Inzet van NP Onderwijsmiddelen op eindexamens in het schooljaar 2022-2023

Een vijfde van de scholen in het vso (n=35) heeft in het schooljaar 2022-2023 extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten die (deels) gefinancierd zijn met middelen uit het NP Onderwijs (Figuur 4.9). 29 procent (n=52) heeft ook extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten, maar met andere middelen gefinancierd. De helft van die scholen geeft daarvoor als reden dat de NP Onderwijsmiddelen al besteed waren aan andere activiteiten. De resterende 51 procent van de vso-scholen heeft geen extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten. Een deel van die scholen geeft daarvoor als reden dat er geen sociaal-emotionele problemen of cognitieve vertragingen waren (10%), dat er geen interesse was (1%), dat er onvoldoende personeel beschikbaar was (8%) of dat de werkdruk onder personeel te hoog was (2%). Het grootste deel (81%) geeft echter aan dat er een andere reden voor die keuze was. Uit de 74 open antwoorden blijkt dat op veel scholen de eigen begeleiding al intensief genoeg is en dat extra begeleiding niet nodig is. Ook bij hen zit de begeleiding dus al standaard in het programma. Daarnaast zijn er ook op het speciaal onderwijs veel scholen waar studenten op zitten die (nog) geen examens doen.

Figuur 4.9 Heeft uw school extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten in het schooljaar 2022-2023? (n=178)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De meerderheid van de vso-scholen die extra ondersteunende activiteiten voor examenkandidaten heeft aangeboden, heeft dit georganiseerd door extra (eigen) personeel in te zetten. Dat gaat om 80 procent van de scholen, ten opzichte van 11 procent die externe ondersteuning heeft ingehuurd. Acht procent van de scholen heeft het op een andere manier georganiseerd, zoals een combinatie van zowel eigen personeel als externe ondersteuners. Daarnaast zijn ook gepensioneerde vrijwilligers en therapie genoemd.

De doelgroep van de extra ondersteunende activiteiten bestond bij 69 procent van de vso-scholen uit alle examenleerlingen. Zeventien procent van de scholen richtte zich op examenleerlingen met cognitieve vertragingen en 23 procent op examenleerlingen die het sociaal-emotioneel zwaar hebben/hadden. Negen procent van de scholen zette de extra ondersteunende activiteiten in voor examenleerlingen met andere problemen, zoals leerlingen met een achterstand, door bijvoorbeeld stage, leerlingen met een taalachterstand, als Nederlands niet hun moedertaal is, voor cluster 2 of 4 gerelateerde leerlingen én leerlingen met fysieke problemen.

De scholen die NP Onderwijsmiddelen hebben ingezet voor examenkandidaten, hebben dat vooral gedaan met meer individuele begeleiding (Tabel 4.4). Bijna driekwart van de schoolleiders geeft aan dat te hebben bekostigd met NP Onderwijsmiddelen. Ook heeft ruim een tiende van de scholen kleinere klassen (17%), specifieke inzet op één of meerdere eindexamenvakken (14%) of extra onderwijstijd (11%) bekostigd.

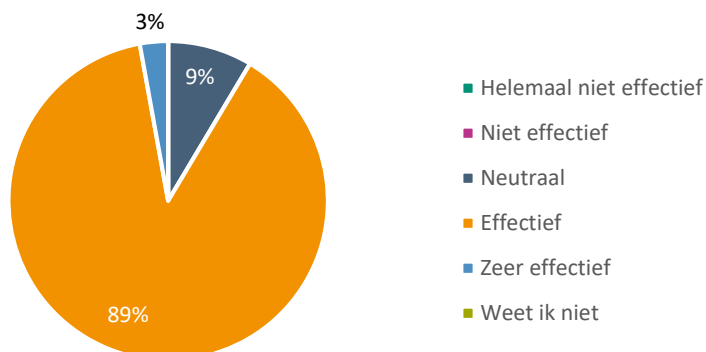
Tabel 4.4 Wat voor extra ondersteunende activiteiten voor de examenkandidaten heeft uw school bekostigd met de NP Onderwijsmiddelen in het schooljaar 2022-2023? (n=35)

Interventie	Aantal	Percentage
Meer individuele begeleiding	26	74%
Kleinere klassen	6	17%
Specifieke inzet op één of meer eindexamenvakken	5	14%
Extra onderwijstijd	4	11%
Financieren van bijlessen	3	9%
Financieren van niet-commerciële examentraining	3	9%
Financieren van commerciële examentraining	2	6%
Anders	6	17%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders die NP Onderwijsmiddelen hebben ingezet voor extra ondersteunde activiteiten voor examenkandidaten zijn erg positief over de effectiviteit daarvan. In totaal 92 procent van hen geeft aan dat deze activiteiten (zeer) effectief zijn geweest voor het goed voorbereiden van examenkandidaten op hun examens (Figuur 4.10). Ook zijn schoolleiders tevreden over de hoeveelheid NP Onderwijsmiddelen: 97 procent van hen zegt dat de NP Onderwijsmiddelen voldoende waren om extra ondersteuning voor examenkandidaten te organiseren. Voor 3 procent van de vso-scholen waren de middelen onvoldoende.

Figuur 4.10 Zijn de extra ondersteunende activiteiten volgens u effectief geweest voor het goed voorbereiden van uw examenkandidaten op hun examens in 2023? (n=35)

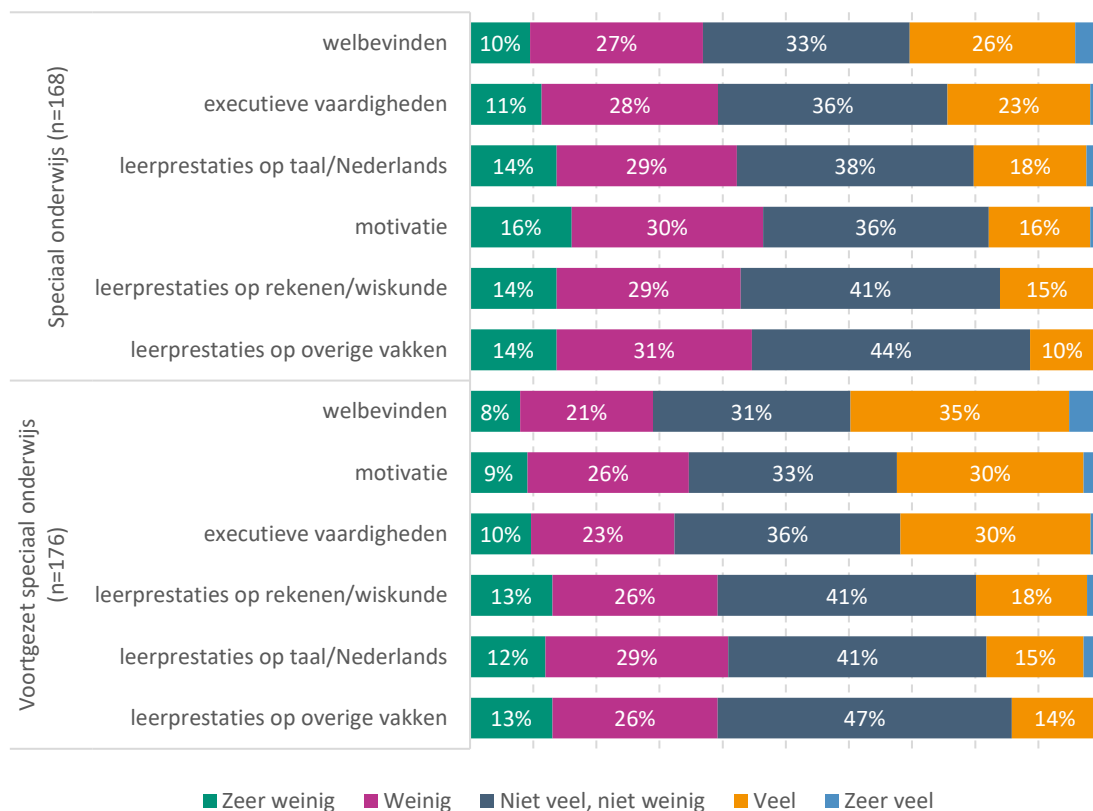
Bron: vragenlijst schoolleiders

4.3 Vooruitblik op het schooljaar 2023-2024

Zorgen over leerlingen

In het so maken schoolleiders zich vooral zorgen over de impact van de coronapandemie op het welbevinden en de executieve vaardigheden van leerlingen. Op die gebieden geven respectievelijk 30 en 25 procent van de schoolleiders aan zich (zeer) veel zorgen te maken (Figuur 4.11). In het vso maken de meeste schoolleiders zich (zeer) veel zorgen over het welbevinden (40%) en de motivatie van leerlingen (33%). Op de overige gebieden in Figuur 4.11 geeft minder dan een derde van de schoolleiders aan zich (zeer) veel zorgen te maken.

Figuur 4.11 In hoeverre maakt u zich (nog) zorgen over de impact van de coronapandemie op...?

Bron: vragenlijst schoolleiders

Meer dan de helft van de schoolleiders (61%) maakt zich met name (nog) zorgen over leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid. Ook maakt bijna de helft van de schoolleiders zich zorgen om leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen, en leerlingen met een migratieachtergrond/taalachterstand. Dat gaat om respectievelijk 46 en 37 procent van de schoolleiders (Figuur 4.12). Ook leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte (20%) en de minst presterende leerlingen (19%) noemen schoolleiders relatief vaak. In de derde meting gaf voor elk van deze groepen leerlingen een groter aandeel van de schoolleiders aan dat ze zich zorgen maakten om deze groep. Het aandeel schoolleiders dat 'geen van bovenstaande' antwoordde, is ook gestegen: 23 procent in de huidige meting, ten opzichte van 5 procent in de derde meting.

Scholen in het (v)so maken zich verder zorgen om verschillende groepen leerlingen. Genoemd worden leerlingen met een kwetsbare thuissituatie (o.a. armoede) of kinderen die extra hulp nodig hebben, bijvoorbeeld door een beperking. Daarnaast wordt ook hier zorgen gemaakt om de groep leerlingen die tijdens corona kleuter waren en dus de cruciale sociale tijd op school hebben gemist.

Figuur 4.12 Zijn er specifieke groepen leerlingen waar u zich met name (nog) zorgen over maakt? (n=300)

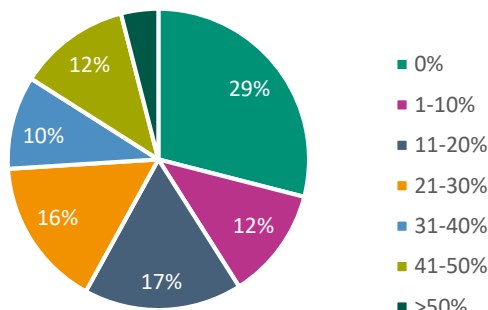

Bron: vragenlijst schoolleiders

Middelen voor schooljaar 2023-2024

De meeste scholen hebben het grootste deel van hun totale NP Onderwijsmiddelen besteed: 29 procent beschikt aan de start van schooljaar 2023-2024 nog over 20 procent of minder van de totale middelen, 38 procent beschikt nog over 21-50 procent en 4 procent van de scholen heeft nog meer dan de helft van de middelen te besteden. Bijna 30 procent van de scholen heeft geen middelen meer aan de start van het schooljaar 2023-2024 (Figuur 4.13). Van de scholen die nog middelen over hebben, verwacht 35 procent dat ze ook voor het schooljaar 2024-2025 nog NP Onderwijsmiddelen zullen hebben.

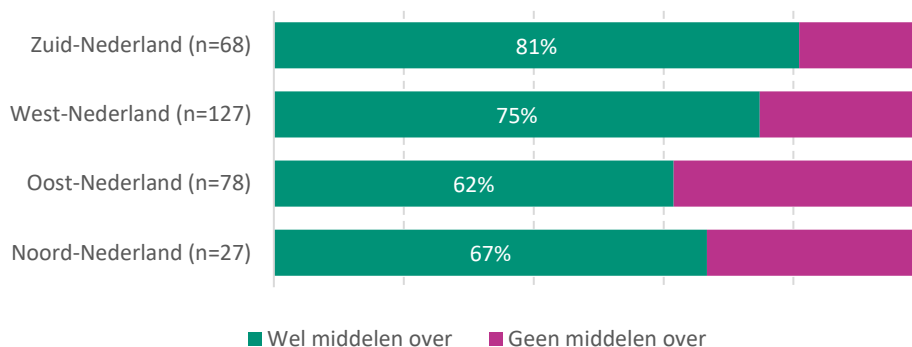
Figuur 4.13 Over welk deel van het totale subsidiebedrag dat uw schoolvestiging heeft ontvangen in het kader van het NP Onderwijs beschikt u nog bij de start van het schooljaar 2023-2024? (n=300)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Aanvullend is onderzocht het aandeel scholen dat wel of geen middelen over heeft voor schooljaar 2023-2024 verschild gegeven de achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Dit blijkt alleen significant te verschillen naar landsdeel: in Zuid- en West-Nederland zijn er relatief meer middelen over voor het schooljaar 2023-2024 dan in Oost- en Noord-Nederland.

Figuur 4.14 Aandeel van de scholen die geld over hebben voor schooljaar 2023-2024, uitgesplitst naar landsdeel

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders van (v)so-scholen zonder overgebleven middelen (n=84) geven verschillende signalen af over de gevolgen daarvan voor hun school. Ruim de helft (57%) geeft aan dat het betekent dat de interventies volgens plan zijn uitgevoerd en 43 procent kan de (meeste) interventies in schooljaar 2023-2024 continueren (Tabel 4.5). Ook geeft 22 procent aan dat het betekent dat ze personeel niet meer kunnen vrijroosteren voor bepaalde interventies. Voor 18 procent van de schoolleiders betekent het dat ze externe partijen niet langer inhuren. Bij ruim een tiende van de scholen is het niet langer mogelijk om tijdelijk personeel aan hun school te binden (14%) en/of de interventies voort te zetten vanwege het gebrek aan middelen (11%).

Tabel 4.5 U heeft aangegeven dat uw school voor het schooljaar 2023-2024 geen middelen meer heeft uit het NP Onderwijs. Wat betekent dit voor uw school? (n=83¹⁷)

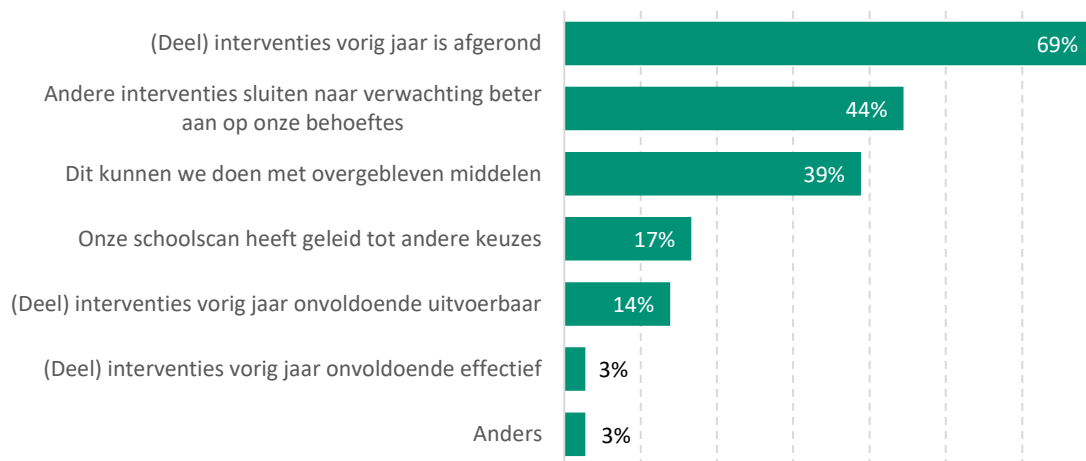
	Aantal	Percentage
Interventies volgens plan uitgevoerd	47	57%
(Meeste) interventies ook continueren volgend jaar	36	43%
Personeel niet meer vrijroosteren voor bepaalde interventies	18	22%
Programma intern geëvalueerd en plan voor borging opbrengsten	15	18%
Externe partijen niet langer inhuren	15	18%
Tijdelijk personeel niet langer binden	12	14%
Interventies niet voortzetten	9	11%
Anders	8	10%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gekozen interventies

Ongeveer 60 procent van de (v)so-scholen heeft het schoolprogramma van schooljaar 2022-2023 geëvalueerd en bij het merendeel van de overige scholen wordt de evaluatie nog gedaan of loopt nog. Van de scholen die nog NP Onderwijsmiddelen hebben voor schooljaar 2023-2024 (n=216), geeft 17 procent aan dat de interventies die ze dit schooljaar gaan inzetten afwijken van de interventies in schooljaar 2022-2023. Voornaamste redenen hiervoor zijn dat (een deel van) de interventies vorig jaar zijn (is) afgerond, andere interventies naar verwachting beter aansluiten op hun behoefte of dat dit is wat ze kunnen doen met de overgebleven middelen (Figuur 4.15). Minder voorkomende redenen zijn wijzigingen vanwege de schoolscan (17%) en problemen met de uitvoerbaarheid (14%) van de interventies vorig jaar.

Figuur 4.15 Waarom kiest uw school (deels) voor andere interventies? (n=36)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Schoolleiders geven het vaakst aan in schooljaar 2023-2024 het zwaarst in te gaan zetten (in termen van budget) op interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (47%) en onderwijsassistenten/instructeurs (42%). Ook instructie in kleine groepen wordt door 27 procent van de schoolleiders genoemd (Tabel 4.6).

Tabel 4.6 Op welke interventies zet uw school in het schooljaar 2023-2024 het zwaarst in (in termen van budget)? (n=216)

Top 3	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	101	47%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs	90	42%
3. Instructie in kleine groepen	58	27%

Bron: vragenlijst schoolleiders

¹⁷ Eén schoolleider heeft deze vraag niet ingevuld.

Borging

Het merendeel van de (v)so-scholen geeft vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs door enkele interventies onderdeel te maken van de reguliere manier van werken (74%) of doordat medewerkers geschoold zijn om de kennis te behouden (56%), zie Tabel 4.7. Ook worden de interventies door een deel van de scholen op een andere manier voortgezet: ofwel door andere subsidieregelingen te gebruiken (20%) en/of door ze structureel op te nemen in de begroting (34%). Zeven procent van de schoolleiders zegt dat er (nog) niet wordt gewerkt aan duurzame borging, waarvan een deel dat ook niet van plan is.

Tabel 4.7 Hoe geeft uw school vorm aan duurzame borging van het NP Onderwijs? (n=296)

	Aantal	Percentage
Enkele interventies worden onderdeel van reguliere manier van werken	219	74%
Medewerkers geschoold om de kennis te behouden	166	56%
Interventies structureel opnemen in begroting	101	34%
Specifieke thema's blijven terugkomen op leerlingbesprekingen	77	26%
Interventies voortzetten met andere subsidieregelingen	58	20%
Anders	11	4%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt, maar we zijn dit wel van plan	16	5%
Er wordt hier nog niet aan gewerkt en we zijn dit ook niet van plan	6	2%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gemeenten en NP Onderwijs

5

5 Gemeenten en NP Onderwijs

Niet alleen scholen krijgen tijdelijk extra middelen Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs), ook gemeenten ontvangen daarvoor extra budget. Gemeenten kunnen dit inzetten om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie.¹⁸ Gemeenten kunnen de middelen breed inzetten en mogen deze bijvoorbeeld ook gebruiken voor jonge kinderen die nog niet naar school gaan, om thuiszitters te helpen of thuiszitten te voorkomen, voor bovenschoolse programma's en om scholen met een extra uitdaging gericht te ondersteunen. Gemeenten ontvangen een budget dat varieert van tienduizend euro tot meerdere miljoenen euro, afhankelijk van het aantal inwoners en de achterstandsscore. Gemiddeld ontvangen de gemeenten bijna 900 duizend euro per gemeente. In dit hoofdstuk presenteren we resultaten uit de vierde meting onder gemeenten.

Waar mogelijk vergelijken we deze met de resultaten uit de eerdere metingen. In vergelijking met de vorige meting zijn er enkele vragen toegevoegd over mogelijke belemmeringen die gemeenten ervaren, over de wijze waarop de gemeenten de effecten bijhouden en over eventuele voortzetting van de maatregelen na afloop van het NP Onderwijs. Uitsplitsing naar gemeentegrootte, achterstandsscore en regio (Noord, Oost, West, Zuid) leveren, net als bij eerdere metingen, nagenoeg geen significante verschillen op.

5.1 De uitvoering van het NP Onderwijs

Bijna vijftien procent van de gemeenten is gestart met de uitvoering van de plannen of heeft de plannen al volledig uitgevoerd (Tabel 5.1). Het aantal gemeenten dat de plannen al volledig heeft uitgevoerd is sinds de vorige meting verder toegenomen.

Tabel 5.1 Stand van zaken ronde de plannen voor de besteding van de middelen voor het NP Onderwijs (meting januari 2022, meting augustus 2022 en meting februari 2023)

	Eerste meting (n=148)		Tweede meting (n=139)		Derde meting (n=131)		Vierde meting (n=151)	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Gemeente oriënteert zich wat ze met de middelen gaat doen	17	11%	1	1%	3	2%	1	1%
Gemeente heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen	23	16%	4	3%	3	2%	3	2%
Gemeente is bezig concrete plannen te ontwikkelen voor de inzet van de middelen	61	41%	17	12%	7	5%	5	3%
Gemeente is reeds gestart met de uitvoering van de plannen	47	32%	116	83%	112	85%	130	86%
Gemeente heeft de plannen al volledig uitgevoerd*	-	-	1	1%	6	5%	12	8%

* Antwoordcategorie toegevoegd bij tweede meting.

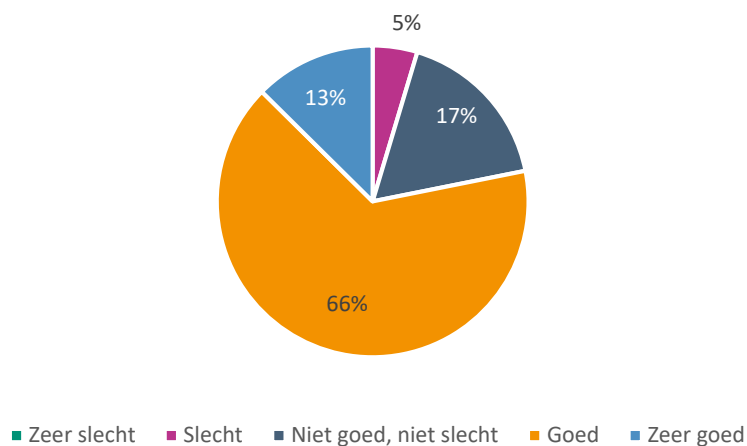
Bron: vragenlijsten gemeenten

De volgende vragen in deze paragraaf zijn in de vierde meting voor het eerst aan de gemeenten voorgelegd.

Bijna tachtig procent van de gemeenten meent dat ze er het vorig schooljaar (zeer) goed in zijn geslaagd om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren (Figuur 5.1).

¹⁸ Meer informatie vindt u op <https://www.nponderwijs.nl/gemeenten>

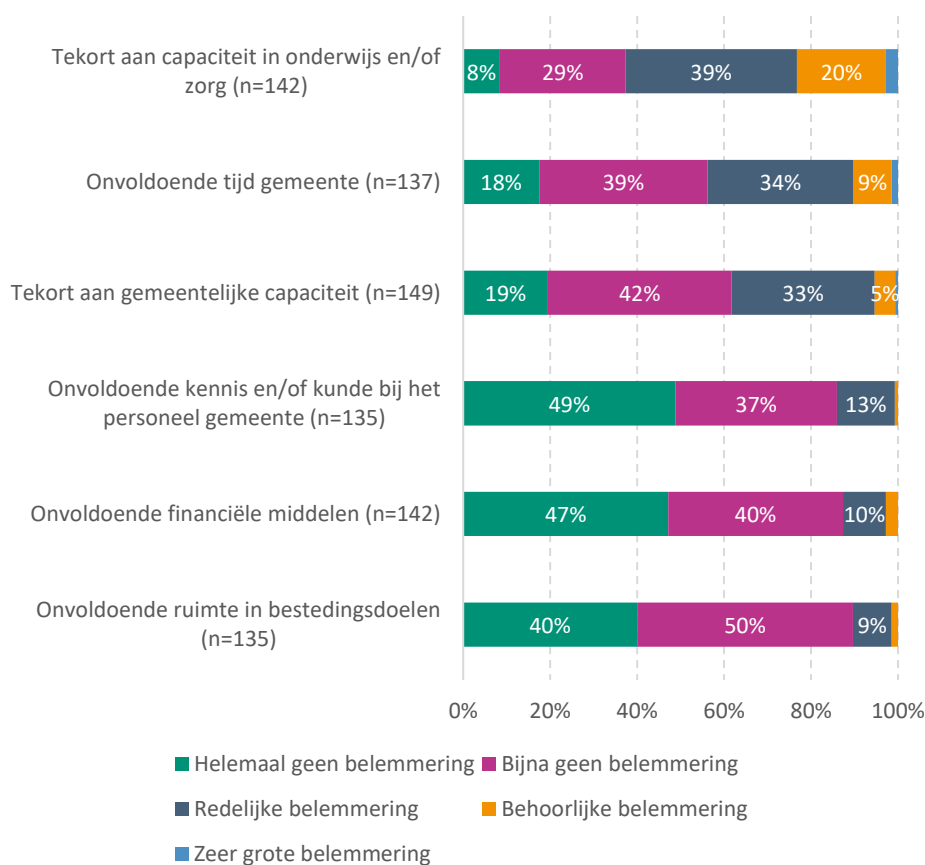
Figuur 5.1 Mate waarin de gemeente erin is geslaagd om de plannen en de gekozen interventies in het kader van het NP Onderwijs uit te voeren (n=151)

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Een tekort aan capaciteit in onderwijs en/of zorg, tijdgebrek bij de gemeenten en een tekort aan gemeentelijke capaciteit zijn de meest genoemde belemmeringen (Figuur 5.2). Respectievelijk 23%, 10% en 5% van de gemeenten ervaren dit als een (tenminste behoorlijke) belemmering. Financiële middelen en ruimte in de bestedingsdoelen vormen bij maar weinig gemeenten een probleem, evenals de kennis en kunde bij het gemeentepersoneel.

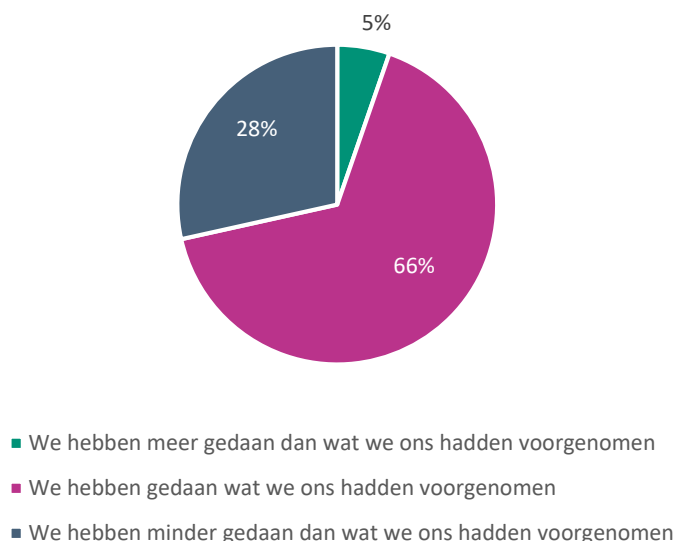
Figuur 5.2 Mate waarin genoemde punten vorig schooljaar een belemmering zijn geweest voor de uitvoering van interventies in het kader van het NP Onderwijs

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Twee derde van de gemeenten stelt dat de uitvoering van de plannen en interventies volgens plan is verlopen (Figuur 5.3). Ruim een kwart van de gemeenten heeft minder gedaan dan zij van plan waren.

Figuur 5.3 Mate waarin de uitvoering van de plannen en interventies zich verhoudt tot wat de gemeente zich had voorgenomen (n=151)

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Uit splitsing naar regio, grootte en achterstandsscore leverde bij deze vragen vrijwel geen significante verschillen op. Wel zien we dat het tekort aan capaciteit in het onderwijs en/of zorg in wat sterkere mate als een belemmering wordt ervaren door gemeenten in het Westen van het land (Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland) en in gemeenten met een relatief hoge achterstandsscore.

5.2 De maatregelen waarvoor gemeenten kiezen

Gemeenten kunnen verschillende activiteiten inzetten om achterstanden in te lopen. Meer dan negentig procent van de gemeenten kiest voor maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd om coronavertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen (Tabel 5.2). Ook bovenschoolse maatregelen om coronavertragingen bij kinderen in te halen (69%) en maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode (57%) en op het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking (52%) zijn door veel gemeenten genoemd. De bevindingen uit de vierde meting zijn vrijwel gelijk aan de bevindingen uit de vorige meting.

Tabel 5.2 Type maatregelen die de gemeente uitvoert of wil gaan uitvoeren (n=147)

	Aantal	Percentage
Maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd om coronavertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen	135	92%
(Bovenschoolse) maatregelen die nodig zijn om coronavertragingen bij kinderen in te halen	101	69%
Maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode	84	57%
Maatregelen gericht op het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking	76	52%
Maatregelen om (dreigende) thuiszitters te betrekken bij de aanpak van coronavertragingen	51	35%
Andere maatregelen	14	10%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Gemiddeld noemen gemeenten drie typen maatregelen. Vijf van de 14 gemeenten die andere maatregelen noemen investeren in bewegen, sport en cultuur. Verder zijn er geen maatregelen die door meerdere gemeenten worden genoemd.

Meer dan de helft van de gemeenten die kiezen om de middelen te gebruiken voor maatregelen gericht op zorg en welzijn noemt extra schoolmaatschappelijk werk (59%) en jeugdhulp in de school (51%) als maatregelen (Tabel 5.3). Ook deze resultaten zijn vergelijkbaar met de vorige meting.

Tabel 5.3 Maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd (n=136)

	Aantal	Percentage
Extra schoolmaatschappelijk werk in de school	82	59%
Extra jeugdhulp in de school	71	51%
De M@ZL aanpak bij ziekteverzuim	18	13%
Zorg en welzijn in de zomerschool	7	5%
Andere maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd	66	48%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

66 gemeenten noemen (ook) andere maatregelen. Vaak gaat het om combinaties van maatregelen. Veel genoemd zijn maatregelen om het sociale welbevinden van de leerlingen te verbeteren (bijvoorbeeld de inzet van sociale vaardigheids- en weerbaarheidstrainingen) en de extra inzet van jongerenwerk (binnen en buiten de school). Verschillende gemeenten kennen maatregelen om bewegen en sport te stimuleren of stellen coaches beschikbaar (CJG, kindercoaches, et cetera).

Drie kwart van de gemeenten die inzetten op bovenschoolse maatregelen doen dat door middel van activiteiten op het terrein van sport/cultuur/techniek (Tabel 5.4). Ook bij deze vraag zijn de resultaten vergelijkbaar met de resultaten uit de vorige meting.

Tabel 5.4 Bovenschoolse maatregelen die nodig zijn om coronavertragingen bij kinderen in te halen (n=99)

	Aantal	Percentage
Activiteiten op het terrein van sport/cultuur/techniek	76	75%
Ouderbetrokkenheid	36	36%
Voorleeshulp thuis	26	26%
Zomerschool	22	22%
Huiswerkbegeleiding	18	18%
Bijles	13	13%
Samenwerking met universiteiten, hbo- en mbo-instellingen voor professionalisering van onderwijspersoneel	10	10%
Andere bovenschoolse maatregelen	52	51%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Iets meer dan vijftig gemeenten noemen andere bovenschoolse maatregelen. Veel genoemd worden bijvoorbeeld diverse taal- en leesbevorderingsactiviteiten (waaronder de inzet van de bibliotheek), de inzet van extra schoolmaatschappelijk werk en jeugdhulp (ook preventief) en activiteiten rondom bewegen. Ook weerbaarheidstrainingen en sociale vaardigheid worden, net als bij de vorige vraag, weer genoemd.

Meer dan de helft van de gemeenten die inzetten op maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode doen dat door te zorgen voor extra begeleiding in de groep (Tabel 5.5). Opnieuw zijn de resultaten vergelijkbaar met de resultaten uit de vorige meting.

Tabel 5.5 Maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode die de gemeente uitvoert (n=82)

	Aantal	Percentage
Extra begeleiding in de groep	43	52%
Extra inspanningen gericht op de toeleiding van kinderen.	27	33%
Andere maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode	34	41%
Ik weet het niet	6	7%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

34 gemeenten noemen andere maatregelen om coronavertragingen in te halen die leerlingen hebben opgelopen in de voorschoolse periode. Het gaat hierbij vooral om extra (individueel) ondersteuningsaanbod voor jonge kinderen met achterstanden bij taal-, sociaal emotionele en/of motorische ontwikkeling. Andere maatregelen die door meerdere gemeenten worden genoemd zijn de verbetering van de aansluiting tussen voorschool en basisonderwijs, het creëren van meer plekken in voorschool (bijvoorbeeld om de instroomleeftijd te kunnen verlagen) en diverse trainingen van het personeel.

Het beeld dat we uit de vierde meting krijgen van de maatregelen waarvoor gemeenten kiezen, komt in grote lijnen overeen met het beeld uit de vorige meting. Over de verschillende metingen bezien zijn de gemeenten heel consequent in de beantwoording van deze vragen.

Doelgroepen

Alle responderende gemeenten ontwikkelen plannen of hebben plannen ontwikkeld voor het primair onderwijs (Tabel 5.6). Veel gemeenten richten hun plannen daarnaast op voortgezet onderwijs en voorschoolse educatie. Het percentage gemeenten dat plannen maakt voor het (voortgezet) speciaal onderwijs is lager, maar dergelijke scholen zijn, net als het vo, ook niet binnen alle gemeenten aanwezig. De percentages wijken nauwelijks af van de percentages bij de eerdere metingen.

Tabel 5.6 Sectoren waarop plannen van de gemeenten in het kader van het NP Onderwijs zijn gericht (n=150) Meer dan één antwoord mogelijk

	Aantal	Percentage
Voorschoolse educatie (kinderopvang)	100	67%
Basisonderwijs (inclusief speciaal basisonderwijs)	150	100%
Voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs)	121	81%
Speciaal onderwijs (inclusief voortgezet speciaal onderwijs)	54	36%
Andere sectoren*	15	10%

* Antwoordcategorie toegevoegd bij tweede meting.

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Gemiddeld kruisen gemeenten drie sectoren aan. Onder andere sectoren noemen gemeenten bijvoorbeeld jongerenwerk, bibliotheek en een enkele keer het mbo (valt buiten de scope van dit onderzoek).

De helft van de gemeenten heeft plannen gericht op specifieke doelgroepen (53%). Deze gemeenten zien als specifieke doelgroepen leerlingen met problemen rond welbevinden, leerlingen met psychische problematiek en leerlingen met leerachterstanden (Tabel 5.7). De Top 3 van de meest genoemde doelgroepen komt overeen met de vorige metingen.

Tabel 5.7 Specifieke doelgroepen waarop de plannen van de gemeenten zich richten (n=80)

	Aantal	Percentage
Op leerlingen met problemen rond welbevinden	66	83%
Op leerlingen met psychische problematiek	56	70%
Op alle leerlingen met leerachterstanden als gevolg van COVID-19	52	65%
Op leerlingen uit gezinnen van lagere sociaaleconomische status	37	46%
Op thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leervertragingen als gevolg van COVID-19	32	40%
Andere doelgroepen waarop de plannen van de gemeenten zich richten	15	19%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Gemiddeld kruisen gemeenten ruim drie doelgroepen aan. Als andere doelgroepen noemen gemeenten vaak nieuwkomers en andere leerlingen met een taalachterstand.

Zestig procent van de gemeenten maakt zich zorgen over specifieke groepen leerlingen. Dit geldt wat vaker voor de grote gemeenten en gemeenten met een hoge achterstandsscore. Gemeenten noemen met name leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid en leerlingen met een taalachterstand (Tabel 5.8). Ook in de eerdere metingen werden deze specifieke doelgroepen door veel gemeenten genoemd.

Tabel 5.8 Specifieke groepen waarover de gemeenten zich zorgen maken (n=91)

	Aantal	Percentage
Leerlingen met een kwetsbare psychische gezondheid	74	81%
Leerlingen met een taalachterstand*	66	73%
Leerlingen met ouders met een laag opleidingsniveau en/of laag inkomen	48	53%
Leerlingen met een migratieachtergrond*	35	38%
Leerlingen die voor de coronapandemie tot de minst presterende leerlingen behoorden	28	31%
Leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte (bijvoorbeeld met een LWOO-beschikking)	21	23%
Leerlingen met een kwetsbare lichamelijke gezondheid	14	15%
Leerlingen die voor de coronapandemie tot de best presterende leerlingen behoorden	6	7%
Leerlingen met ouders met een hoog opleidingsniveau en/of hoog inkomen	4	4%
Andere groepen waarover de gemeente zich zorgen maakt	9	10%

* Antwoordcategorieën waren bij tweede meting samengevoegd.

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Gemiddeld noemen gemeenten bij deze vraag ruim drie groepen waarover zij zich zorgen maken. Bij de andere groepen die gemeenten noemen, is er geen die die door meer gemeenten wordt genoemd.

Besteding van de middelen uit het NP Onderwijs

Gemiddeld verwachten gemeenten in 2023 ruim de helft van het budget voor NP Onderwijs te besteden (Tabel 5.9). Ze verwachten gemiddeld een derde van het budget over te hebben om na 2023 te besteden.

Tabel 5.9 Percentage van de NP Onderwijsmiddelen, dat de gemeenten verwachten te besteden in en na 2023¹⁹

N	Minimum	Maximum	Gemiddelde %	Standaard deviatie
Percentage van de NP Onderwijsmiddelen die gemeente in 2023 verwacht te besteden	0%	100%	51%	23,9
Percentage van de NP Onderwijsmiddelen die gemeente na 2023 nog verwacht te besteden te hebben	0%	100%	32%	22,8

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Bij deze percentages zijn de verschillen naar regio, achterstandsscore en gemeentegrootte marginaal.

36 procent van de gemeenten verwachten meer dan de helft van de NP Onderwijsmiddelen te besteden in 2023 (Tabel 5.10).

Tabel 5.10 Percentage van de NP Onderwijsmiddelen dat de gemeenten verwachten te besteden in 2023 (n=151)

	Aantal	Percentage
Tot 25 procent van de middelen is besteed in 2023	21	14%
Tussen 26 en 50 procent besteed in 2023	75	50%
Tussen 51 en 75 procent besteed in 2023	24	16%
Meer dan 76 procent besteed in 2023	31	21%

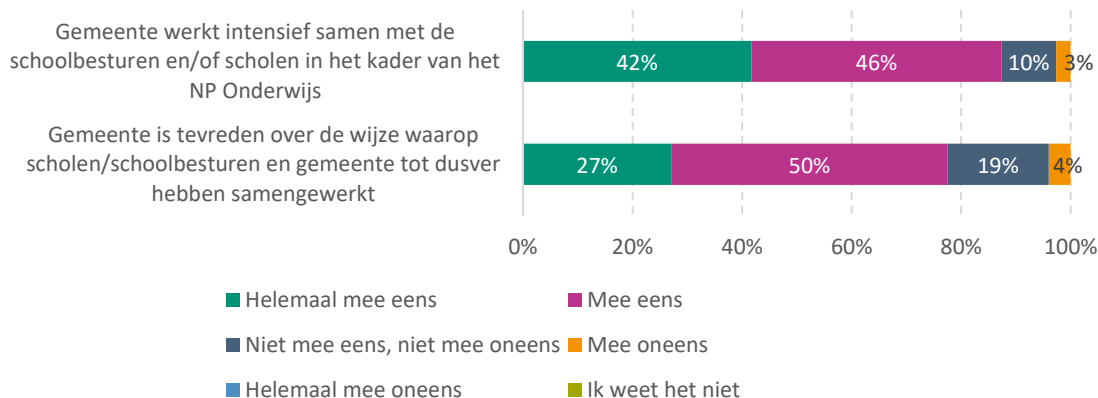
Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

De helft van de gemeenten heeft na 2023 nog maximaal 25 procent van de NP Onderwijsmiddelen te besteden.

5.3 Samenwerking met onderwijs en ander partners

Bijna negentig procent van de gemeenten werkt samen met besturen en scholen in de gemeente (Figuur 5.4). Over hoe deze samenwerking tot dusver is verlopen, is zo'n drie kwart van de gemeenten tevreden. Dat laatste percentage is wel wat lager dan bij de vorige meting.

Figuur 5.4 Samenwerking met besturen en scholen (n=128)

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

¹⁹ We zien geen significante verschillen bij de achtergrondkenmerken gemeentegrootte en achterstandsscore.

Bij de uitvoering van de interventies werken vrijwel alle gemeenten samen met andere partijen (93%). De meest genoemde partijen zijn jongerenwerk, kinder- en buitenschoolse opvang, andere maatschappelijke partners als sport, kunst en cultuur, scouting, et cetera en bibliotheken (Tabel 5.11). De frequentie waarin de partners werden genoemd komen in grote lijnen overeen met die in de vorige meting.

Tabel 5.11 Andere partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van de interventies (n=141)

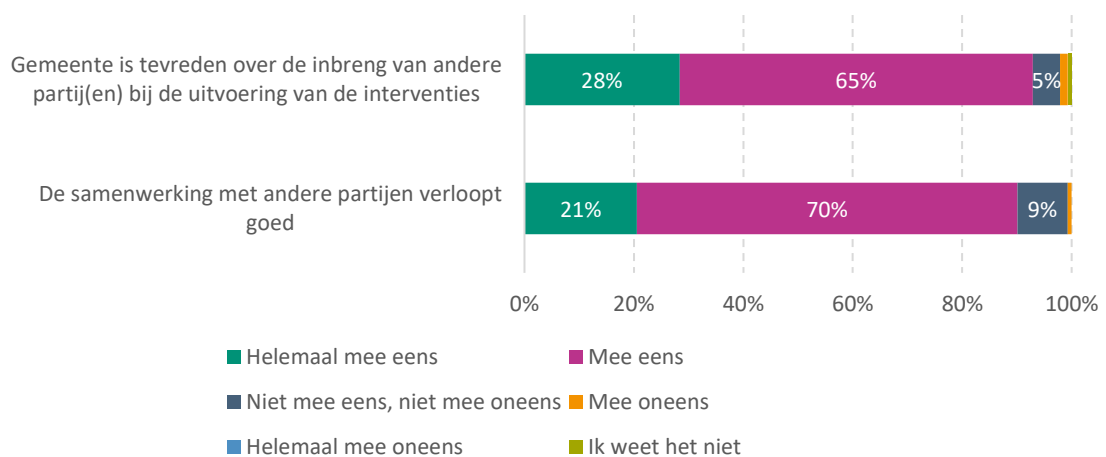
	Aantal	Percentage
Jongerenwerk	99	70%
Kinder- en buitenschoolse opvang	97	69%
Andere maatschappelijke partners (sport, kunst en cultuur, scouting, et cetera)	92	65%
Bibliotheken	87	62%
Sociaal werk	70	50%
Jeugdgezondheidszorg	69	49%
Lerarenopleiding	1	1%
Een of meer externe partijen die we hebben ingehuurd om ons te ondersteunen	40	28%
Andere partijen	17	12%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Gemiddeld noemen gemeenten vier partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van de interventies. Als andere partijen noemen gemeenten bijvoorbeeld Centrum voor Jeugd en Gezin, andere zorg- en welzijnsorganisaties en de samenwerkingsverbanden.

Gemeenten zijn over het algemeen tevreden over de inbreng van deze partijen (Figuur 5.5). In vergelijking met de vorige lijkt de tevredenheid iets toegenomen. Ruim negentig procent van de gemeenten meent dat de samenwerking goed verloopt.

Figuur 5.5 Tevredenheid over de inbreng van de andere partijen bij de uitvoering van de interventies (n=141)

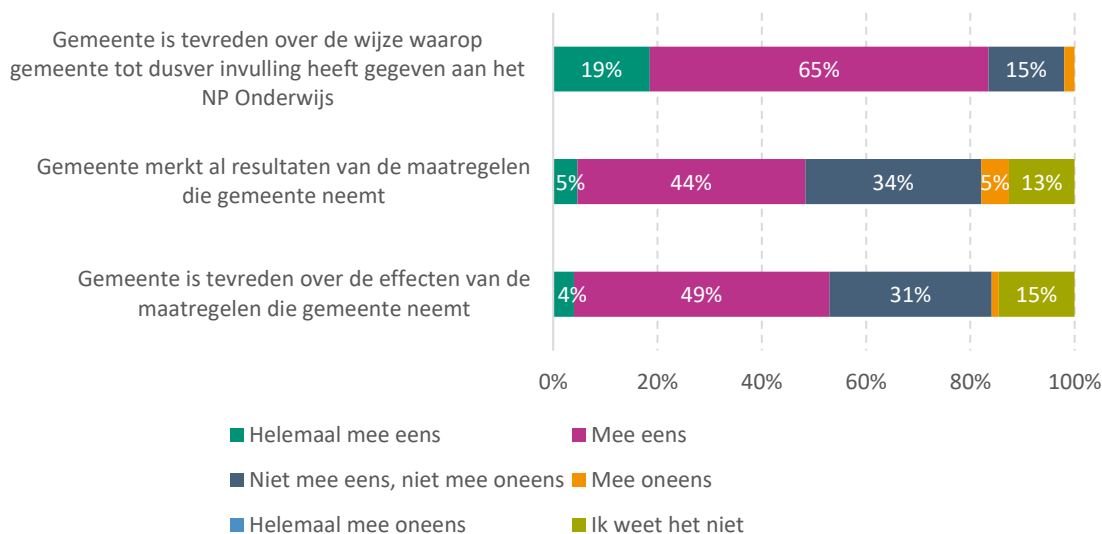

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

5.4 Tevredenheid en het bijhouden van effecten

Ruim tachtig procent van de gemeenten is tevreden over de wijze waarop gemeente tot dusver invulling heeft gegeven aan het NP Onderwijs (Figuur 5.6). Bijna de helft van de gemeenten merkt ook al resultaten van de maatregelen die de gemeenten neemt. Een iets groter deel van de gemeenten is ook tevreden over de resultaten van de maatregelen. Een op de zeven gemeenten heeft bij deze laatste twee stellingen het antwoord 'Ik weet het niet' aangekruist. De cijfers zijn vergelijkbaar met die van de vorige meting.

Figuur 5.6 Tevredenheid en effecten van de maatregelen (n=151)

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

De laatste vragen in deze paragraaf zijn in de vierde meting voor het eerst aan de gemeenten gesteld.

Ruim de helft van de gemeenten (56%, niet in de tabel) stelt dat ze beschikt over informatie waarmee de gemeente de effecten van de maatregelen kan volgen. Meestal maken ze hierbij gebruik van informatie afkomstig van de uitvoerders van de maatregelen, van schoolleiders of van organisaties als jeugdzorg, jongerenwerk, maatschappelijk werk (Tabel 5.12).

Tabel 5.12 Bronnen waarvan gemeente gebruik maakt om de effecten van de maatregelen te volgen (n=85)

	Aantal	Percentage
Informatie van de uitvoerders van de maatregelen	68	80%
Informatie van schoolleiders	62	73%
Informatie van organisaties als jeugdzorg, jongerenwerk, maatschappelijk werk	61	72%
Informatie die door de gemeente zelf is verzameld	42	49%
Informatie van bestuurders	29	34%
Informatie van leerlingen	17	20%
Informatie van ouders	10	12%
Informatie van andere bronnen	9	11%

De helft van de gemeenten die andere bronnen laat de effecten onderzoeken (door een hogeschool of een onderzoeksbureau).

Ruim veertig procent van de gemeenten beantwoordde de vraag of ze beschikt over informatie waarmee de gemeente de effecten van de maatregelen kan volgen negatief. Desgevraagd stellen gemeenten dat ze het lastig vinden om met behulp van te toetsen of de behaalde effecten daadwerkelijk te relateren zijn aan de inzet van de interventies zijn gerealiseerd. Ze vertrouwen op de input van de maatschappelijke partners. Bij andere gemeenten moeten de evaluaties nog worden uitgevoerd. Verschillende gemeenten merken op dat er geen afspraken zijn gemaakt over de te behalen resultaten.

5.5 Aanpassing en borging van de plannen

Een op de vijf gemeenten (19%) is van plan om de maatregelen die de gemeente uitvoert of wil uitvoeren de komende periode (nog) aan te passen. De meest genoemde reden om de maatregelen aan te passen is dat de gemeente nieuwe inzichten heeft opgedaan (Tabel 5.13).

Tabel 5.13 Redenen om de maatregelen aan te passen (n=28)

	Aantal
We hebben nieuwe inzichten opgedaan over de behoeftes in onze gemeente	15
Het proces verloopt anders dan verwacht	10
Scholen en andere stakeholders hebben andere wensen	9
Er zijn problemen in de uitvoering met de huidige interventies	4
We hebben onvoldoende ambtelijke capaciteit	1
Andere reden	7

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Als andere redenen om de maatregelen aan te passen noemen gemeenten bijvoorbeeld een veranderde vraag naar maatregelen, tussentijdse evaluaties, de behoefte om door te schakelen naar de inzet van structurele middelen en uitputting van de middelen.

Als gemeenten de plannen willen aanpassen is dat veelal omdat ze (nog) meer willen doen om het welbevinden van de leerlingen te bevorderen (Tabel 5.14).

Tabel 5.14 Aanpassingen die de gemeenten verwachten te doen (n=28)

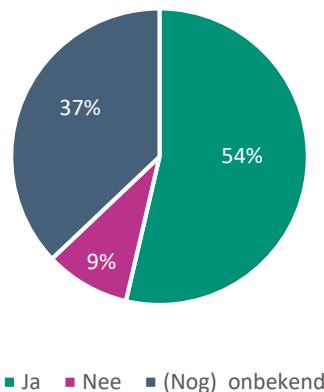
	Aantal
We willen meer doen om het welbevinden van leerlingen te bevorderen	22
We willen meer doen om thuiszitten tegen te gaan	10
We willen lokale (en regionale) samenwerking meer bevorderen	9
We willen meer doen om leervertragingen bij leerlingen in te lopen	7
We willen meer doen om de (ontwikkeling van) executieve functies van leerlingen te bevorderen	4
Andere aanpassing	7

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Andere aanpassingen die gemeenten verwachten te doen zijn bijvoorbeeld het zoeken naar aanvullende bekostiging en beëindiging van activiteiten.

In de vierde meting hebben we voor het eerst enkele vragen gesteld over de borging van de maatregelen. Ruim de helft van de gemeenten heeft het voornemen om (delen of onderdelen van) maatregelen voort te zetten na de beëindiging van het NP Onderwijs (Figuur 5.7). Grotere gemeenten (met meer dan 50.000 inwoners) zijn dat vaker van plan dan kleine gemeenten (significant).

Tabel 5.7 Gemeente heeft het voornemen om (delen of onderdelen van) maatregelen voort te zetten na de beëindiging van het NP Onderwijs (n=151)

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Als gemeenten van plan zijn de voornemen om (delen of onderdelen van) maatregelen voort te zetten gaat het veelal om voortzetting van maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd om coronavertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen (Tabel 5.15).

Tabel 5.15 Type maatregelen die de gemeente wil voortzetten na het NP Onderwijs (n=81)

	Aantal	Percentage
Maatregelen gericht op zorg en welzijn in de school of in de verlengde leertijd om coronavertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen	59	73%
Maatregelen gericht op het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking	22	27%
Bovenschoolse maatregelen die nodig zijn om coronavertragingen bij kinderen in te halen	17	21%
Maatregelen om (dreigende) thuiszitters te betrekken bij de aanpak van coronavertragingen	17	21%
Maatregelen gericht op het inhalen van coronavertragingen opgelopen in de voorschoolse periode	13	16%
Andere maatregelen	16	20%
Ik weet het niet	3	4%

Bron: vragenlijst gemeenten, meting september 2023

Andere maatregelen die gemeenten noemen zijn bijvoorbeeld de inzet op terreinen als sport, cultuur, natuur en techniek (door o.a. combinatiefunctionarissen) en zomeractiviteiten (bijvoorbeeld zomerschool). Verschillende gemeenten wijzen hierbij op budgettaire beperkingen.

Bijlage 1

Responsverantwoording

B

B1 Responsverantwoording

Schoolleiders

Tabel B1.1 Verdeling respons vragenlijst NP-onderwijs vierde meting naar sector en achterstandsscore (alleen basisonderwijs en voortgezet onderwijs)

	BAO		VO	
	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Kwintiel 1	19%	20%	17%	20%
Kwintiel 2	20%	20%	20%	20%
Kwintiel 3	20%	20%	22%	20%
Kwintiel 4	21%	20%	20%	20%
Kwintiel 5	20%	20%	21%	20%
<i>N</i>	2.930	6.164	846	1.436

Tabel B1.2 Verdeling respons vragenlijst NP-onderwijs vierde meting naar sector stedelijkheid (alle scholen)

	PO		VO		(V)SO	
	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Niet stedelijk	9%	11%	4%	5%	2%	2%
Matig stedelijk	17%	17%	17%	16%	14%	14%
Weinig stedelijk	27%	27%	18%	17%	16%	17%
Sterk stedelijk	27%	26%	34%	33%	37%	36%
Zeer sterk stedelijk	20%	19%	27%	29%	31%	31%
<i>N</i>	3.073	6.488	875	1.620	300	609

Tabel B1.3 Verdeling respons vragenlijst NP-onderwijs vierde meting naar sector en landsdeel (alle scholen)

	PO		VO		(V)SO	
	Respons	Populatie	Respons	Populatie	Respons	Populatie
Noord-Nederland	13%	14%	11%	13%	9%	11%
Oost-Nederland	24%	25%	22%	23%	26%	25%
West-Nederland	44%	43%	47%	48%	42%	45%
Zuid-Nederland	19%	18%	20%	16%	23%	19%
<i>N</i>	3.009	6.488	875	1.620	300	609

Gemeenten

151 gemeenten hebben meegewerkt aan de vierde meting. Onder de responderende gemeenten zijn twee gemeenten van de G4 en 20 van de G40. Gemiddeld ontvangen de 151 gemeenten 907.000 euro. Dat is ruim 15.000 euro meer dan wat de 342 gemeenten gemiddeld ontvangen. De 151 gemeenten besteden met elkaar zo'n 45 procent van de bedrag dat vanuit het programma wordt verdeeld onder de gemeenten. Van de 151 gemeenten die aan deze meting hebben meegewerkt, hebben er 50 gemeenten voor de vierde keer meegedaan. In totaal 36 gemeenten deden dat voor de derde keer, 42 gemeenten hebben voor de tweede keer een vragenlijst ingevuld en 23 gemeenten hebben voor het eerst meegedaan. Het totaal aantal gemeenten dat minimaal één keer aan een van de metingen heeft meegedaan bedraagt daarmee 230. Dat komt overeen met 67% van de gemeenten.

Tabel B1.4 Respons gemeenten

	Respons	Populatie*	% respons
Gemeenten	151	342	44%

* Aantal per 1 januari 2023

Tabel B1.5 Responsverantwoording gemeenten

Aantal inwoners	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 25.000	51	34%	118	35%
25.001 tot en met 50.000	55	36%	135	39%
50.001 of hoger	45	30%	89	26%
Totaal	151	100%	342	100%
Achterstandsscore*	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 500	42	29%	91	28%
501 tot en met 1.500	47	32%	118	36%
1.501 of hoger	56	39%	120	36%
Totaal	143	100%	329	100%
Regio	respons	% in respons	populatie	% in populatie
Noord	16	11%	40	12%
Oost	42	28%	82	24%
West	49	32%	120	35%
Zuid	44	29%	100	29%
Totaal	151	100%	342	100%

* Van aantal gemeenten weten we de actuele achterstandsscore niet, bijvoorbeeld omdat de gemeente onlangs gefuseerd is.

De respons wijkt op geen van deze kenmerken significant af van de gehele populatie.

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl